

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

EVLİLİĞİN SONA ERMESİNE İLİŞKİN
YABANCI KARARLARIN NÜFUS
HİZMETLERİ KANUNU
MADDE 27/A ÇERÇEVESİNDE TESCİLİ

AHMET TOKAT

2501171896

TEZ DANIŞMANI

DOÇ. DR. İNCİ ATAMAN FİGANMEŞE

İSTANBUL 2021

ÖZ

EVİLİLİĞİN SONA ERMESİNE İLİŞKİN YABANCI KARARLARIN NÜFUS HİZMETLERİ KANUNU MADDE 27/A ÇERÇEVESİNDE TESCİLİ

AHMET TOKAT

Yabancı kararların Türk hukukunda tanınması temel olarak Milletlerarası Özel Hukuk ve Usûl Hukuku Hakkında Kanun çerçevesinde yapılmaktadır. 2017 yılında Nüfus Hizmetleri Kanunu'na eklenen m.27/A hükmü ile Türk tanıma hukuku açısından önemli yenilikler meydana gelmiştir. Madde 27/A hükmü ile boşanmaya, evliliğin butlanına, iptaline veya mevcut olup olmadığının tespitine ilişkin verilen yabancı adli veya idarî makam kararlarının, kurulacak olan başvuru komisyonlarınca incelenerek tescil edileceği düzenlenmiştir.

Çalışmamızda madde 27/A hükmü ile getirilen yenilikler incelenmiş ve bu imkânın niteliği değerlendirilmiştir. Madde 27/A hükmünde öngörülen şartlar ve getirilen bu hüküm esas alınarak çıkarılan Yönetmelik doğrultusunda; başvuru şartları ve başvuru usûlü açıklanarak bu düzenlemenin doğuracağı muhtemel sakıncalar mümkün olduğu ölçüde açıklanmıştır.

Kanaatimizce madde 27/A düzenlemesi ile yurtdışında yaşayan vatandaşlarımız açısından büyük bir kolaylık sağlanmış olup Türk mahkemelerinin iş yükü de bir nebze olsun azaltılmıştır. Getirilen bu imkânın uygulamadaki işleyişi de dikkate alındığında önemli ve yerinde bir düzenleme yapıldığı anlaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Nüfus Hizmetleri Kanunu, Yabancı Kararların Tescili, Tanıma, Evliliğin Sona Ermesi, Yabancı Adli ve İdari Boşanma Kararları

ABSTRACT

REGISTRATION OF MARITAL BREAKDOWN DECISIONS GIVEN IN FOREIGN COUNTRIES UNDER THE CIVIL REGISTRATION LAW ARTICLE 27/A

AHMET TOKAT

The recognition of foreign decisions under Turkish law is basically done within the framework of the International Private Law and Procedural Law Act. With the provision of Article 27/A added to the Civil Registration Law in 2017, important innovations have occurred in terms of Turkish recognition law. Article 27/A provides that it is regulated that the foreign judicial or administrative authority's decisions regarding the dissolution of the marriage will be examined and registered by the application commissions to be established.

In this thesis study, the reforms brought by the provision of Article 27/A were examined and the quality of this opportunity was evaluated. In line with the conditions stipulated in Article 27/A and the Regulation issued on the basis of this provision; the application conditions and application procedure are explained and the possible drawbacks of this regulation are explained to the extent possible.

In our opinion, with the regulation of Article 27/A, a great convenience has been provided for our citizens living abroad and the workload of the Turkish courts has been reduced to some extent. Considering the functioning of this opportunity in practice, it is understood that an important and appropriate arrangement has been made.

Keywords: Civil Registration Law, Registration of Foreign Decisions, Recognition, Dissolution of Marriage, Judicial and Administrative Foreign Divorce Decisions

ÖNSÖZ

2017 yılında 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu'na eklenen 27/A maddesi, yabancı kararların Türkiye'de sonuç doğurması bakımından Türk hukuku için önemli yenilikler getirmiştir. Daha sonraları uygulamadaki sorunlar dikkate alınarak ve kolaylık tanınması için 2020 yılında birtakım değişiklikler yapılmıştır. Çalışmamızın temel amacı, yapılan bu düzenleme ile getirilen imkânı tüm hatlarıyla ele almak ve hükmün uygulanmasındaki hâlihazırda mevcut olan ve ortaya çıkması muhtemel sorunları giderecek tespitlerde bulunmaktır. Çalışmamızın amacı doğrultusunda esas olarak Nüfus Hizmetleri Kanunu m.27/A hükmü çerçevesinde bir inceleme yapılmıştır. Bu hükmün getirdiği yeniliklerin ve yabancı kararlara Türkiye'de etki tanınmasının genel olarak ne şekilde mümkün olduğunun anlaşılabilmesi için 5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun çerçevesinde yapılan tanıma da genel olarak ele alınmıştır.

İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı kapsamında bir yüksek lisans tezi olarak hazırlanmış bu çalışmanın başından sonuna kadar her aşamasında bana yol gösteren, tüm çalışmamı özenle inceleyen ve emekleriyle akademik anlamda bir mesafe kat etmemi sağlayan danışman Hocam Doç. Dr. İnci Ataman-Figanmeşe'ye saygı ve şükranlarımı sunarım.

Akademik hayatımın en başındaki bu çalışmayı yapma sürecim birtakım güçlükler içerisinde gerçekleşmiştir ve yalnızca akademik anlamda değil birçok açıdan çeşitli tecrübeler edinmemi sağlamıştır. Yaşadığım güçlükleri aşmamda o kadar çok kişinin yardım ve desteği olmuştur ki çalışmamın en titiz olarak ele almam gereken kısmını bu bölüm oluşturmaktadır. Bu doğrultuda çok değerli bilgi ve tecrübesiyle bizleri yetiştiren Prof. Dr. Günseli Öztekin Gelgel Hocama; tüm yoğunluğuna rağmen bizlerden ilgisini esirgemeyerek huzurlu bir ortamda çalışmamızı sağlayan Prof. Dr. B. Bahadır Erdem Hocama; çok değerli tecrübeleriyle her zaman yol gösteren Prof. Dr. Emre Esen Hocama; tüm samimiyetiyle daima bizlerle ilgilenerek motive eden Prof. Dr. Faruk Kerem Giray Hocama, ilgi ve alakasıyla tüm süreç boyunca moral veren Dr. Öğr. Üyesi Mine Tan Dehmen Hocama, çalışma sürecimin hesap

edemediğim zor aşamalarıyla karşılaştığımda bu zorlukları zorluk olmaktan çıkaran ve yol gösteren Dr. Öğr. Üyesi Elif Uluşu Hocama, tüm süreç boyunca alakadar olan Dr. Öğr. Üyesi Yasemin Aydoğmuş Hocama saygılarımı ve şükranlarımı sunuyorum.

Çalışma sürecim boyunca iş yükümü üzerimden alarak büyük fedakarlıkta bulunan kürsü arkadaşlarıma sonsuz teşekkür ediyorum. Bu noktada tecrübelerini paylaşarak ve süreç boyunca destek olarak çalışmamı odaklanmamı sağlayan Arş. Gör. Dr. Melis Avşar'a; en sıkıntılı ve kritik durumlara dahi olumlu yaklaşarak kolaylaştıran ve büyük fedakarlıklarıyla bu süreci rahatça atlatmamı sağlayan Arş. Gör. Emre Külüşlü'ye; çalışmamın başından sonuna kadar her aşamasında, düşünceli bir yaklaşımla her türlü desteği veren Arş. Gör. Duygu Ercan'a teşekkürlerimi sunuyorum.

Çalışmamda özellikle uygulama açısından değerlendirme ve tespitler yapmamı sağlayan, birçok kişi ve kurumun aksine, yoğunluklarına rağmen ilgiyle yaklaşarak tarafıma bilgilendirme ve açıklamalarda bulunan Türkiye Cumhuriyeti Berlin Başkonsolosluğu'na, Karaman Valiliği Nüfus ve Vatandaşlık Müdürlüğü'ne ve Afyon Valiliği Nüfus ve Vatandaşlık Müdürlüğü'ne teşekkürlerimi sunuyorum.

Son olarak da hayatım boyunca olduğu gibi bu çalışma sürecimde de tüm destekleriyle yanımda olan ve sayısız kez şehir dışından yanıma gelerek moral ve motivasyonumu sağlayan annem Saime, babam Latif, ağabeyim Muhammed'e ve ismini zikretmemin mümkün olmadığı ancak destekleri olan herkese teşekkürlerimi sunuyorum. Faydalı bir çalışma olmasını umut ediyorum.

Ahmet TOKAT

İstanbul 2021

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	ii
ABSTRACT	iii
ÖNSÖZ.....	iv
İÇİNDEKİLER.....	vi
KISALTMALAR LİSTESİ	x
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

TÜRK HUKUKUNDA

YABANCI MAHKEME KARARLARININ MÖHUK

ÇERÇEVESİNDE TANINMASI

A. GENEL OLARAK	5
B. Yabancı Mahkeme Kararlarının Etkileri ve Kesin Hüküm Etkisinin Kabulü	7
1. Mahkeme Kararlarının Etkileri.....	7
a. Mahkeme Kararlarının Kesin Hüküm Etkisi	8
b. Mahkeme Kararlarının İcrai Etkisi.....	9
2. Yabancı Mahkeme Kararlarının Kesin Hüküm Etkisinin Kabulü	9
C. YABANCI MAHKEME KARARLARININ TANINMASI BAKIMINDAN TÜRK HUKUKUNUN ARADIĞI KOŞULLAR.....	11
1. Tanınmanın Ön Şartları.....	11
a. Yabancı Bir Devlet Mahkemesinden Verilmiş Karar Olması	12
b. Hukuk Davasına İlişkin Bir Karar Olması.....	16
c. Yabancı Mahkeme Kararının Kesinleşmiş Olması	17
2. Tanınmanın Asli Koşulları.....	18
a. Kararın Türk Mahkemelerinin Münhasır Yetkisine Girmeyen Bir Konuda Verilmiş Olması	19
b. Kararın, Dava Konusu veya Taraflarla Gerçek Bir İlişkisi Bulunmadığı Hâlde Kendisine Yetki Tanıyan Bir Devlet Mahkemesince Verilmemiş Olması.....	21
c. Kararın Türk Kamu Düzenine Açıkça Aykırı Olmaması	22

d. Kararın Savunma Haklarına Riayet Edilerek Verilmiş Olması	24
D. YABANCI MAHKEME KARARLARININ TÜRK HUKUKUNDA	
TANINMASI USÛLU	25
1. Tanıma İstemi ve Davanın Açılması.....	25
2. Tanıma Davasında Verilecek Karar.....	27

İKİNCİ BÖLÜM

NÜFUS HİZMETLERİ KANUNU MADDE 27/A HÜKMÜ

ÇERÇEVESİNDE BAŞVURU USÛLÜ VE BAŞVURU

KOŞULLARI

A. GENEL OLARAK	29
B. BAŞVURU USÛLÜ	30
1. Başvuruda Bulunabilecek Kişiler	30
a. Eşlerin Başvurusunda İlgili Eşin Vatandaşlığı.....	30
b. Eşler Dışındaki İlgililerin Başvurusu	32
2. Tek Başına ya da Birlikte Başvuru	33
a. Tek Başına Başvuru.....	35
b. Birlikte Başvuru	37
3. Başvuruda Gerekli Belgeler	38
a. Başvuru Formu	39
b. Kararın Aslı ile Onaylanmış Türkçe Tercümesi	40
c. Kararda Kesinleşme Şerhi Yok ise Kesinleştiğinde Dair belge ve Türkçe Tercümesi	43
d. Diğer Belgeler	43
4. Başvuru Yapılabilecek Merciler	44
5. Başvurunun Kayda Alınması ve Ön İnceleme	45
6. Başvuru İnceleme Komisyonu.....	46
a. Komisyonun Oluşturulması	46
b. Çalışma Usûl ve Esasları	47
C. NÜFUS HİZMETLERİ KANUNU MADDE 27/A KAPSAMINDA	
YAPILACAK BAŞVURUDA ARANAN KOŞULLAR.....	48

1. Kararın Boşanmaya, Evliliğin Butlanına, İptaline veya Mevcut Olup Olmadığının Tespitine İlişkin Olması.....	49
2. Kararın Yabancı Adlî veya İdarî Makam Tarafından Verilmiş Olması	50
a. Kararın Adlî veya İdari Bir Makam Tarafından Verilmesi	50
b. Kararı Veren Makamın “Yabancı” Bir Makam Olması	52
3. Kararı Veren Yabancı Adlî veya İdarî Makamın Verildiği Devlet Kanuna Göre Yetkili Olması.....	55
4. Kararın Kesinleşmiş Olması.....	58
a. Genel Olarak	58
b. Maddi Kesinleşme – Şekli Kesinleşme	58
c. Kesinleşme Anı	60
5. Kararın Türk Kamu Düzenine Açıkça Aykırı Bulunmaması	61
a. Kamu Düzeni Şartı	61
b. Kamu Düzenine İlişkin Şartın Başvuru İnceleme Komisyonu Tarafından İncelenmesinin Yerindeliği.....	63
6. Tescili Talep Edilen Kararla İlgili Türk Mahkemelerinde Görülmekte Olan veya Reddedilmiş Bir Dava Bulunmaması	65

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

NÜFUS HİZMETLERİ KANUNU MADDE 27/A HÜKMÜ

ÇERÇEVESİNDE VERİLECEK KARAR,

KARARIN HUKUKİ NİTELİĞİ VE KANUN YOLU

A. GENEL OLARAK	69
B. BAŞVURU NETİCESİNDE VERİLECEK KARAR	71
1. Talebin Kabulü	71
a. Kabul Kararı.....	71
b. Talebin Kabulüne Yönelik Verilen Kararın Hukukî Niteliği	72
2. Talebin Reddi	76
C. KARARA KARŞI BAŞVURU YOLLARI	76
1. Genel Olarak.....	76
2. İdari Yargı Yolu.....	77
3. MÖHUK Uyarınca Tanıma Davası	80

a. Genel Olarak	80
b. NHK m.27/A Hükümüne Başvurmadan Tanıma Davası Açılıp Açılamayacağı Hususu	81
c. Ret Kararına Karşı İptal Davası Açılıp Açılmayacağı Hususu	83
4. Düzeltme Kararı.....	83
SONUÇ.....	86
KAYNAKÇA.....	90
EKLER.....	98

KISALTMALAR LİSTESİ

a.g.e.	:	adı geçen eser
AB	:	Avrupa Birliği
Anayasa	:	18.10.1982 tarihli ve 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası
AÜHFD	:	Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
BAM	:	Bölge Adlîye Mahkemesi
bkz.	:	bakınız
Brüksel I Tüzüğü	:	22.12.2000 tarihli ve EC 44/2001 sayılı Hukukî ve Ticari Konularda Mahkemelerin Milletlerarası Yetkisi ile Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi Hakkında Brüksel I Tüzüğü
Brüksel I Bis Tüzüğü	:	12.12.2012 tarihli ve EU 1215/2012 sayılı Hukukî ve Ticari Konularda Mahkemelerin Milletlerarası Yetkisi ile Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi Hakkında Brüksel I Bis Recast Tüzüğü
Brüksel II Bis Tüzüğü	:	27.11.2003 tarihli ve EC 2201/2003 sayılı Evliliğe ve Ebeveyn Sorumluluğuna İlişkin Konularda Milletlerarası Yetki ve Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi Hakkında Brüksel II Bis Tüzüğü
bs.	:	bası
c.	:	cümle
C.	:	Cilt
dn.	:	dipnot
E.	:	Esas
Ed.	:	Editör
HD.	:	Hukuk Dairesi
HMK	:	6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu
HUMK	:	1086 sayılı eski Hukuk Usûlü Muhakemeleri Kanunu
İYUK	:	2577 sayılı İdari Yargılama Usûlü Kanunu

İÜHFM	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
K.	: Karar
m.	: madde
MERNİS	: Merkezî Nüfus İdare Sistemi
MHB	: Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni
MÖHUK	: 5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usûl Hukuku Hakkında Kanun
NHK	: 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu
NVİ	: Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü
para	: paragraf
PPIL	: Public and Private International Law Bulletin
RG	: Resmi Gazete
s.	: sayfa
S.	: Sayı
T.	: Tarih
TBK	: 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu
TMK	: 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu
TTK	: 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu
UTTDER:	: Uluslararası Ticaret ve Tahkim Hukuku Dergisi
vb.	: ve benzeri
vd.	: ve devamı
Vol.	: Volume
Y.	: Yıl
YKD	: Yargıtay Kararları Dergisi
yuk.	: yukarıda

GİRİŞ

Yurtdışında yaşayan Türk vatandaşlarının sayısı dikkate alındığında, yabancı ülkelerde alınan boşanma da dâhil evliliğin sona ermesine ilişkin kararların, Türkiye’de etki doğurması ihtiyacıyla uygulamada sıkça karşılaşılmaktadır. Kişiler miras, velayet, nafaka, mal rejiminin tasfiyesi ve yeniden evlenebilme gibi hususlarda haklarını korumak ve gerektiğinde talep ve dava etmek için evliliklerinin sona erdiğine ilişkin yabancı ülkelerden aldıkları kararların Türkiye’de etki doğurmasını istemektedir. Yabancı bir kararın Türkiye’de sonuç doğurması ise temel olarak, kararın 5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usûl Hukuk Hakkında Kanun¹ çerçevesinde Türk mahkemelerinde tanınması ve tenfizi ile olmaktadır. Türk mahkemelerinin yoğun iş yükü dolayısıyla davalardaki süreç uzamakta ve yabancı bir ülkeye tebligat gerektiği hallerde, ilgilinin tebligat adresinin kolaylıkla tespit edilememesi nedeniyle aksaklıklar yaşanmaktadır. Ayrıca yurtdışında yaşayan kişinin Türkiye’de bir hukukî yardım alması, Türk mahkemelerine gelerek başvuruda bulunması gibi bazı zorluklar söz konusu olmaktadır.

Tüm bunların uygulamada ortaya çıkardığı aksaklıkları aşmak için 2017 yılında 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu’na² eklenen ve çalışmamızın da esas konusunu oluşturan 27/A maddesi³, yabancı ülke adli veya idari makamları tarafından verilmiş kararların Türkiye’de etki doğurması adına hızlı ve basit bir yoldan

¹ RG. 12.12.2007 / 26728. Buradan itibaren ‘MÖHUK’ olarak anılacaktır.

² RG. 29.04.2006 / 26153. Buradan itibaren ‘NHK’ olarak anılacaktır.

³ Madde 27/A hükmü, NHK’ye 17.4.2017 Tarih ve 690 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (RG. 29.04.2017-30052) ile eklenmiştir. 690 sayılı KHK ile getirilen bu düzenleme, 01.02.2018 tarihinde 7077 sayılı Kanun (RG. 08.03.2018 / 30354) ile aynen kabul edilmiştir.

yararlanılmasına imkan tanımıştır. Özellikle yurt dışında yaşayan Türk vatandaşlarının, evliliğin sona ermesine ilişkin yabancı ülkelerde aldığı kararların Türkiye’de bir tanıma davası sürecinde karşılaştıkları zorlukların giderilmesi amacıyla; yabancı ülke adlî veya idarî makamları tarafından verilen, boşanma da dâhil olmak üzere evliliğin sona ermesine ilişkin kararların, Türk mahkemelerinden bir tanıma kararı alınmasına gerek olmaksızın nüfus kütüğüne tescil edilebilmesi imkânı tanınmıştır. Bu anlamda NHK m.27/A hükmü evliliğin sona ermesine ilişkin kararların tescili hususunda iki noktada önemli yeniliği beraberinde getirmiştir.

İlk ve en önemli yenilik, evliliğin sona ermesine ilişkin olarak verilen yabancı adlî veya idarî kararlar için Türk mahkemesi nezdinde görülecek bir tanıma davası gerekmeden; nüfus müdürlükleri ve dış temsilcilikler nezdinde kurulan komisyonlarca yapılacak tescil ile, yabancı adlî veya idarî makam kararının Türkiye’de sonuç doğurmasının mümkün kılınmış olmasıdır. Yani maddede belirtilen konuda yabancı bir ülkede alınmış olan adlî veya idarî makam kararlarının MÖHUK çerçevesinde Türk mahkemelerinde bir tanıma davası açılmadan, yurtdışında dış temsilciliklere, yurt içinde nüfus il nüfus ve vatandaşlık müdürlüklerine başvurulmak suretiyle Türkiye’de nüfus kütüğüne tescili sağlanabilecektir. Bu durumda, NHK m.27/A hükmünde öngörülen, yabancı kararın tescili için aranan şartların gerçekleşmiş olup olmadığı Türk mahkemelerince değil, başvuru inceleme komisyonlarınca denetlenecektir.

İkinci olarak getirilen yenilik ise, ilgili hükme göre evliliğin sona ermesine ilişkin olarak verilen yabancı adlî makam kararlarının yanı sıra, sayılan kararlara ilişkin yabancı idarî makam kararlarının da nüfus kütüğüne tescili yapılabilecek olmasıdır. Bu açıdan Türk hukukunda yabancı kararların nüfus kütüğüne tescili için MÖHUK’ta⁴ düzenlenmiş olan “tanıma” usûlüne bir istisna getirilmiştir. Zira MÖHUK uyarınca, yabancı mahkemelerce verilmiş olan evliliğin sona ermesine ilişkin bir kararın tanınması veya tenfiz edilebilmesi için kararın yabancı ülke adlî makamlarınca verilmesi gerekmektedir. Hemen bu noktada belirtelim ki MÖHUK’un bu hükmünün bazı başka istisnaları da hâlihazırda mevzuatımızda bulunmaktadır. Bunlar NHK m. 30 ve Mavi Kartlılar Kütüğü ve Beyan Edilen Nüfus Olaylarının

⁴ RG. 12.12.2007 / 26728, buradan itibaren ‘MÖHUK’ olarak anılacaktır.

Tutulması Hakkında Yönerge⁵'de yer almaktadır. NHK m. 30'a göre evlat edinmeye ilişkin verilen yabancı adlî makam kararları yanı sıra idarî makam kararlarının da Türk mahkemelerinde tanıma ve tenfiz davasına konu edilmesi mümkündür. Mavi Kartlılar Kütüğü ve Beyan Edilen Nüfus Olaylarının Tutulması Hakkında Yönerge m. 10/3 uyarınca ise, mavi kartlı yabancıların uyruğu bulunduğu ülke makamlarından almış olduğu karar ve idarî belgeler, usûlüne göre tasdik edilmiş ve onaylanmış ise ayrıca tanınmalarına gerek olmaksızın Türkiye'de geçerli olur. Ayrıca bazı milletlerarası sözleşmelerde de idarî makam kararlarının tanıma ve tenfize konu edilebileceği düzenlenmiştir. NHK m.27/A hükmü de yeni bir istisna teşkil etmektedir.

İşte genel hatlarıyla getirdiği yeniliklere değindiğimiz NHK m.27/A hükmü çalışmamızın esas konusunu teşkil etmektedir.

Bu çalışmamız üç ana bölüm ile giriş ve sonuç bölümlerinden oluşmaktadır.

NHK m.27/A hükmü ile getirilen imkân, yabancı ülke adlî veya idarî makamları tarafından verilen evliliğin sona ermesine ilişkin kararların nüfus kütüğüne tescilinden ibarettir. Türkiye'de yabancı bir ilama dayanılarak tescil işleminin yapılması MÖHUK m.58/3 uyarınca "tanıma" ile olmaktadır. NHK m.27/A hükmünde yabancı kararın nüfus kütüğüne tescili düzenlendiğinden, getirilen imkân MÖHUK'un "tanımaya" ilişkin hükümlerine bir alternatif teşkil etmektedir. Bu sebeple çalışmamızda tenfize yer verilmeyip ilk bölümde MÖHUK'un tanımaya ilişkin hükümleri ele alınacaktır.

Çalışmamızın ikinci bölümünde önce, NHK m.27/A hükmü çerçevesinde yabancı adlî veya idarî makam kararının tescili için yapılacak başvuru usûlü, başvuruyu inceleyecek komisyonun yapısı ve işleyişi incelenecektir. Ardından da m. 27/A'da öngörülen şartlar, yeri geldiğinde MÖHUK'taki tanıma koşulları ile karşılaştırılarak yeni düzenlemenin farklılıklarına temas edilecektir.

Çalışmamızın üçüncü bölümünde ise NHK m.27/A hükmü çerçevesinde başvuru inceleme komisyonunca verilebilecek karar ve bu kararın hukukî niteliği

⁵ 30.04.2013 tarihli Mavi Kartlılar Kütüğü ve Beyan Edilen Nüfus Olaylarının Tutulması Hakkında Yönerge.

tartışılacaktır. Nitekim düzenleme ile Türk tanıma hukuku açısından ilk olacak nitelikte bir yenilik getirilmiştir. Bu nedenle doktrinde bu imkânın hukukî niteliği konusunda farklı görüşler ileri sürülmüştür. Bu konudaki tartışmalara yer verilerek görüşümüzün de ortaya koyulmasının ardından son olarak başvuru inceleme komisyonu kararına karşı başvurulabilecek kanun yolu incelenecektir.

BİRİNCİ BÖLÜM

TÜRK HUKUKUNDA

YABANCI MAHKEME KARARLARININ MÖHUK

ÇERÇEVESİNDE TANINMASI

A. GENEL OLARAK

Devletler hâkimiyetlerini organları aracılığıyla kullanır. Yasama organı kanun yapar, icra organı kanunları tatbik eder, yargı organı ise uyuşmazlıkları kanun çerçevesinde çözerek toplum düzenini sağlar. Bu organlar görevlerini ifa ederken, daima devletin hâkimiyeti adına hareket ederler. Bu nedenle hiçbir devlet, diğer devletlerin kendi organlarının faaliyetlerine dâhil olmasına izin vermez. Devletlerin hâkimiyetlerinin bir sonucu olarak kanunların uygulama alanı da devletin siyasî hudutları ile sınırlıdır. Bu hudutlar haricinde bir hüküm ifade etmezler. Bunun bir sonucu olarak kanunlara göre hüküm veren devlet mahkemesinin kararları diğer bir devletin egemen olduğu sahalarda prensip olarak geçerliliğe sahip olmaz⁶. Bu nedenle bir devlet mahkemesinden alınmış olan kararın başka bir ülkede geçerli olması ve icra

⁶ Işık Nazikoğlu, “Yabancı Memleket Mahkemelerinden Verilen Kararların Tanınması ve Tenfizi”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 7, S. 3-4, Ankara, 1950, s. 468; Aysel Çelikel, “Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Müktesep Haklar Nazariyesi”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, C. 1-2, S. 240 (Müktesep Haklar); Tuğrul Arat, “Yabancı Mahkeme İlamlarının Tanınması ve Tenfizi”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 21, S. 1-4, Ankara, 1964, s. 421.

edilebilmesi prensip olarak ancak ilgili yabancı kararın tanıma veya tenfiz olarak adlandırılan ayrı bir prosedürden geçmesi ile mümkün olabilmektedir⁷.

Türkiye’de yabancı mahkeme kararları, Türk mahkemelerince verilen bir tanıma veya tenfiz kararı ile birlikte hüküm doğurur. Diğer bir ifade ile yabancı karar, bir tanıma veya tenfiz kararı ile birlikte, Türk mahkemelerinden verilmiş mahkeme kararlarının kuvvet ve niteliğini haiz olur⁸. Tanınmayan ve tenfiz edilmeyen yabancı mahkeme kararlarının, Türkiye’de mahkeme kararı olarak hukukî etkiye sahip olması söz konusu değildir. Ancak herhangi bir uyuşmazlıkta ispat aracı olarak kullanılabilir⁹.

Devletler hâkimiyetlerinin bir sonucu olarak yabancı mahkeme kararlarının tanıma ve tenfiz şartlarını kendi milletlerarası usûl hukuku çerçevesinde tâyin eder¹⁰. Türk hukukunda yabancı mahkeme kararlarının tanınması ve tenfizi MÖHUK’un 50-59. maddeleri arasında düzenlenmiştir. Yabancı mahkeme kararlarının tanınması ve tenfizi hususunda MÖHUK’un sözünü ettiğimiz hükümleri dışında başka düzenlemeler de mevcut olup tatbik alanı buldukları durumlarda MÖHUK m.50-58. maddeleri yerine bu diğer düzenlemelerde yer alan hükümler uygulanır. Bu bağlamda

⁷ Yabancı mahkeme kararlarının verildikleri ülke dışında da kesin hüküm kuvveti ve icra kabiliyetine sahip olmalarına ilişkin çeşitli fikirler öne sürülmüştür. Ancak bu teorilerin hiçbirisi yabancı mahkeme kararlarının, diğer ülkelerdeki etkisine ilişkin yeterli bir açıklama getirememekte, sakıncalı çözümler öngörmektedir. Mücemele teorisi, kazai akit teorisi, özel kanun (lex specialis) teorisi ve müktesep haklar teorisi bu fikirlerin başlıcalarıdır. Bkz. Ebru Şensöz Malkoç, **Aile Hukukuna İlişkin Yabancı Kararların Tanınması**, İstanbul, On İki Levha Yayınları, 2017, s. 9; Aysel Çelikel, “**Müktesep Haklar**”, s. 245 vd.; Arat, **a.g.m.**, s. 426 vd.; Ergin Nomer, **Devletler Hususî Hukuku**, 22. bs., İstanbul, Beta Basım, 2017, s. 503 (DHH); Cemal Şanlı / Emre Esen / İnci Ataman-Figanmeşe, **Milletlerarası Özel Hukuk**, 9. bs., İstanbul, Beta Basım, 2021, s. 620; Vahit Doğan, **Milletlerarası Özel Hukuk**, 7. bs., Ankara, Savaş Yayınevi, 2021, s. 111; Işıl Özkan / Uğur Tütüncübaşı, **Uluslararası Usul Hukuku**, 2. bs., Ankara, Adalet Yayınevi, 2020, s. 172; Nuray Ekşi, **Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi**, 2. bs., İstanbul, 2020, Beta Basım, s. 1 (Tanıma Tenfiz); Aysel Çelikel / B. Bahadır Erdem, **Milletlerarası Özel Hukuk**, 17. bs., İstanbul, Beta Basım, 2021, s. 711.

⁸ Nazikoğlu, **a.g.m.**, s. 469; Çelikel, **Müktesep Haklar**, s. 244; Şanlı / Esen/ Ataman-Figanmeşe, **a.g.e.**, s. 623; Çelikel / Erdem, **a.g.e.**, s. 711; Nomer, **DHH**, s. 503; Ekşi, **Tanıma Tenfiz**, s. 2; Doğan, **a.g.e.**, s.112.

⁹ Nomer, **DHH**, s. 506; Yargıtay Hukuk Genel Kurulu 24.10.2001 tarihli kararında davacının eda davasında tanınmamış ve tenfizi istenmemiş yabancı mahkeme ilâmına takdiri delil olarak dayanabileceğine hükmetmiştir. Hukuk Muhakemeleri Kanununda açıklandığı şekilde bu tür delillerin diğer delillerle birlikte takdir edilip değerlendirileceği belirtilmiştir. Karar için bkz. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, E.2001/4-962, K.2001/750, T.24.10.2001 (Çevrimiçi) https://www.hukukî.net/ictihat/Yargitay_Hukuk_Genel_Kurulu_2001_4_962.php

¹⁰ Nomer, **DHH**, s. 503.

çalışmamızın konusunu NHK m.27/A hükmünde düzenlenen evliliğin sona ermesine ilişkin yabancı adli veya idarî makam kararlarının tescil edilmesi oluşturmaktadır. 27. maddenin getirdiği tescil imkânının anlaşılabilmesi için yabancı bir mahkeme kararının sonucunun nüfus kütüğüne tescilini sağlayan klasik yol olan “tanıma” MÖHUK çerçevesinde genel hatlarıyla incelenecektir.

Çalışmamızda NHK m.27/A düzenlemesinin getirdiği yenilikler ve farklılıkların anlaşılması adına yabancı bir mahkeme kararının sonucunun nüfus kütüğüne tescili için başvurulması gereken tanınmanın hangi koşullara tâbi olduğu ve ne şekilde tanındığı bu bölüm altında genel hatlarıyla incelenecektir. İlk olarak mahkeme kararlarının etkileri ve yabancı bir mahkeme kararının kesin hüküm etkisinin kabulü ele alınarak hangi kararların tanımaya konu edilebileceği açıklanacaktır. Ardından yabancı mahkeme kararlarının tanınması bakımından Türk hukukunun aradığı koşullar ve yabancı mahkeme kararlarının tanınması usulü incelenecektir.

B. Yabancı Mahkeme Kararlarının Etkileri ve Kesin Hüküm Etkisinin Kabulü

Yabancı mahkeme kararlarının tanınması ile tenfizi iki farklı kavram olarak ele alınmaktadır. Hangi kararların tanımaya hangi kararların tenfize konu edileceği mahkeme kararının etkisine göre saptanmaktadır¹¹. Bu nedenle mahkeme kararlarının etkisini incelemek gerekmektedir.

1. Mahkeme Kararlarının Etkileri

Mahkeme kararlarının kesin hüküm etkisi ve icrai etkisi olmak üzere iki tür etkisi vardır. Her karar kesin hüküm ve icra kabiliyetini birlikte taşımaz¹².

¹¹ Finlandiya, İzlanda gibi yabancı mahkeme kararlarının tenfizini hiçbir şekilde kabul etmeyen ülkelerin olduğu yönünde bkz. Nomer, **DHH**, s. 503.

¹² Hakan Pekcanıtez / Oğuz Atalay / Muhammet Özokes, **Medeni Usûl Hukuku Temel Bilgiler**, 6. bs., Ankara, Yetkin Yayınları, 2018, s. 209 vd.

a. Mahkeme Kararlarının Kesin Hüküm Etkisi

Mahkeme kararlarının kesin hüküm etkisi bir davanın verilen hüküm ile kesinleşmesi halinde ortaya çıkar. Davaya konu uyuşmazlık da böylelikle kesinleşen mahkeme kararıyla birlikte son bulur. Bu anlamda kesin hükmün amacı, taraflar arasındaki uyuşmazlığı kesin biçimde çözümleyerek ve sona erdirerek hem taraflar hem devlet için hukukî durumda istikrarı sağlamak ve bu sayede hukukî güvenliği tesis etmektir¹³. Taraflar arasındaki uyuşmazlığın kesin biçimde sona ermesi, hükmün şekli anlamda ve maddî anlamda kesinleşmesi ile olur¹⁴.

Karara karşı kanun yollarının açık olmadığı ya da tüm kanun yollarının tüketilmesi halinde karar şekli anlamda kesin hüküm teşkil eder. Başka bir deyişle şekli anlamda kesin hüküm, gidilebilecek kanun yolu olmadığını ve kararın artık itiraz edilemez olduğunu ifade eder¹⁵. Maddî anlamda kesin hüküm ise tarafların ne yönde haklı olduğunun tespit edilmiş ve uyuşmazlığın tekrar mahkeme önüne getirilemeyecek olmasını ifade eder¹⁶. Doktrinde bir hükmün maddî anlamda kesinleşebilmesinin için ön şart olarak şekli anlamda kesinleşmiş olması gerektiği belirtilmiştir¹⁷.

Maddî anlamda kesin hükmün olumlu ve olumsuz iki etkisi vardır. Olumsuz etkisi ("*dava şartı etkisi*"¹⁸) taraflar arasında aynı uyuşmazlık için ikinci bir kez dava açılmasını engeller. Bu anlamıyla kesin hüküm HMK m.114/1-i uyarınca dava şartı teşkil eder. Olumlu etkisi ise kesin delil etkisidir. Kesin delil etkisi ilgili hükmün

¹³ Ramazan Arslan / Ejder Yılmaz / Sema Taşpınar-Ayvaz / Emel Hanağası, **Medeni Usul Hukuku**, 6. bs., Ankara, Yetkin Yayınları, 2020, s. 697.

¹⁴ Arslan / Yılmaz / Ayvaz / Hanağası, **a.g.e.**, s. 697; Süha Tanrıver, **Medeni Usul Hukuku**, 3. bs., C.1, Ankara, Yetkin Yayınları, 2020, s. 875; Ali Cem Budak / Varol Karaaslan, **Medenî Usûl Hukuku**, 2. bs., Ankara, Ankara, Adalet Yayınevi, 2018, s. 284; Pekcanitez / Atalay / Özekes, **a.g.e.**, s. 436.

¹⁵ Budak / Karaaslan, **a.g.e.**, s. 284; Pekcanitez / Atalay / Özekes, **a.g.e.**, s. 437.

¹⁶ Pekcanitez / Atalay / Özekes, **a.g.e.**, s. 437; Budak / Karaaslan, **a.g.e.**, s. 285, Tanrıver, **a.g.e.**, s. 875.

¹⁷ Pekcanitez / Atalay / Özekes, **a.g.e.**, s. 437; Arslan / Yılmaz / Ayvaz / Hanağası, **a.g.e.**, s. 700; Tanrıver, **a.g.e.**, s. 875.

¹⁸ Budak / Karaaslan, **a.g.e.**, s. 286.

gerçeğe uygunluğunu ileri süren tarafa tam bir ispat imkânı sağlar ve kesin hükmün gerçekliği yeniden tartışma konusu edilmez¹⁹.

b. Mahkeme Kararlarının İcrai Etkisi

Bir mahkeme tarafından verilmiş olan karar, bir şeyin verilmesine, yapılmasına veya yapılmamasına ilişkin bir eda kararı niteliğinde ise icra kabiliyeti taşır. Bunun sonucu olarak hükümde davalının verme, yapma ya da yapmama şeklinde bir edimi yerine getirme zorunluluğuna ilişkin bir emir yer alır. Davanın reddi halinde verilen hüküm hukukî ilişkinin yokluğunu tespitten ibaret olacaktır²⁰.

Kesin hüküm etkisi, hükmün icra kabiliyetinden farklıdır. Hukukumuzda kural olarak bir hüküm henüz kesinleşmeden icra kabiliyeti kazanır²¹. HMK m.350 ve 367 uyarınca kanun yollarına başvurmak hükmün icra edilmesini durdurmaz.

2. Yabancı Mahkeme Kararlarının Kesin Hüküm Etkisinin Kabulü

Yabancı mahkeme kararlarının icra kabiliyetinden bağımsız olarak kesin hüküm kuvvetinin kabulü “tanıma” ile sağlanır²². Tanıma kararı ile yabancı mahkeme kararının kesin hüküm kuvveti tanındığı ülkede de geçerlilik sağlanmış olur. Böylelikle o ülke mahkemeleri aynı konuda, aynı dava sebebine dayanarak, aynı taraflar hakkında verilmiş olan yabancı mahkeme kararının kesin hükmü ile bağlı hale gelir ve aynı davaya yeniden bakamaz²³.

¹⁹ Budak / Karaaslan, **a.g.e.**, s. 287.

²⁰ Pekcanitez / Atalay / Özekes, **a.g.e.**, s. 208; Tanrıver, **a.g.e.**, s. 582; Arslan / Yılmaz / Ayvaz / Hanağası, **a.g.e.**, s. 289; Budak / Karaaslan, **a.g.e.**, s. 135.

²¹ Budak / Karaaslan, **a.g.e.**, s. 294; Hükmün henüz kesinleşmeden icra kabiliyetini durdurmasını istisnası HMK m.350/2 ve m.367/2 de düzenlenmiştir. Buna göre “*Kişiler hukuku, aile hukuku ve taşınmaz mal ile ilgili aynı haklara ilişkin kararlar kesinleşmedikçe yerine getirilemez.*”

²² Arat, **a.g.m.**, s. 433; Ata Sakmar, **Yabancı İlamların Türkiye’deki Sonuçları**, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1982, s. 149 (Yabancı İlamlar); Şensöz – Malkoç, **a.g.e.**, s. 36.

²³ Şanlı / Esen / Ataman – Fıganmeşe, **a.g.e.**, s. 623; Çelikel/Erdem, **a.g.e.**, s. 714; Nomer, **DHH**, s. 504; Doğan, **a.g.e.**, s. 113.

Belirtmemiz gerekir ki yabancı mahkeme kararının tanınması, ona icra kabiliyeti vermez. Yabancı kararın icra edilebilirliği kural olarak kararın tenfizine bağlıdır. Bu nedenle yabancı mahkemelerce verilmiş bulunan bir şeyin verilmesine, yapılmasına veya yapılmamasına ilişkin olan eda kararları kural olarak tenfize konu edilir ve tenfiz edilmesinin ardından kamu kuvvetini harekete geçirip icraya konu edilebilir²⁴. Bazı hallerde ise yabancı karar icrai nitelikte olsa dahi tenfizi gerekmez, tanıma yeterlidir. Bu hallerde tenfiz kararına konu edilmesi gereken yabancı mahkeme kararı hakkında tenfiz talebinde bulunmadan, yalnız tanıma kararı istenebilir. Bunun için tenfize konu edilmesi gereken yabancı mahkeme kararının tanınmasında hukukî menfaatin bulunması gerekmektedir. Tenfizin ağır şartlarından kaçınmak amacı güdülerek yabancı mahkeme kararının tanınması talep edilmiş ise menfaat yokluğu gerekçesi ile talep reddedilecektir²⁵. Yabancı mahkemece daha önce verilmiş bir eda kararının varlığına rağmen, aynı konuda Türk mahkemelerinde yeni bir dava açılması durumunda, bu davada yabancı mahkemenin vermiş olduğu kesin hüküm kuvvetinden yararlanıp reddinin sağlanmak istenmesi, prensipte tenfiz kararına konu edilmesi gereken icrai nitelikteki bir yabancı mahkeme kararının tanınmasının yeterli olduğu hale örnek olarak verilebilir²⁶. Diğer yandan halihazırda Türk mahkemelerinde görülmekte olan bir dava esnasında, davalının talebe konu alacağı ile yabancı bir mahkeme kararıyla hükme bağlanmış karşı alacağının takasını ileri sürdüğü bir durumda, icrai nitelikteki yabancı kararın Türk icra organları aracılığıyla icra edilmesine gerek bulunmayacaktır²⁷.

Tespit kararları ve inşaî kararlar Cebrî icraya ihtiyaç göstermeyen mahkeme kararlarıdır. Bir hukukî ilişkinin veya hakkın varlığını veya yokluğunu belirlemek, tespit etmek için açılan davalar sonucu verilen tespit kararları cebrî icraya konu

²⁴ Çelikel, “**Müktesep Haklar**”, s. 244; Şanlı / Esen / Ataman-Figanmeşe, **a.g.e.**, s. 624; Nomer, **DHH**, s. 503; Çelikel / Erdem, **a.g.e.**, s. 714; Doğan, **a.g.e.** s. 113, 114.

²⁵ Şanlı / Esen / Ataman-Figanmeşe, **a.g.e.**, s. 625; Çelikel / Erdem, **a.g.e.**, s. 714; Ekşi, **Tanıma Tenfiz**, s. 62 vd., Doğan, **a.g.e.**, s. 115.

²⁶ Şanlı / Esen / Ataman-Figanmeşe, **a.g.e.**, s. 625.

²⁷ İnci Ataman – Figanmeşe, **Milletlerarası Ticari Uyuşmazlıklara İlişkin Mahkeme ve Tahkim Yargılanmasında Takas**, İstanbul, Vedat, 2015, s. 211, 212; Şanlı / Esen / Ataman-Figanmeşe, **a.g.e.**, s. 625.

olmaz²⁸. Yine aynı şekilde, bir durumun kurulması, değiştirilmesi veya ortadan kaldırılması için, hak sahibinin mahkeme kararı almasının gerekli olduğu hallerde, açılan dava sonucu verilen inşâi (yenilik doğurucu) kararlar da cebrî icraya konu olmaz²⁹. Dolayısıyla tespit kararları ve inşâi kararlar nitelikleri gereği tanıma davasına konu edilir³⁰.

C. YABANCI MAHKEME KARARLARININ TANINMASI BAKIMINDAN TÜRK HUKUKUNUN ARADIĞI KOŞULLAR

Yabancı mahkeme kararlarının Türk hukukunda tanınması ve tenfizi MÖHUK'un 50-59. maddeleri arasında düzenlenmiştir. MÖHUK m.58'de belirtildiği üzere, yabancı mahkeme kararlarının tanınması yoluyla kesin delil veya kesin hüküm etkisinin kabulü, tenfizde aranan aynı şartların varlığına bağlıdır. Ancak tanımada, m. 58/2 gereğince tenfizde olduğunun aksine karşılıklılık şartı aranmayacaktır.

MÖHUK m.50'de öngörülen şartlar, ön şart niteliği taşımakta olup, bu ön şartları taşıyan mahkeme kararlarının tanınması, 54. ve 55. maddesinde öngörülen koşulların ("a" bendi hariç) sağlanması durumunda mümkün olmaktadır³¹.

1. Tanımının Ön Şartları

MÖHUK m. 50 gereğince Türk mahkemelerinde tanımaya konu olacak kararların yabancı bir devlet mahkemesince verilmiş olması, hukuk davalarına ilişkin

²⁸ Arslan / Yılmaz / Ayvaz / Hanağası, **a.g.e.**, s. 300, 301; Tanrıver, **a.g.e.**, s. 583, 586. Budak / Karaaslan, **a.g.e.**, s. 135, 138; Pekcanitez / Atalay / Özekes, **a.g.e.**, s. 209, 211.

²⁹ Arslan / Yılmaz / Taşpınar-Ayvaz / Hanağası, **a.g.e.**, s. 301; Tanrıver, **a.g.e.**, s. 586, 587; Budak / Karaaslan, **a.g.e.**, s. 138; Pekcanitez / Atalay / Özekes, **a.g.e.**, s. 211.

³⁰ Şanlı / Esen / Ataman-Figanmeşe, **a.g.e.**, s. 623; Şeref Ertaş, "Yabancı İlamların Tanınması ve Tenfizi", **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 'Prof. Dr. Kudret Ayiter Armağanı'**, C. 3, S. 1-4, 1987, s. 373; Ekşi, **Tanım Tenfiz**, s. 5. Brüksel II Bis Tüzüğü m.21/2 hükmü ile Avrupa Birliği hukukunda aile hukukuna ilişkin kararların özel bir prosedür gerekmeksizin üye devletler arasında tanınacağını düzenlenmiştir. Detaylı bilgi için bkz. Şensöz - Malkoç, **a.g.e.**, s. 245.

³¹ Şanlı / Esen / Ataman-Figanmeşe, **a.g.e.**, s. 628; Bilgin Tiryakioğlu, **Yabancı Boşanma Kararlarının Türkiye'de Tanınması ve Tenfizi**, Ankara, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları No: 501, 1996, s. 34.

olması ve o devlet hukukuna göre kesinleşmiş bulunması gerekmektedir. Bu ön şartları taşımayan yabancı mahkeme kararları tanımaya ehil değildir.

a. Yabancı Bir Devlet Mahkemesinden Verilmiş Karar Olması

i) Kararın Yabancı Bir Devlet Tarafından Verilmiş Olması

MÖHUK m.50 gereğince tanıma davasına konu olacak kararın yabancı bir devlet mahkemesince verilmiş olması gerekmektedir³². Yabancı bir devlet mahkemesinden kasıt, tanımaya konu kararı veren mahkemenin yabancı bir hâkimiyet altında olmasıdır. Bu bakımdan Türkiye Cumhuriyeti Devleti adına verilen kararların tenfizi söz konusu olamaz. Tanımaya konu kararın yabancı bir devletin hâkimiyet altındaki mahkemeden verilmiş olması gerekli ve yeterlidir. Ayrıca o devletin uluslararası alanda tanınmış bir devlet olması gerekmez. İlgili devlet, tanıma devleti tarafından tanınmamış olsa dahi mahkemelerinin kararları tanınıp tenfiz edilebilir³³.

ii) Kararın Bir Mahkeme Tarafından Verilmiş Olması

MÖHUK m.50'ye göre ancak “Yabancı mahkemelerden... ..verilmiş... ..bulunan ilamların” tanınması mümkün olacaktır. Yani tanınması istenen yabancı mahkeme kararının, yabancı bir devletin hâkimiyeti altındaki bir “mahkeme” tarafından verilmiş olması gerekir.

³² Yabancı arabuluculuk faaliyetleri neticesinde tarafların imzaladığı belgenin bir mahkeme ilâmı olmadığı ve MÖHUK m. 50 gereğince ancak yabancı mahkeme kararlarının tenfize konu edilebileceği, bu nedenle yabancı arabuluculuk kararlarının Türk mahkemelerinde tenfiz edilemeyeceğine ilişkin bkz. Faruk Kerem Giray, “Tenfize İlişkin Üç Soru: Tenfize Konu Yabancı İlâmın Hukuk Devletinden Sadır Olması Gerekir Mi? Arabuluculuk Neticesinde Yapılan Sulh Anlaşması Tenfiz Edilebilir Mi? Yabancı Mahkemeden Sadır Ödeme Emri Kararı Tenfiz Edilebilir Mi?”, **Public and Private International Law Bulletin**, S. 39, C. 2, İstanbul, 2019, s. 632 (Tenfize İlişkin Üç Soru). Yargıtay 11. Hukuk Dairesi yurtdışında yabancı arabulucular tarafından verilen kararların, 5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usûl Hukuku Hakkında Kanun’da ve 6325 sayılı Arabuluculuk Kanunu’nda yabancı arabulucular tarafından verilen kararların tenfizine ilişkin bir hüküm bulunmadığı gerekçesiyle, tenfiz edilemeyeceğine belirtmiştir. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi E. 2015/13151, K. 2016/2168, T. 29.02.2016 (Çevrimiçi) <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/11-hukuk-dairesi-e-2015-13151-k-2016-2168-t-29-2-2016>. Aynı yönde karar için bkz. Çelikel / Erdem, **a.g.e.**, s. 717, dn. 239. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi E. 2017/3853 K. 2019/982, T. 11.02.2019.

³³ Nazikoğlu, **a.g.m.**, s. 481; Doğan, **a.g.e.**, s. 117.

Doktrinde bu hususta farklı görüşler ileri sürülmüştür. Bir görüşe göre³⁴ kimi ülkelerde anayasalar ile yasama veya idare organına yargı yetkisi verilmiş olabileceği, bu organlarca verilen kararların objektif yargılamanın özelliklerini taşıması durumunda tanıma ve tenfiz açısından normal bir mahkeme kararı özelliğine sahip olacağı belirtilmiştir. Benzer yöndeki diğer bir görüşte³⁵, tanımının niteliği itibariyle tenfizden farklı olduğu, tanımının tenfiz gibi devletin icra organlarını harekete geçirmede, bu nedenle tenfiz edilecek kararlardaki vasıfların, tanımada aynen değil uygun düştüğü ölçüde aranması gerektiği ve bu nedenle de adlî makamlar dışında verilen kararların, örneğin kilise tarafından verilen boşanma kararlarının o ülkede kilisenin boşama yetkisi kabul edilmişse tanınması gerektiği söylenmiştir. Diğer bir görüşe göre³⁶ ise taraflar arasındaki uyuşmazlığı çözümleyen mahkemeler dışındaki kurumların mahkemelerce denetlenmiş ve onanmış olması durumunda, yani mahkemeler dışında verilen kararların mahkeme denetiminden geçirilmesiyle bu kararların mahkeme kararı haline geleceği ve bu suretle tanımaya konu olabileceği öngörülmüştür. Bu görüşleri kabul etmeyen son görüşe göre³⁷ ise yargı organları haricinde, yabancı idarî makamlarca veya kilise gibi usûlen ve resmen mahkeme olarak teşkil etmemiş makamlardan verilen kararların tanınması mümkün değildir. Zira o ülke yasalarıyla öngörülmüş olsa dahi kararı veren makam bir yargı makamı değildir. Bu noktada yabancı mahkeme dışı kurumların verdikleri kararın tanınması ve tenfizinin mümkün olmamasına karşılık, açılacak bir tespit davası neticesinde Türk mahkemelerinden alınacak bir tespit kararı ile yabancı karara konu uyuşmazlık Türk mahkemesi kararına bağlanabilecek ve tanıma ve tenfizle hedeflenen sonuca ulaşabilecektir³⁸.

³⁴ Ertaş, **a.g.m.**, s. 380.

³⁵ Tiryakioğlu, **a.g.e.**, s. 37.

³⁶ Doğan, **a.g.e.**, s. 118.

³⁷ Arat, **a.g.m.**, s. 500; Nazikoğlu, **a.g.m.**, s. 482; Şanlı / Esen / Ataman-Figanmeşe, **a.g.e.**, s. 635, dn.392. Benzer yönde bkz. Çelikel / Erdem, **a.g.e.**, s. 718, 719; Nomer, **DHH**, s. 544; Şensöz - Malkoç, **a.g.e.**, s. 277-278.

³⁸ Şanlı / Esen / Ataman-Figanmeşe, **a.g.e.**, s. 635 dn.392. Hukukî işlemle meydana gelen boşanmaların tespit davasına konu edilebileceği ve bu boşanmalara kanunlar ihtilafı kurallarına aykırı bir hukukun tatbik edilmemiş olması halinde Türkiye’de sonuçlarını doğuracağı yönünde bkz. Nomer, **DHH**, s. 544.

Kanaatimizce tanımaya konu edilebilecek kararın bir mahkeme kararı olması şarttır. Bu şart MÖHUK'un 50. maddesi uyarınca saptanmaktadır. MÖHUK m.50'ye "Yabancı mahkemelerden... verilmiş... ilâmların..." söz konusu olması gerekmektedir. Kanun hükmünde açıkça "mahkeme" kararlarının tanınacağı belirtildiğinden tanımaya konu edilebilecek kararın yabancı devletin hukukuna göre mahkeme niteliğinde olan ve mahkeme gibi kurulmuş, mahkeme gibi karar alan bir kuruma ait olması gerekmektedir. Bu nedenle son görüşe katılmaktayız.

iii) Kararın Mahkeme Tarafından Verilmiş Olmasına İstisna Teşkil Haller

Her ne kadar MÖHUK çerçevesinde düzenlenen tanımada, yabancı kararların mahkeme tarafından verilmiş olmasını aranıyorsa da mevzuatımızda bunun istisnasını teşkil edecek hükümler de yer almaktadır. Hukukumuzda, Türkiye'nin de taraf olduğu bazı milletlerarası sözleşmeler ile ve NHK ile m.30 hükmü ile, bir mahkeme tarafından verilmiş kararlar dışında, yabancı ülke idarî makamlarınca verilen kararların tanınması da mümkün kılınmıştır. Ayrıca Mavi Kartlılar Kütüğü ve Beyan Edilen Nüfus Olaylarının Tutulması Hakkında Yönerge'de de bir istisna düzenleme söz konusudur.

Türkiye'nin taraf olduğu milletlerarası sözleşmelerde yabancı idarî makam tarafından verilen kararların tanınabileceğine ilişkin düzenlemeler yer almaktadır. Örneğin Türkiye'nin taraf olduğu, 08.09.1967 tarihinde Lüksemburg'ta imzalanan ve 10.12.1977 tarihinde yürürlüğe giren Evlilik Bağına İlişkin Kararların Tanınması Hakkında Sözleşme³⁹'ye göre evlilik bağının sona ermesine, gevşetilmesine, varlığına veya yokluğuna, geçerliliğine veya butlanına ilişkin kararlar âkit devletlerden birisinin yetkili makamı tarafından verilmiş olması ve bu kararın tanınması talebiyle diğer bir âkit devlette dava açılmış olması durumunda tanınabilecektir. Sözleşmede, tanımaya konu kararı veren makam açısından bir ayrım yapılmamıştır. Dolayısıyla tanıma davasına konu olabilecek kararları, yabancı mahkeme kararları ile sınırlayan ve buna bağlı olarak idarî makamlar tarafından verilen kararların tanınmasına engel olan

³⁹ RG. 14.09.1975 / 15356. Sözleşme Almanya, Avusturya, Belçika Fransa, Hollanda, Türkiye ve Yunanistan tarafından imzalanmıştır; Avusturya, Hollanda ve Türkiye'de yürürlüğe konulmuştur. (Çevrimiçi) <https://www.nvi.gov.tr/milletlerarasi-sozlesmeler>

MÖHUK m.50 vd. hükümlerinin aksine, yabancı idarî makam tarafından verilen boşanma kararlarının bu sözleşme çerçevesinde tanınması mümkündür⁴⁰.

NHK m. 30'a⁴¹ göre evlat edinmeye ilişkin verilen yabancı adlî makam kararları yanı sıra idarî makam kararlarının tanınması da mümkündür. İlgili hükmün ikinci fıkrasında *“Evlât edinme olaylarına ilişkin yabancı adlî veya idarî makamlarca verilen ve o ülkenin hukukuna göre kesinleşmiş olan veya kesin hüküm gibi sonuç doğuran karar ve belgelerin Türkiye’de icra olunabilmesi, yetkili Türk mahkemesi tarafından tenfiz veya tanıma kararı verilmesine bağlıdır.”* denmek suretiyle, MÖHUK m. 50 vd. hükümlerine istisna olarak yabancı idarî makamlar tarafından verilmiş evlat edinme kararlarının tanınabileceği öngörülmüştür. Bu düzenlemede, evlât edinme olaylarına ilişkin yabancı adlî veya idarî makamlarca verilen kararların açıkça Türk mahkemelerinde tanınması veya tenfiz edilmesi gerektiği belirtilmiştir. Doğrudan sonuç doğurması gibi bir durum söz konusu değildir.

Mavi Kartlılar Kütüğü ve Beyan Edilen Nüfus Olaylarının Tutulması Hakkında Yönerge m. 10/3 uyarınca ise, mavi kartlı⁴² yabancıların uyruğu bulunduğu ülke makamlarından almış olduğu karar ve idarî belgelerin, usûlüne göre tasdik edilmiş ve onaylanmış ise ayrıca tanınmalarına gerek olmaksızın Türkiye’de geçerli olur. Yönergenin ilgili hükmünde açıkça MÖHUK hükümleri uyarınca tanınma veya tenfiz istenmeyeceği belirtilmiştir. Bu yönüyle NHK m.30 düzenlemesinden ayrılmaktadır. Doktrinde bir yönerge ile normlar hiyerarşisine aykırı düzenleme yapılarak, hiçbir

⁴⁰ Hatice Özdemir Kocasakal, “Uluslararası Kişi Halleri Komisyonu Tarafından Hazırlanan Türkiye Cumhuriyeti’nin Taraf Olduğu Aile Hukukuna İlişkin Anlaşmalar”, **Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 10, S. 1, 2011, s. 575-576; Convention (No. 11) On The Recognition Of Decisions Relating To The Matrimonial Bond, Explanatory Report, Article 1, (Çevrimiçi) http://ciec1.org/SITECIEC/PAGE_Conventions/zBUAAC_DPA5TTUpNbXZtRWFwAQA

⁴¹ MADDE 30- (1) Yurt dışında yabancı yetkili makamlar önünde yapılan evlât edinme işlemleri aslî şartlar bakımından Türk mevzuatına uygun olmak şartıyla Türkiye’de de geçerlidir. (2) Evlât edinme olaylarına ilişkin yabancı adlî veya idarî makamlarca verilen ve o ülkenin hukukuna göre kesinleşmiş olan veya kesin hüküm gibi sonuç doğuran karar ve belgelerin Türkiye’de icra olunabilmesi, yetkili Türk mahkemesi tarafından tenfiz veya tanıma kararı verilmesine bağlıdır.

⁴² 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu m.28 hükmü uyarınca, doğumla Türk vatandaşı olup da çıkma izni almak suretiyle Türk vatandaşlığını kaybeden kişiler ve üçüncü dereceye kadar altoyları aynı maddede belirtilen istisnalar dışında Türk vatandaşlarına tanınan haklardan aynen yararlanmaya devam ederler. Bu kişilere talepleri halinde, bahsi geçtiği şekilde haklardan yararlanabileceklerini gösteren “Mavi Kart” düzenlenir.

koşul aramadan sadece yetkili makamlarca onaylanmış yabancı kararların doğrudan tescilinin yapılması, ayrıcalıklı bir sınıf yarattığı gerekçesiyle eleştirilmiştir⁴³.

Netice itibariyle MÖHUK m. 50 uyarınca Türk mahkemesinden tanınması talep edilen yabancı mahkeme kararlarının ilâm niteliğinde olması gerekmektedir⁴⁴. Dolayısıyla ilâm niteliğinde olmayan; ara kararlar, geçici tedbir kararları gibi kararlar tanınmaz⁴⁵. Yabancı devlet mahkemesince verilmiş olan bir mahkeme kararının, ilâm niteliğinde olup olmadığı kararın verildiği ülkenin usûl hukuku çerçevesinde tespit edilir⁴⁶.

b. Hukuk Davasına İlişkin Bir Karar Olması

Tanımaya konu olacak yabancı mahkeme kararının, MÖHUK m. 50 gereğince hukuk davalarına ilişkin olması gerekmektedir. Yabancı kararın “hukuk davalarına ilişkin olarak verilmiş” olması ifadesi ile özel hukuka ilişkin olarak verilmiş bir kararın tanımaya konu edilebileceği kastedilmiştir. Nitekim m.50 hükmünün ikinci fıkrası da bunu destekler yöndedir. Madde 50/2’ye göre ceza kararlarında yer alan kişisel haklarla ilgili hükümler hakkında da tanıma kararı verilebilecektir. Yani yabancı mahkeme kararının niteliğinin özel hukuk davalarına ilişkin olması yeterlidir. Tarafların özel hukuk kişisi olup olmaması da önem arz etmemektedir. Maddî hukuka ilişkin verilmiş olan bütün yabancı mahkeme kararları özel hukuk niteliğinde ise m. 50 hükmü çerçevesinde tanınması talep edilebilecektir⁴⁷.

⁴³ Burak Huysal, “Nüfus Hizmetleri Kanunu Kapsamında Yabancı Boşanma Kararlarının Doğrudan Tescili”, **Milletlerarası Hukuk Bülteni**, C. 37, S. 2, s. 478 (NHK).

⁴⁴ Yargı organının, uyuşmazlığı çözmek ve neticelendirmek adına gerekçeye dayandırarak verdiği kararın, taraflara verilen nüshasına ilâm denilmektedir. Bkz. Pekcanitez./ Atalay / Özekes, **a.g.e.**, s. 296 vd.

⁴⁵ Şanlı / Esen / Ataman-Fıganmeşe, **a.g.e.**, s. 638.

⁴⁶ Yargıtay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu’nun 10.02.2012 tarihli kararında, milletlerarası usûl hukukunda lex fori prensibinin hâkim olmasının sonucu olarak yabancı devlet mahkemesince verilmiş olan bir kararın, ilâm niteliğinde olup olmadığının ve kesinleşme şartlarının kararın verildiği ülke usûl hukukuna göre tespit edilmesi gerektiğini belirtilmiştir. Yargıtay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu, E. 2010/1, K.2012/1, T. 10.02.2012. Karar için bkz. Giray, “**Tenfize İlişkin Üç Soru**”, s. 636.

⁴⁷ Şanlı / Esen / Ataman-Fıganmeşe, **a.g.e.**, s. 639; Nomer, **DHH**, s. 509; Çelikel / Erdem, **a.g.e.**, s. 717; Tiryakioğlu, **a.g.e.**, s. 34.

Tanımaya konu kararların hangilerinin hukuk davalarına ilişkin olduğu vasıflandırma ile tespit edilir⁴⁸. Milletlerarası usûl hukukunda vasıflandırma kural olarak hâkimin hukukuna göre, *lex fori*ye göre yapılır⁴⁹. Dolayısıyla tanımaya konu yabancı mahkeme kararının hukuk davasına ilişkin olup olmadığı hâkimin hukukuna göre belirlenir.

c. Yabancı Mahkeme Kararının Kesinleşmiş Olması

MÖHUK'ta düzenlenmiş bulunan diğer bir ön şart da tanımaya konu yabancı mahkeme kararının kesinleşmiş olmasıdır. Madde 50/1 uyarınca, tanımaya konu yabancı mahkeme kararı o devlet kanunlarına göre kesinleşmemiş ise tanınması mümkün olamaz. Madde metninde açıkça öngörüldüğü üzere hâkim yabancı mahkeme kararının kesinleşmiş olup olmadığını, kararın verildiği devlet hukukuna göre belirleyecektir.

Yukarıda da ifade ettiğimiz üzere hukukumuzda kesin hüküm, şeklî anlamda ve maddî anlamda kesin hüküm olmak üzere iki anlama gelir. Şeklî anlamda kesin hüküm, itiraz ve kanun yollarının tükendiğini ifade eder⁵⁰. Maddî anlamda kesin hüküm ise kararın bağlayıcı etkiye sahip olduğu, aynı hukukî sonuçların diğer bir davaya konu yapılması halinde aynı kararın dikkate alınması zorunluluğu bulunduğu anlamına gelir. Yani ikinci bir dava açıldığında karşı taraf kesin hüküm itirazında bulunabilir⁵¹.

Yabancı mahkemelerin tanınmasının ön şartlarından biri olan, yabancı mahkeme kararının kesinleşmiş olmasından tam olarak ne anlaşılması gerektiği önem taşımaktadır. Burada kastedilen kesinleşme, mahkeme kararının maddî anlamda

⁴⁸ Tiryakioğlu, **a.g.e.**, s. 34.

⁴⁹ Milletlerarası usûl hukukunda *lex fori* prensibi için bkz. Ergin Nomer, **Milletlerarası Usûl Hukuku**, 2. bs., İstanbul, Beta Basım, 2018, s. 17 vd.

⁵⁰ Arslan / Yılmaz / Ayvaz / Hanağası, **a.g.e.**, s. 697; Pekcanitez / Atalay / Özekes, **a.g.e.**, s. 436, Tanrıver, **a.g.e.**, s. 875.

⁵¹ Budak / Karaaslan; **a.g.e.**, s. 284, 285; Arslan / Yılmaz / Ayvaz / Hanağası, **a.g.e.**, s. 698, 700; Pekcanitez / Atalay / Özekes, **a.g.e.**, s. 437, Tanrıver, **a.g.e.**, s. 875, 876; Ata Sakmar, **Devletler Hususi Hukukunda Boşanma**, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Yayınları, 1976, s. 235 (Boşanma).

kesinleşmesi mi yoksa şeklî anlamda kesinleşmesi midir? Bu hususta doktrinde farklı yönde görüşler ileri sürülmüştür.

Doktrinde bir görüşe göre⁵², MÖHUK m.50/1'deki yabancı mahkeme kararının kesinleşmesi şartı ile hem maddî anlamda hem şeklî anlamda kesinleşmenin aranması gerektiği ifade edilmektedir. Yabancı mahkeme kararının kesin hüküm teşkil edip etmediği, MÖHUK m.50/1 uyarınca, karara vasfını veren mahkemenin hukukuna göre tâyin edilecektir⁵³. Türk hukukunda, mahkeme kararlarının şeklî ve maddî kesinliği birlikte taşıdığı; şeklî kesinliğin maddî kesinlik için bir ön şart olduğu belirtilerek; şeklî kesinliğin maddî kesinliği de taşımadığı hukuk sistemleri için yabancı mahkeme kararında yalnızca şeklî kesinliğin aranmasının hukuka aykırı olacağı belirtilmiştir⁵⁴. Tanımaya konu kararın, verildiği devlette sahip olmadığı maddî anlamda kesin hüküm kuvvetinin Türkiye'de de ona tanınmayacağı söylenmiştir⁵⁵. Diğer bir görüş ise, yabancı mahkeme kararının kesinleşmesi şartı için şeklî anlamda kesinleşmiş olmasının yeterli olacağı yönündedir⁵⁶.

2. Tanımının Asli Koşulları

Yabancı mahkeme kararlarının Türk hukukunda tanınabilmesi için bahsetmiş olduğumuz ön koşullar yanında MÖHUK m. 54 hükmünde düzenlenen koşulların da sağlanması gerekmektedir. MÖHUK m. 58'de belirtildiği üzere tanımada m. 54/1 hükmünün (a) bendi uygulanmayacak ve karşılılık koşulu aranmayacaktır.

⁵² Tanrıver, **a.g.e.**, s. 875; Nomer, **DHH**, s. 505; Şanlı / Esen / Ataman-Figanmeşe, **a.g.e.**, s. 642; Çelikel / Erdem, **a.g.e.**, s. 720; Şensöz - Malkoç, **a.g.e.**, s. 348-349.

⁵³ Çelikel / Erdem, **a.g.e.**, s. 720, 721.

⁵⁴ Şanlı / Esen / Ataman-Figanmeşe, **a.g.e.**, s.643; Çelikel / Erdem, **a.g.e.**, s. 720, 721; Aysel Çelikel “Yeni Kanuna Göre Yabancı Mahkeme Kararlarının Tenfiz Şartları”, **Milletlerarası Hukuk Bülteni**, C. 2, S. 2, İstanbul, 1982, s. 13 (Tenfiz Şartları); Şensöz - Malkoç, **a.g.e.**, 348-349; Cemal Şanlı, **Uluslararası Ticari Akitlerin Hazırlanması ve Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları**, 7. bs., İstanbul, Beta Basım, 2019, s. 271.

⁵⁵ Şensöz - Malkoç, **a.g.e.**, s. 349.

⁵⁶ Sakmar, **Boşanma**, s. 235; Ekşi, **Tanım Tenfiz**, s. 138; Doğan, **a.g.e.**, s. 122; Cemile Demir Gökyayla, **Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizinde Kamu Düzeni**, Ankara, Seçkin, 2001, s. 41; Fügen Sargın / Rifat Erten “MÖHUK Hükümleri Dairesinde Tanımının Hukukî Niteliği, Usûlü ve Karşılaşılan Bazı Sorunlar”, **UTTDER**, 2014, C. 3, S. 2, s.108; Ahmet Cemal Ruhi, **Türk Hukukunda Yabancı Boşanma İlamlarının Tanınması ve Tenfizi**, Ankara, Seçkin, 2013, s. 61 vd.

Aşağıda inceleneceği üzere, MÖHUK m.54'te, yabancı mahkeme kararlarının tanınması için gerekli (asli) şartlar şu şekilde sayılmıştır:

-Kararın Türk mahkemelerinin münhasır yetkisine girmeyen bir konuda verilmiş olması,

- Kararın, dava konusu veya taraflarla gerçek bir ilişkisi bulunmadığı hâlde kendisine yetki tanıyan bir devlet mahkemesince verilmemiş olması,

- Kararın Türk kamu düzenine açıkça aykırı olmaması,

- Kararın Savunma Haklarına Riayet Edilerek Verilmiş Olması.

a. Kararın Türk Mahkemelerinin Münhasır Yetkisine Girmeyen Bir Konuda Verilmiş Olması

MÖHUK m. 54/1-(b) bendi gereğince tanınması talep edilen yabancı mahkeme kararının Türk mahkemelerinin münhasır yetkisine girmeyen bir konuda verilmiş olması gerekmektedir. Devletler egemenlik haklarının bir sonucu olarak mahkemelerinin yetkisini kendileri tâyin eder⁵⁷. MÖHUK m.54/1-(b) hükmü, tanımaya konu kararı veren mahkemenin milletlerarası yetkiye sahip olup olmadığına ilişkin bir düzenleme getirmemiştir. Tanımaya konu kararı veren yabancı mahkemenin yetkisi, mahkemenin tâbi olduğu hukuku ilgilendiren bir meseledir. MÖHUK m. 54/1-b bendinde buna istisna getirilmiştir⁵⁸.

Türk mahkemelerinin münhasır yetkisinin söz konusu olduğu hallerde yabancı ilâmın tanınması mümkün olmayacaktır. Nitekim belirttiğimiz gibi tanımaya konu kararı veren yabancı mahkemenin yetkisi, mahkemenin tâbi olduğu hukuku ilgilendiren bir meseledir. Tanınması talep edilen yabancı mahkeme kararına konu dava, Türk mahkemelerinin münhasır yetkili olduğu davalardan değilse ve verildiği

⁵⁷ Sakmar, **Yabancı İlamlar**, s. 65; Şanlı / Esen / Ataman – Figanmeşe, **a.g.e.**, s. 453, 454; Çelikel / Erdem, **a.g.e.**, s. 749.

⁵⁸ Şensöz - Malkoç, **a.g.e.**, s. 488.

ülke hukukuna göre kesinleşmiş ise bu kararı veren yabancı mahkemenin yetkisi, Türk tanıma hukuku bakımından ayrıca inceleme konusu yapılmaz⁵⁹.

Türk milletlerarası özel hukuk anlayışına göre Türk mevzuatında, bir uyuşmazlığa ilişkin davanın mutlak surette Türk mahkemelerinde görülmesine gerektiği şeklide bir yetki kuralı var ise bu durumda münhasır yetkiden bahsedilir⁶⁰. Gerek 12.01.2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda⁶¹ gerekse MÖHUK'ta, hangi konularda Türk mahkemelerinin münhasır yetkili olduğuna ilişkin açık bir düzenleme yapılmamıştır.

HMK'de ve diğer bazı kanunlarda⁶², iç hukuk bakımından kamu düzenine dayanan kesin yetki halleri açıkça düzenlenmiştir. Kesin yetkili mahkemenin olduğu konularda dava yalnız o yer mahkemesinde açılabilir. İç hukuktaki kesin yetki hallerine ilişkin bu kuralların bazıları aynı zamanda milletlerarası yetki açısından da münhasır yetki hükmündedir. Ancak belirtmek gerekir ki milletlerarası özel hukuk alanındaki ilişkilerin niteliği farklılık arz etmektedir⁶³. İç hukuktaki kesin yetki kurallarının var oluş amacı, milletlerarası yetki anlamında Türk mahkemelerinin münhasır yetkili olması amacıyla örtüşmemektedir. Bu nedenle kamu düzenine dayanan her kesin yetki kuralı milletlerarası yetki açısından münhasır yetki anlamına gelmemektedir. Türk mahkemelerinin münhasır yetkisinin, yetki kuralına ilişkin hükmün lâfzından ve konuluş amacından hareketle belirlenmesi gerektiği kabul edilmektedir. Yetki kuralıyla bir davanın kesin şekilde ve yalnızca Türk mahkemelerinde görülmesi gayesi güdüldüğü sonucuna varılıyorsa, bu durumda milletlerarası alanda münhasır yetkiden bahsedilebilecektir⁶⁴.

⁵⁹ Nomer, **DHH**, s. 523; Çelikel / Erdem, **a.g.e.**, s. 749.

⁶⁰ Nomer, **DHH**, s. 485, 486; Çelikel “**Tenfiz Şartları**”, s. 9.

⁶¹ RG. 04.02.2011 / 27836, buradan itibaren ‘HMK’ olarak anılacaktır.

⁶² Örneğin 09.06.1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra İflas Kanunu (RG. 19.06.1932 / 2128) m. 154 hükmünde iflas davaları için, 12.10.2017 tarihli ve 7036 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu (RG. 12.10.2017 / 30221) m.6 hükmünde iş davaları için kesin yetki hali söz konusudur.

⁶³ Sakmar, **Yabancı İlamlar**, s. 99.

⁶⁴ Sakmar, **Yabancı İlamlar**, s. 99-100; Şanlı / Esen / Ataman-Fıganmeşe, **a.g.e.**, s. 660; Çelikel / Erdem, **a.g.e.**, s. 749; Doğan, **a.g.e.**, s. 126, 127.

Türkiye’deki taşınmazın aynından doğan davalarda yetkinin belirlendiği ve iç hukukta kesin yetki niteliğinde olan HMK m.12 hükmünün, konuluş gayesi gereği milletlerarası anlamda da münhasır yetki niteliğinde olduğu kabul edilmektedir. Bu bağlamda Türkiye’deki bir taşınmazsın aynına ilişkin yabancı bir mahkemeden alınmış olan ilâm Türk mahkemelerinde tanınmayacaktır⁶⁵. Yine MÖHUK’ta zayıf tarafı korumak amacıyla m.44-45-46 hükümlerinde sınırlı münhasır yetki hali düzenlenmiştir. Zayıf taraf olan; iş sözleşmelerine ilişkin davalar bakımından işçi, tüketici sözleşmelerine ilişkin davalar bakımından tüketici, sigorta sözleşmesine ilişkin davalar bakımından sigorta ettiren, sigortalı veya lehtar aleyhine Türk mahkemelerinin yetkisinin bertaraf edilemeyeceği düzenlenmiştir.

Netice itibariyle Türk mahkemelerinin münhasır yetkisinin, yetki kuralına ilişkin hükmün lâfzından ve konuluş amacından hareketle belirlenmesi gerektiği kabul edilmektedir⁶⁶. Türk mahkemelerinin münhasır yetkisine giren bir konuda verilmiş bulunan yabancı ilâmın Türkiye’de tanınması mümkün olmayacaktır.

b. Kararın, Dava Konusu veya Taraflarla Gerçek Bir İlişkisi Bulunmadığı Hâlde Kendisine Yetki Tanıyan Bir Devlet Mahkemesince Verilmemiş Olması

Yukarıda da belirtmiş olduğumuz üzere Tanımaya konu kararı veren yabancı mahkemenin yetkisi, mahkemenin tâbi olduğu hukuku ilgilendiren bir meseledir. Ancak MÖHUK m. 54/1-(b) bendine göre yabancı mahkeme kararının tanınabilmesi için, davalının itiraz etmesi şartıyla, dava konusu veya taraflarla gerçek bir ilişkisi bulunmadığı hâlde kendisine yetki tanıyan bir devlet mahkemesince verilmemiş olması gerekmektedir.

Yabancı mahkemenin dava konusu veya taraflarla hiçbir bir ilişkisi bulunmamasına rağmen veya uzak ve zayıf bir bağlantıya dayanarak kendini yetkili

⁶⁵ Nomer, **DHH**, s. 523; Şanlı / Esen / Ataman-Figanmeşe, **a.g.e.**, s. 660; Çelikel / Erdem, **a.g.e.**, s. 750; Ekşi, **Tanıma Tenfiz**, s. 191.

⁶⁶ Şanlı / Esen / Ataman-Figanmeşe, **a.g.e.**, s. 660, Çelikel /Erdem, **a.g.e.**, s. 750; Doğan, **a.g.e.**, s. 127.

sayması halinde “aşırı yetki”den bahsedilir⁶⁷. Aşırı yetki (Exorbinant Jurisdiction) kavramı, mahkeme ile dava arasında yakın ve gerçek bağlantı aramaktan uzak, davanın hukukî niteliği ile ilgilenmeyen ve adil ve makul olmayan yetki kuralları olarak ifade edilmiştir⁶⁸. Bu gibi “olağan bağlanma noktaları kullanılmadan”⁶⁹ kendisine “aşırı yetki” tesis eden yabancı mahkemelerin verdikleri kararlar MÖHUK m.54/1-(b) hükmü gereğince, tarafların itiraz etmesi şartı ile, Türk mahkemelerinde tanınamaz. Türk mahkemesi, yabancı kararın kendisiyle gerçek bir ilişkisi bulunmayan, aşırı yetki halinde olan, bir mahkemece verildiğini re’sen inceleyemez. MÖHUK m.54/1-(b) hükmü gereğince davalının itiraz etmiş olması gerekmektedir⁷⁰.

c. Kararın Türk Kamu Düzenine Açıkça Aykırı Olmaması

Yabancı bir devlet mahkemesinden alınmış bulunan kararların Türkiye’de tanınması için MÖHUK m.54/1(c) hükmü gereğince Türk kamu düzenine açıkça aykırı olmaması gerekmektedir.

⁶⁷ Nuray Ekşi, **Türk Mahkemelerinin Milletlerarası Yetkisi**, 2. Bs., İstanbul, Beta Basım, 2000, s. 50 vd.; Nuray Ekşi, “Yabancı Mahkemenin Aşırı Yetkisinin Tenfiz Mahkemesi Tarafından Denetlenmesi” (5718 sayılı MÖHUK m.54/b), **İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 9, S. 2, İstanbul, 2010, s. 248; Şanlı / Esen / Ataman-Fıganmeşe, **a.g.e.**, s. 667; Şensöz - Malkoç, **a.g.e.**, s. 489. AB hukukunda 1968’te imzalanan ve 01.02.1973 tarihinde yürürlüğe giren Medeni ve Ticari Hukuk Davalarında Mahkemelerin Yetkisi ve Yargı Kararlarının Tanınmasına ve Tenfizine Dair Brüksel Sözleşmesi (Brüksel Sözleşmesi)’nde aşırı yetkiye ilişkin açıkça bir düzenleme yapılmamıştır. Bununla birlikte 3. maddesinde aşırı yetkiye ilişkin olabilecek bazı haller sayılıp yasaklanmıştır. Bkz. Convention on Jurisdiction and the Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters, 27.09.1968, 8 I.L.M. 229, 1969

[https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:41968A0927\(01\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:41968A0927(01)&from=EN); Joseph Halpern, "Exorbitant Jurisdiction" and the Brussels Convention: Toward a Theory of Restraint", **The Yale Journal of World Public Order**, Vol. 9, 1983, s. 374 (Çevrimiçi) digitalcommons.law.yale.edu

Brüksel Sözleşmesi’nin 2000 yılında tüzük haline getirilmesi ile oluşturulan Brüksel I Tüzüğü’nün 3. maddesi uyarınca aşırı yetki hali teşkil edebilecek kurallar listelenmiştir. 10.01.2015 tarihinde yürürlüğe giren ve 44/2001 sayılı Brüksel I Tüzüğü’nü yürürlükten kaldıran Brüksel I Bis Tüzüğü’nde ise 5. maddesinde benzer bir düzenleme yapılarak aşırı yetkini önüne geçilmek amaçlanmıştır. Brüksel I Tüzüğü İngilizce metni için bkz. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32001R0044&from=EN>; Brüksel I Bis Tüzüğü İngilizce metni için bkz.

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32012R1215&from=EN>

⁶⁸ Ekşi, **Tanımaya Tenfiz**, s. 251, 254.

⁶⁹ Nomer, **DHH**, s. 524, 525.

⁷⁰ Ekşi, **Tanımaya Tenfiz**, s. 249.

Kamu düzeni kavramının tanımını yapmak ve sınırlarını önceden net bir şekilde belirlemek pek mümkün değildir. Nitekim yabancı mahkeme kararının Türk toplumu üzerindeki etkileri, verildiği yere ve zamana göre değişkenlik göstermektedir⁷¹. Doktrin ve Yargıtay kararları⁷² çerçevesinde kamu düzeni kavramının kapsamına, Anayasanın ve hukuk düzeninin temel ilkeleri, insan haklarına ilişkin sözleşmelerle teminat altına alınan temel hak ver hürriyetler, Türk toplumunun ahlâk anlayışı ve vazgeçilemez ilkelerinin gireceğini söylemek mümkündür⁷³. Hâkimin, her somut olayda, tanınması talep edilen kararın hüküm fıkrasının Türk toplumu üzerindeki neticelerini bu esaslar çerçevesinde değerlendirerek, yabancı mahkeme kararının Türk kamu düzene aykırı olup olmadığını takdir etmesi gerekmektedir⁷⁴.

Kanunda “hükümün kamu düzenine açıkça” aykırı olması aranarak Türk hukukundan farklı ve Türk hukukuna aykırı her kararın kamu düzeni engeline takılması engellenmek istenmiştir. Bu bağlamda hâkim, Türk hukukundan farklı bir hukuk uygulanmış olmasına dayanarak, yabancı kararın kamu düzenine aykırı olduğu gerekçesiyle tanınmasını reddedemez⁷⁵. Yabancı kararın hüküm fıkrasının kamu

⁷¹ Sakmar, **Yabancı İlamlar**, s. 77; Çelikel, “**Tenfiz Şartları**”, s. 10; Şanlı/ Esen / Ataman-Figanmeşe, **a.g.e.**, s. 676; Çelikel /Erdem, **a.g.e.**, s. 748; Nomer, **DHH**, s. 527; Ekşi, **Tanıma Tenfiz**, s. 295.

⁷² Bkz. Yargıtay 3.Hukuk Dairesi, T.17.10.2018, E. 2016/22608 K. 2018/10127; Yargıtay 2.Hukuk Dairesi, T. 04.12.2017, E. 2016/18674 K. 2017/13800; Yargıtay 3.Hukuk Dairesi, T. 24.11.2015, E. 2015/9241 K. 2015/18734; Yargıtay Hukuk Genel Kurulu., T. 04.03.2015, E. 2013/1628 K. 2015/894 (Çevrimiçi) www.lexpera.com.tr

⁷³ Nomer, **DHH**, s. 527; Çelikel /Erdem, **a.g.e.**, s. 750; Şanlı/ Esen / Ataman-Figanmeşe, **a.g.e.**, s. 669, 670; Doğan, **a.g.e.**, s. 132; Ekşi, **Tanıma Tenfiz**, s. 295.

⁷⁴ Sakmar, **Yabancı İlamlar**, s. 77; Çelikel, “**Tenfiz Şartları**”, s. 10.

⁷⁵ Çelikel, “**Tenfiz Şartları**,” s. 10; Çelikel /Erdem, **a.g.e.**, s. 749; Şanlı/ Esen / Ataman-Figanmeşe, **a.g.e.**, s. 669.

Yargıtay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu’nun 10.02.2012 gün ve 2010/1 Esas, 2012/1 Karar sayılı içtihadında da yabancı mahkeme kararının verilmesinde uygulanan hukukun değil, Türkiye’de meydana gelecek sonuçların Türk kamu düzenini ihlâl edip etmeyeceğinin incelenmesi gerektiği belirtilmiştir ve kamu düzeni kavramı şu şekilde açıklanmıştır: “...iç hukuktaki kamu düzeninin çerçevesi, Türk hukukunun temel değerlerine, Türk genel adap ve ahlak anlayışına, Türk kanunlarının dayandığı temel adalet anlayışına, Türk kanunlarının dayandığı genel siyasete, Anayasada yer alan temel hak ve özgürlüklere, milletlerarası alanda geçerli ortak prensip ve özel hukuka ait iyiniyet prensibine dayanan kurallara, medeni toplulukların müştereken benimsedikleri ahlak ilkeleri ve adalet anlayışının ifadesi olan hukuk prensiplerine, toplumun medeniyet seviyesine, siyasî ve ekonomik rejimine, insan hak ve özgürlüklerine aykırılık şeklinde çizilebilir.” (Yargıtay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu, T.10.02.2012, E. 2010/1 K. 2012/1 (Çevrimiçi) www.lexpera.com.tr

düzenine açıkça aykırı sayılabilmesi için uygulanan hukuk kurallarının Türkiye’deki hukukî sonuçlarının somut anlamda düzenine aykırı olması gerekmektedir⁷⁶.

Hâkim tanınması talep edilen bir yabancı mahkeme kararının hüküm fıkrasının Türk kamu düzenine açıkça aykırı olup olmadığını re’sen inceleyerek takdir edecektir. Türk hâkimi yabancı mahkeme kararını esas yönünden incelemeyebilir, yabancı hukukun doğru uygulanıp uygulanmadığı açısından bir denetleme yapmaz. Nitekim revizyon yasağı söz konusudur⁷⁷.

d. Kararın Savunma Haklarına Riayet Edilerek Verilmiş Olması

MÖHUK’un yabancı mahkeme kararının tanınması için aradığı bir diğer şart yabancı mahkemenin savunma haklarını ihlâl etmemiş olmasıdır. İlgili madde 54/1-(ç) hükmüne göre kendisine karşı tanıma davası açılan taraf; hükmü veren mahkemeye usûlüne uygun şekilde çağrılmamış veya o mahkemede temsil edilmemiş yahut bu kanunlara aykırı bir şekilde gıyabında veya yokluğunda hüküm verilmemiş olması gerekmektedir.

Kanunda, savunma haklarına riayet edilmediği gerekçesiyle tanıma talebinin reddi için itiraz edilmiş olması şartı öngörülmüştür. Dolayısıyla kendisine karşı tanıma talebinde bulunun tarafın itirazı olmaksızın savunma haklarına uyulup uyulmadığı re’sen incelenme konusu yapılmayacaktır⁷⁸. Hâkimin savunma hakkının ihlâlini itiraza bağlı olarak incelemesi doktrinde pek çok yazar tarafından eleştirilmektedir ve yargılama hukukunun vazgeçilmez temel ilkelerinden olması dolayısıyla re’sen incelenmeyip ancak davalının itiraz koşuluna bağlı olmasının doğru olmadığı belirtilmektedir⁷⁹. Ancak kanaatimizce bu mahsur giderilmeksizin madde 54/1-(ç)

⁷⁶ Şanlı/ Esen / Ataman-Figanmeşe, **a.g.e.**, s. 676; Çelikel /Erdem, **a.g.e.**, s. 749; Ekşi, **Tanıma Tenfiz**, s. 325; Doğan, **a.g.e.**, s. 131.

⁷⁷ Ekşi, **Tanıma Tenfiz**, s. 296; Şanlı/ Esen / Ataman-Figanmeşe, **a.g.e.**, s. 676, 677.

Bazı durumlarda tanımaya konu kararın niteliği gereği, kamu düzeni itirazı değerlendirilirken esasa ilişkin inceleme yapılması gerektiği yönünde bkz. Şanlı/ Esen / Ataman-Figanmeşe, **a.g.e.**, s. 677.

⁷⁸ Çelikel /Erdem, **a.g.e.**, s. 771; Şanlı/ Esen / Ataman-Figanmeşe, **a.g.e.**, s. 689.

⁷⁹ Şanlı/ Esen / Ataman-Figanmeşe, **a.g.e.**, s. 689; Ekşi, **Tanıma Tenfiz**, s. 310; Burak Huysal, “6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile Getirilen Yenilikler Işığında Yabancı Mahkeme Kararlarını

bendinde sayılmayan lâkin savunma haklarını ihlâl teşkil eden diğer hususlarda kamu düzeni engeli söz konusu olabilecektir.

Madde metninde de açıkça belirtildiği üzere savunma haklarına riayet edilip edilmediği tanımaya konu kararı veren ülkenin hukukuna göre belirlenecektir. Tanıma davasındaki davalı taraf, tanımaya konu kararın verildiği yabancı devlet mahkemesinde, mahkemeye usûlüne uygun şekilde çağrılmamış ise, mahkemede temsil edilmemiş ise veya kanuna aykırı şekilde yokluğunda yahut gıyabında hüküm verilmişse kararın tanınmasına itiraz edebilecektir⁸⁰.

D. YABANCI MAHKEME KARARLARININ TÜRK HUKUKUNDA TANINMASI USÛLU

MÖHUK'ta yabancı mahkeme kararlarının tenfizi geniş bir şekilde düzenlenmiştir. Tanımayı düzenleyen m.58'de, tenfize ilişkin hükümlere atıf yapılmıştır. Bu bağlamda, tenfiz davaları için kabul edilen usûl, tanıma davalarında da uygulanacaktır.

1. Tanıma İstemi ve Davanın Açılması

Tanıma davasında görevli mahkeme MÖHUK m. 51 uyarınca asliye hukuk mahkemeleridir. Aile hukukuna ilişkin davalarda ise, davanın açıldığı yerde aile mahkemesi var ise, 4787 sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş Görev ve Yargılama Usûllerine Dair Kanun'un 4. maddesi gereğince görevli mahkeme aile

Tanınması ve Tenfizi Konusunda Bazı Tespitler"; **Milletlerarası Hukuk Bülteni**, C. 32, S. 1, İstanbul, 2012, s. 96.

Yabancı mahkemenin savunma hakkına ilişkin usûli işlemleri, ilgili yabancı ülkenin usûlüne uygun yapılsın veya yapılmassın Türk usûl hukuku anlamında savunma hakkı için ihlâl teşkil ediyorsa, kararın tenfiz talebinin reddedilebileceği yönünde bkz. Nomer, **DHH**, s. 536; Şanlı/ Esen / Ataman-Fıganmeşe, **a.g.e.**, s. 689, 690; Ergin Nomer, "Yabancı Mahkeme Kararlarının Tenfizinde 'Gerekeçe'". **İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 10, S. 1, İstanbul, 2011, s. 13. *Doğan* 'a göre kararın verildiği ülke hukukuna göre savunma haklarına riayet edilmiş ise, Türk hukukunda anlaşılan manada savunma haklarına riayet edilmemiş olması tenfize engel değildir. Bu yönde bkz. *Doğan*, **a.g.e.**, s. 138.

⁸⁰ Şanlı/ Esen / Ataman-Fıganmeşe, **a.g.e.**, s. 690, 691.

mahkemeleridir⁸¹. Tanıma davasında yetkili mahkemeler MÖHUK m. 51/2 uyarınca, tanıma istenen kişinin Türkiye'deki yerleşim yeri, yoksa sâkin olduğu yer; Türkiye'de yerleşim yeri veya sâkin olduğu bir yer mevcut değilse Ankara, İstanbul veya İzmir mahkemeleridir.

MÖHUK m.52 hükmü gereğince, hukukî yararı bulunan herkes tanıma isteminde bulunabilir. Madde hükmünde sayılan hususların yer aldığı dilekçe ile tanıma talebinde bulunulabilecektir. Madde 53 hükmünde dilekçeye eklenmesi gereken belgeler düzenlenmiştir. Buna göre dilekçeye, yabancı mahkeme ilâmının o ülke makamlarınca usûlen onanmış aslı veya ilâmı veren yargı organı tarafından onanmış örneği ve onanmış tercümesi ile ilâmın kesinleştiğini gösteren ve o ülke makamlarınca usûlen onanmış yazı veya belge ile onanmış tercümesinin eklenmesi gerekmektedir.

Kanun koyucu, sayılan bu belgelerde eksiklik olması halinde nasıl bir karar verileceğini açıkça düzenlenmemiştir. Yargıtay'ın konuyla ilgili farklı yönde kararları mevcuttur⁸². Doktrinde belirtilen belgelerin eklenmemesinin yaptırımını MÖHUK'ta düzenlenmediğinden, genel kanun olan HMK hükümlerine gidilmesi gerektiği belirtilmiştir. HMK m.119/2'ye göre dava dilekçesinde eksiklik bulunması halinde, eksiklikleri tamamlanması için davacıya bir haftalık süre verilir. Bu süre içerisinde eksiklik giderilmezse dava açılmamış sayılır. Buna göre tanıma davasında MÖHUK'a göre dilekçeye eklenmesi talep edilmiş olan belgelerin eklenmemiş veya eksik olması

⁸¹ Şanlı / Esen / Ataman - Fıganmeşe, **a.g.e.**, s. 733, 734; Çelikel / Erdem, **a.g.e.**, s. 727, 728; Ekşi, **Tanıma Tenfiz**, s. 44;

⁸² “Dosyaya sunulan yabancı ilâm, ilâmı veren yargı organı tarafından onanmış örnek olmayıp, fotokopidir... İlâmı veren yargı organı tarafından onanmış olmayan ve apostil şerhini de taşımayan belgeye dayanarak hüküm kurulamaz. Mahkemece yapılacak; yabancı ilâmın aslı veya ilâmı veren yargı organı tarafından onanmış “apostil şerhini” ihtiva eden örneğini ve onanmış tercümesini ibraz etmesi için davacıya uygun süre vermek ve sonucuna göre hüküm kurmaktan ibarettir.” Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, E. 2010/22330, K. 2011/12754, T. 20.07.2011, karar için bkz. Nuray Ekşi, **Milletlerarası Özel Hukuk I Pratik Çalışma Kitabı**, 5. bs. İstanbul, Beta Basım, 2020, s.362. Aksi yönde bkz. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 2017/4818, K. 2017/7059, T. 11.12.2017 (Çevrimiçi) www.lexpera.com.tr

durumunda davacıya uygun bir süre verilerek eksik belgeleri tamamlaması istenecektir⁸³.

Doktrinde tanıma davasının müstakil olarak açılabilceği gibi hâlihazırda görülmekte olan bir dava içerisinde de açılabilceği belirtilmektedir. Yabancı ilâmın sadece kesin hüküm kuvvetinin tespiti amacıyla, örneğin boşanma ilâmının Türk nüfus kütüğüne tescili için yabancı ilâmın tespiti amacıyla, müstakil bir tanıma davası açılabilmesi mümkündür⁸⁴. Mevcut bir dava içinde de yabancı mahkeme kararının tanınması talep edilebilir. Bu durumda öncelikle tanıma talebi karara bağlanacak, esas dava bekletilecektir⁸⁵.

2. Tanıma Davasında Verilecek Karar

Tanıma davasında, mahkeme kanunda düzenlenen şartları incelemesi sonucu şartların sağlandığı kanaatine varırsa yabancı mahkeme kararının tanınmasına karar verir. Yabancı mahkeme kararı tanınmasıyla birlikte Türk hukukunda kesin hüküm ve kesin delil teşkil eder. Kesin hüküm olma sonucunun bir vasfı aynı uyumsuzluğun yeniden dava konusu olmasını da engeller.

Mahkemece yapılan incelemede, kanunda sayılan şartların sağlanmadığı tespit edilirse tanıma talebinin reddi yönünde karar verilir. Ret kararı, aynı yabancı mahkeme kararının yeniden tanınmasını talep edilmesini ve tanınmasını engelleyecektir. Tanıma davası sonucunda verilen karar, tanınması istenen yabancı kararın esasıyla ilgili değildir. Bu nedenle tanımanın reddi yönündeki karar, yabancı mahkeme kararına

⁸³ Şanlı / Esen / Ataman - Figanmeşe, **a.g.e.**, s. 741; Ekşi, **Tanıma Tenfiz**, 96, Ruhi, **a.g.e.**, s. 135. *Ekşi*'ye göre eksikliklerin giderilmesi için süre verilmesi yönünde uygulama gerek usûl ekonomisi gerek HMK'nın m.119/2 hükmüne uygundur ve Yargıtayca eski kanun döneminden beri istikrar kazanmıştır.

⁸⁴ Şanlı / Esen / Ataman- Figanmeşe, **a.g.e.**, s. 726; Sakmar, **Boşanma**, s. 246; Ekşi, **Tanıma Tenfiz**, s. 62.; Şensöz - Malkoç, **a.g.e.**, s.78. Aksi yöndeki görüşler için bkz. Fügen Sargın / Rifat Erten, **a.g.m.**, s. 108. Yargıtay'ın da aksi yönde çokça kararı mevcuttur. Müstakil bir dava açılarak talepte bulunulması yönündeki kararlar için bkz. Yargıtay 8. Hukuk Dairesi E.2009/4595, K.2010/805, T.18.02.2010; Yargıtay 2. Hukuk Dairesi E. 2010/5217, K. 2011/7574, T. 3.5.2011 (Çevrimiçi) www.lexpera.com.tr

⁸⁵ Ekşi, **Tanıma Tenfiz**, s. 62.

konu uyuşmazlığın, Türkiye’de yeniden dava konusu yapılmasına engel olmaz. Hiç şüphesiz davacının yeni bir dava ile hakkını arayabilmesi mümkün olacaktır.⁸⁶

⁸⁶ Ruhi, **a.g.e.**, s. 154-155; Sakmar, **Yabancı İlamlar**, s. 145.

İKİNCİ BÖLÜM

NÜFUS HİZMETLERİ KANUNU MADDE 27/A HÜKMÜ

ÇERÇEVESİNDE BAŞVURU USÛLÜ VE BAŞVURU

KOŞULLARI

A. GENEL OLARAK

Yukarıda da bahsettiğimiz üzere NHK’ye 2017 yılında eklenen m. 27/A hükmü ile yabancı ülke adlî veya idarî makamlarınca verilen boşanmaya, evliliğin butlanına, iptaline veya mevcut olup olmadığının tespitine ilişkin kararların, MÖHUK çerçevesinde Türk mahkemelerinde bir tanıma davası açmaya gerek olmadan nüfus kütüğüne tescil edilebileceği şeklinde bir imkân getirilmiştir. Ayrıca bu düzenlemenin uygulanmasına ilişkin ayrıntıyı ve başvuru usûlünü düzenlemek amacıyla 07.02.2018 tarihinde “Yabancı Ülke Adlî veya İdarî Makamlarınca Verilen Kararların Nüfus Kütüğüne Tescili Hakkında Yönetmelik” çıkarılmıştır.

Çalışmamızın bu bölümünde öncelikle NHK m.27/A hükmü ile getirilen bu imkâna ilişkin başvuru usûlü incelenecektir. Bu kapsamda bu imkândan kimlerin faydalanabileceği ve başvuruya ilişkin süreçten bahsedilecektir. Ardından başvurunun ilgili makam tarafından incelenmesi hususu ele alınacaktır.

Başvuru usûlünün incelenmesinin ardından NHK m.27/A hükmü çerçevesinde yapılacak bir başvurunun hangi şartlara tâbi olacağı ve bu şartların kapsamı açıklanacaktır.

B. BAŞVURU USÛLÜ

Evliliğin sona ermesine ilişkin yabancı bir ülkede alınmış adlî veya idarî makam kararının Türkiye’de NHK m.27/A hükmü çerçevesinde tescil edilebilmesi için nasıl bir başvuru usûlü izlenmesi gerektiği NHK m.27/A ve NHK m.27/A uyarınca çıkarılan Yönetmelik’te düzenlenmiştir.

Buna göre kimlerin başvuruda bulunabileceği, başvuru için gerekli gerekli görülen belgeler, başvurunun yapılacağı merci ve başvuruyu inceleyecek makamın yapısı ve inceleme usûlü bu başlık altında açıklanacaktır.

1. Başvuruda Bulunabilecek Kişiler

a. Eşlerin Başvurusunda İlgili Eşin Vatandaşlığı

NHK m. 27/A hükmü çerçevesinde eşlerin bizzat veya vekilleri aracılığıyla başvuruda bulunabilmeleri mümkündür. Ancak taraflardan birinin yabancı olması halinde, yabancı olan tarafın başvuruda bulunup bulunamayacağı ve iki tarafın da yabancı olması halinde tarafların başvuruda bulunulup bulunamayacağı hususu önem arz etmektedir.

NHK m.27/A hükmünde şartların sağlandığı takdirde evliliğin sona ermesine ilişkin yabancı adlî veya idarî makam kararının “*nüfus kütüğüne*” tescil edileceği belirtilmiştir. Ayrıca Yönetmelik’te de tescile yönelik verilen kararların dış temsilcilikler veya il müdürlüklerince yedi gün içinde “*aile kütüklerine*” tescil edileceği öngörülmüştür (Yönetmelik m.10/1). Bu çerçevede nüfus kütüğü ve “*aile kütüğünün*” kapsamı ve bu kütüklere yabancıların nüfus olaylarına ilişkin bir tescil yapılıp yapılmadığı önem arz etmektedir.

NHK m.3/1-u hükmünde nüfus kütüğünün tanımı verilmiştir. Buna göre “*Aile kütüğü*⁸⁷, özel kütük⁸⁸ ve yedeklerinden oluşan kayıtların tümünü” ifade edeceği

⁸⁷ NHK m.3/1-e hükmü uyarınca aile kütüğü “*Nüfus olaylarına ilişkin kayıtların kâğıt veya elektronik ortamda tutulduğu kütüğü*” ifade eder.

⁸⁸ NHK m.3/1-çç hükmü uyarınca özel kütük “*Doğum, evlenme, boşanma, ölüm, kayıt düzeltme ve diğer olaylar şeklinde tutulan ve ayrı ayrı tasnif edilen dayanak belgelerinin konulduğu dosyayı*” ifade

belirtilmiştir. Yani nüfus kütüğünün kapsamına aile kütüğü, özel kütük ve yedekleri girmektedir. Bunun haricinde NHK m.3/1-çç hükmünde yabancılar kütüğünün tanımı yapılmıştır. Bu hükme göre yabancılar kütüğü *“Kimlik numarası verilen yabancıların kayıtlarının elektronik ortamda tutulduğu kütüğü”* ifade etmektedir. NHK m. 3/1-n hükmünde ise mavi kartlılar kütüğünün tanımı yapılmıştır. Buna göre mavi kartlılar kütüğü *“Doğumla Türk vatandaşı olup da çıkma izni almak suretiyle Türk vatandaşlığını kaybedenler ve bunların altsoylarının kayıtlarının elektronik ortamda tutulduğu kütük”*tür. Buradan anlaşıldığı üzere yabancılar ve mavi kartlılar için nüfus kütüğü haricinde ayrı bir kütük tutulmaktadır. Daha net bir ifadeyle yabancıların ve mavi kartlıların kayıtları nüfus kütüğüne tescil edilmemektedir.

Bunun haricinde kanun koyucunun Yönetmelik’te kullandığı ifadelere bakılırsa taraflardan en az birinin Türk olması şarttır. Başvuruda gerekli belgeleri düzenleyen Yönetmelik m.7/1-ç hükmünde tarafların *“Kimlik veya pasaport fotokopiler”*ni ibraz etmeleri gerektiği, *“taraflardan biri yabancı ise kimlik veya pasaportların noter tasdikli Türkçe tercümeleri”*nin ibraz edilmesi gerektiği belirtilmiştir. *“Taraflardan biri yabancı ise”* ifadesi, en az bir tarafın Türk olması gerektiği anlamına gelmektedir. Kaldı ki iki tarafın da yabancı olduğu bir halde, tarafların ikisinin de nüfus kütüğünde kaydı bulunmayacağından, NHK m.27/A hükmü çerçevesinde bir talepte bulunmaları söz konusu olmayacaktır.

NHK m.27/A hükmünün, maddede sayılan şartların sağlanması durumunda yabancı ülke adlî veya idarî makamlarınca evliliğin sona ermesine ilişkin olarak verilen kararların *“nüfus kütüğüne”* tescil edileceğini öngörmesi ve bu kütüğe de yalnızca Türk vatandaşlarının nüfus olaylarının tescil edilebilmesi nedeniyle, Türk vatandaşlığı bulunmayanların NHK m.27/A hükmü ile sağlanan imkândan yararlanamayacağı gibi bir sonucuna ulaşılmaktadır. Ancak belirtmemiz gerekir ki taraflardan birinin yabancı olduğu hallerde, yabancı tarafın da tescilde hukukî menfaati bulunabilir. Örneğin yabancı taraf bir başka bir Türk vatandaşı ile evlenmek istiyorsa, halihazırda yabancı bir adlî veya idarî makam kararıyla evliliğinin sona ermiş olduğu Türk vatandaşı olan eski eşinin Türk nüfus sicilinde halen eş olarak görüneceğinden,

eder. Dayanak belgesi ise NHK m.3/1-ğ hükmü uyarınca *“Aile kütüğüne işlenen nüfus olaylarının dayanağı olan form, tutanak”*tan ibarettir.

bunun yeniden düzenlenmesi adına NHK m.27/A çerçevesinde yabancı ülkede alınmış evliliğin sona ermesine ilişkin kararın tescilini talep edebilir. Dolayısıyla NHK m.27/A hükmü çerçevesinde yabancı bir kişinin de başvurusunun mümkün olabileceği kanaatindeyiz.

b. Eşler Dışındaki İlgililerin Başvurusu

Yönetmelik m.6/2 hükmünde “*Tek taraflı irade beyanı ile gerçekleşmiş boşanmalar hariç, evliliği sona ermiş kişilerin tescil talebi öncesinde ölmüş olmaları durumunda... aile kütüğüne tescil talebinin hukukî yararı bulunanlar tarafından*” yapılabileceği düzenlenmiştir. Buna göre evliliği sona ermiş kişinin ölü olması halinde kanuni yararı bulunan mirasçılardan biri ile sağ olan diğer taraf başvuruda bulunabilecektir. Her iki tarafın da ölü olması ihtimalinde kanuni yararı bulunan mirasçıların taraf olarak başvuru yapması söz konusu olabilecektir. Aşağıda inceleneceği üzere başvuru esnasında yetkili merci huzurunda birlikte hazır bulunulması zorunlu değildir. Başvurular arasında süre doksan günü geçmemek kaydıyla ayrı ayrı başvuruda bulunabilir.

Yönetmelik yayınlanmadan önce *HUYSAL* tarafından yapılan bir değerlendirmede evliliği sona erdiren kararın kesinleşmesinden sonra, ancak NHK m.27/A hükmüne göre bir talepte bulunmadan önce, taraflardan birinin ölmesi durumunda, sağ kalan tarafın ya da ölmüş kişinin hak sahibi olabilecek mirasçılarının bir talepte bulunamayacağı nedeniyle düzenlemenin ilk hali eleştirilmiştir⁸⁹. MÖHUK m.52/1 hükmünde hukukî yararı bulunan herkese dava açma hakkı tanınmışken, daha basit bir usûlle kararın Türkiye’de sonuç doğurmasını amaçlayan NHK m.27/A hükmünde yalnızca evliliği sona eren taraflara başvuru imkânı verilmesinin uygun olmadığına işaret edilmiştir. Bu nedenle tüm ilgililerin NHK m.27/A hükmü ile getirilen imkândan yararlanmasının sağlanacağı bir düzenleme yapılması gerektiği ifade edilmiştir⁹⁰. *Huysal*’ın işaret ettiği bu sorun sonradan yönetmelikle giderilmiştir.

⁸⁹ Huysal, “**NHK**”, s. 497.

⁹⁰ Huysal, “**NHK**”, s. 498. Şensöz - Malkoç, **a.g.e.**, s. 241.

2. Tek Başına ya da Birlikte Başvuru

NHK m.27/A hükmü “... bizzat veya vekilleri aracılığıyla tarafların birlikte veya taraflardan birinin ölmüş ya da yabancı olması halinde Türk vatandaşı olan diğer taraf veya vekilinin tek başına başvurması...” gerektiğini belirtmiştir. Buna göre tescil talep edilebilmesi için tarafların birlikte veya taraflardan birinin ölmüş ya da yabancı olması halinde Türk vatandaşı olan diğer taraf veya vekilinin tek başına başvurması şartıyla tescil mümkün olacaktır.

Maddenin 2017 yılında, 690 sayılı KHK ile getirildiği ilk halinde, yabancı makam kararı ile boşanmış bulunan tarafların aynı anda birlikte müracaat etmesi ya da ayrı ayrı müracaat etmeleri halinde müracaatları arasındaki sürenin doksan günü geçemeyeceği öngörülmüştü. Dolayısıyla taraflardan yalnızca birinin başvurusu ile NHK m.27/A kapsamındaki evliliğin sona ermesine ilişkin yabancı kararların Türkiye’de etki doğurması sağlanamamakta idi. Bu durum maddenin amacına hizmet etmediği ve birçok engeli beraberinde getirdiği gerekçesiyle doktrinde eleştirilmekteydi. Bu eleştirilere göre düzenleme ile yabancı ülkede alınan evliliğin sona ermesine ilişkin kararlarının daha pratik bir yol ile tanınması amaçlanmışken, birlikte başvuru şartının buna engel olduğu ve ayrıca bir tarafın Türk vatandaşı olup, diğer tarafın yabancı olduğu durumlarda, yabancı olan tarafın tâbi olduğu ülkede evlilik sona ermiş ve etki doğurmuş ise, yabancı taraf açısından Türk hukukuna göre de bu kararın tanınması anlam ifade etmeyecektir. Yani kendi tabi olduğu ülkede etki doğuracak şekilde evliliği sona ermiş olan yabancının ayrıca NHK m.27/A çerçevesinde ilgili Türk makamına müracaat etmede bir menfaati olmayacaktır. Eğer eşler zaten birlikte başvuruda bulunma iradesinde ise, bir tanıma davasında da birlikte hareket ederek kısa sürede tanımaya konu evliliğin sona ermesine ilişkin kararın tanınmasını sağlayabileceklerdir. Nitekim bu durumda dava sürecini yavaşlatan tebligat, yabancının adresinin belirlenememesi gibi birçok usûlü sorun aşılmış

olacaktır. Bu açıdan amaca hizmet etmeyen sorunlu bir düzenleme olarak değerlendirilmiştir⁹¹.

Sözünü ettiğimiz bu eleştirileri benimsemeyerek, tarafların birlikte başvurmalarının yerinde olduğunu savunan görüşler de olmuştur. Bir görüşe⁹² göre madde metninin ilk halindeki, tarafların birlikte başvurusu şartının kanunun amacına en iyi şekilde hizmet etmektedir ve taraflar birlikte başvuruda bulunduğu takdirde, şartlar da sağlanıyor ise hızlı bir şekilde nüfus kütüğüne tescil sağlanabilecek ve usûlî işlemlerle zaman kaybedilmeyecektir. Taraflardan yalnızca birinin başvurusu yeterli görülmüş olsaydı, diğer tarafın olası itirazları ile tekrar bir uyuşmazlık doğabileceği; bu durumda da yapılan işlem idarî bir işlem olduğundan, asliye hukuk mahkemelerinin iş yükünün idare mahkemelerine kayacağı ifade edilerek şartın yerindeliği savunulmuştur⁹³. Bir başka görüşe⁹⁴ göre ise özellikle tek tarafın iradesiyle gerçekleşmiş olan boşanmaların, boşanmaya rızası olmayan tarafın aksi yöndeki iradesine rağmen, Türkiye’de sonuç doğurmasını engelleyecek olması nedeniyle eşlerin birlikte başvuru şartının yerinde olduğu ifade edilmiştir.

25.03.2020 tarihli ve 7726 sayılı Kanunun⁹⁵ 28. maddesiyle, NHK m.27/A hükmünde bir düzenleme yapılmıştır. Yeni düzenlemeyle, “taraflardan birinin ölmüş ya da yabancı olması halinde Türk vatandaşı olan diğer taraf veya vekilinin tek başına başvurması” ifadesi eklenmiştir. Değişikliğe paralel olarak Yabancı Ülke Adli veya İdarî Makamlarınca Verilen Kararların Nüfus Kütüğüne Tescili Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik⁹⁶ ile Yabancı Ülke Adli veya İdarî Makamlarınca Verilen Kararların Nüfus Kütüğüne Tescili Hakkında Yönetmelik’te gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Yönetmelik’in m. 6/1 hükmünden

⁹¹ Lale Ayhan İzmirli, “Nüfus Hizmetleri Kanunu Madde 27/A Çerçevesinde Yabancı Ülkelerde Verilen Boşanma Kararlarının İdari Yoldan Tanınması” **Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 22, S. 4, 2018, s. 99.

⁹² Uğur Tütüncübaşı, “Yabancı Kararların Türk Hukukunda Tanınması Konusunda 690 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Düzenlenen Yenilikler” **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 19, S. 2, 2017, s. 117; Ecemiş, **a.g.m.**, s. 385.

⁹³ Sercan Ecemiş, “MÖHUK Dışında Düzenlenen Tanıma ve Tenfiz Kuralları”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.22, S.1, 2020, s. 385.

⁹⁴ Huysal, “**NHK**”, s. 497.

⁹⁵ RG. 26.03.2020 / 31080.

⁹⁶ RG. 30.08.2020 / 31229.

sonra gelmek üzere, taraflardan birinin ölmüş ya da yabancı olması halinde Türk vatandaşı olan diğer taraf veya vekilinin tek başına başvurusunun kabul edileceği ifadesi eklenmiştir.

Yeni düzenleme ile yabancı ülkedeki adlî veya idarî makamca evliliği sona erdirilen eşlerin her ikisinin de Türk vatandaşı olup olmadıklarına ve sağ olup olmadıklarına göre tek başına başvurunun yeterli olması ya da birlikte başvuruları gereği ortaya çıkmaktadır.

Kanaatimizce NHK m.27/A hükmünün doktrinde yapılan eleştiriler dikkate alınarak tarafların birinin yabancı veya ölmüş olması halinde, birlikte başvurunun gerekmediği yönünde düzenlenmesi, ilgili hükmün amacına uygun ve yerinde olmuştur. Nitekim yurt dışında yaşayan vatandaşlarımızın, bulundukları yabancı ülkede almış oldukları evliliğin sona ermesine ilişkin kararların, yargı yoluna başvurmadan daha basit bir usûl ile Türkiye’de sonuç doğurması amaçlanmışken; tarafların birlikte başvurusu şartı devreye girdiğinde özellikle taraflardan birinin yabancı olduğu durumlarda NHK m.27/A imkânından yararlanması son derece güç olabilecektir. Zira yabancı tarafın, evliliğin sona ermesine ilişkin kararın, belki hayatı boyunca hiçbir bağı olmayacağı bir ülkede sonuç doğurmasında çoğunlukla menfaati bulunmayacaktır. Bu nedenle kararın Türkiye’de tescili için harekete geçmeyecektir. Yabancı tarafın itirazı olduğu takdirde ise, ilerde inceleyecek olduğumuz üzere karara karşı kanun yoluna başvurmak mümkündür. Bununla birlikte iş yükünün idare mahkemelerine kayacağı yönündeki görüşe de katılmamaktayız. Kanaatimizce taraflardan birinin yabancı olduğu ve Türk tarafın tek taraflı başvuru ile NHK m.27/A hükmü çerçevesinde bir karar alarak tescili sağladığı hallerde, yabancı taraf, çoğunlukla Türkiye ile somut bir bağı olmayacağından kararla ilgilenmeyecektir. Ayrıca zaten yabancı ülke makamınca evliliklerinin sona ermesine ilişkin karar da verilmiştir.

a. Tek Başına Başvuru

NHK m.27/A’ya göre “*taraflardan birinin ölmüş ya da yabancı olması halinde Türk vatandaşı olan diğer taraf veya vekilinin tek başına*” başvuruda bulunarak

evliliğin sona ermesine ilişkin yabancı adlî veya idarî makam kararının tescilini talep etmesi mümkündür. Belirtmek gerekir ki tek başına başvuruda bulunabilecek olan taraf Türk vatandaşı olan taraf veya vekilidir. Yukarıda ifade ettiğimiz üzere yabancı tarafın da NHK m.27/A’da sağlanan imkândan yararlanmada hukukî yararı olabilir. Ancak kanun hükmü gereği, yabancı tarafın tek başına başvurarak bu imkândan yararlanması mümkün değildir. Tek başına başvuru, yalnızca Türk vatandaşları için mümkün kılınmıştır. Türk vatandaşlarının tek başına başvurusu da iki halde mümkündür. İlki karşı tarafın yabancı olması hali, diğeri ise karşı tarafın ölmüş olması halidir.

i) Taraflardan Birinin Yabancı Olması Halinde

NHK m.27/A hükmüne göre “*taraflardan birinin... yabancı olması halinde Türk vatandaşı olan diğer taraf veya vekilinin tek başına başvurması*” ile maddede sayılan diğer şartlar sağlanıyorsa, yabancı adlî veya idarî makam kararının nüfus kütüğüne tescil edileceği belirtilmiştir. Buna göre taraflardan birinin yabancı olması halinde, Türk vatandaşı olan taraf tek başına başvuruda bulunarak yabancı adlî veya idarî makam kararının tescilini talep edebilecektir. Yani bu halde yabancı olan diğer tarafın bir müracaatı gerekmeden Türk taraf tek başına tescili sağlayabilecektir.

Belirtmemiz gerekir ki NVİ’nin yayınlamış olduğu açıklama belgesinde⁹⁷, taraflardan birinin yabancı olması halinde; yabancı tarafın ikamet adresinin tespit edilememesi ve ulaşılamaması ile yabancı uyruklu tarafın başvuruyu kabul etmemesi veya kasıtlı olarak kaçınması durumunda, Türk vatandaşı olan diğer tarafın tek taraflı başvurusunun kabul edileceği belirtilmiştir. Ancak böyle bir sınırlama NHK m.27/A’ya aykırıdır. Zira m.27/A hükmünde taraflardan birinin yabancı olması halinde Türk vatandaşı olan diğer tarafın tek başına başvurmasının mümkün olduğu belirtilmiş ve NVİ Açıklama Belgesi’nde olduğu gibi bir sınırlama getirilmemiştir. Yani NHK m.27/A’ya göre bir taraf yabancı ise Türk olan diğer tarafın tek başına başvurusunun bir sınırlama olmadan kabul edilmesi gerekmektedir. Böyle bir

⁹⁷ Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü, “Yabancı Ülke Adli veya İdari Makamlarınca Verilen Kararların Tesciline Yönelik Açıklama Belgesi”, s.5 (NVİ Açıklama Belgesi). bkz.

https://www.nvi.gov.tr/kurumlar/nvi.gov.tr/mevzuat/nufusmevzuat/talimat/nufusislemleri/07052020-Yabanci_ulke_Adli_veya_idari_Makamlarinca_verilen_Kararlarin_Tescili2020_2.pdf

sınırlamanın idari makam kararına dayanan bir açıklama belgesi ile getirilmesi mümkün değildir. Dolayısıyla açıklama belgesindeki bu kısmın düzeltilmesi gerektiği kanaatindeyiz.

ii) *Taraflardan Birinin Ölmüş Olması Halinde*

NHK m.27/A hükmüne göre “taraflardan birinin ölmüş... olması halinde Türk vatandaşı olan diğer taraf veya vekilinin tek başına başvurması” ile maddede sayılan şartlar sağlanıyorsa, yabancı adli veya idarî makam kararının nüfus kütüğüne tescil edileceği belirtilmiştir. Yani taraflardan biri ölmüş ise, Türk vatandaşı olan taraf tek başına başvuruda bulunarak kararın tescilini sağlayabilecektir.

NVİ’nin yayınlamış olduğu açıklama belgesinde⁹⁸ bir önceki başlıkta ifade ettiğimiz gibi, taraflardan birinin ölmüş olması halinde ölü tarafın kanuni yararı bulunan mirasçılarının tespit edilememesi durumunda Türk vatandaşı olan diğer tarafın başvurusunun kabul edileceği belirtilmiştir. Bu ifade hatalı ve NHK m.27/A hükmüne aykırılık teşkil etmektedir. Zira m.27/A hükmünde taraflardan birinin ölmüş olması halinde Türk vatandaşı olan diğer tarafın tek başına başvurusunun mümkün olduğu belirtilmiştir. Bir önceki başlık altında da belirttiğimiz üzere kanunda yer verilmemiş olan böyle bir sınırlamanın bir idari makam kararına dayanan bir açıklama belgesi ile getirilmesi mümkün değildir. Bir sınırlama olmaksızın, taraflardan biri ölmüş ise Türk vatandaşı diğer tarafın başvurusunun kabulü gerekir.

b. Birlikte Başvuru

Eşlerin ikisi de Türk vatandaşıysa ve her iki eş de sağ iseler, bu durumda birlikte başvuru yapılması gerekmektedir. Yani bu halde, bir tarafın tek başına başvuruda bulunarak NHK m.27/A hükmünden yararlanması mümkün değildir. Ancak yönetmeliğin 6. maddesi uyarınca, taraflar başvuruları arasındaki süre 90 günü geçmemek koşuluyla ayrı ayrı başvuruda bulunabilirler. Eğer eşler birlikte başvuruda bulunmuyorsa ya da 90 günü geçmemek koşuluyla ayrı ayrı başvuruda bulunmuyorsa bu takdirde NHK m.27/A hükmü çerçevesinde tescil mümkün olmaz. Yabancı adli

⁹⁸ NVİ Açıklama Belgesi, s. 5.

veya idarî makam kararının Türkiye’de nüfus kütüğüne tescilini isteyen tarafın, Türk mahkemeleri nezdinde tanıma davası açması gerekir.

3. Başvuruda Gerekli Belgeler

Yönetmelik’in 7. maddesinde başvuruda gerekli belgeler düzenlenmiştir. Buna göre yabancı ülke adlî veya idarî makamlarınca verilen kararların aile kütüğüne tesciline ilişkin başvurularda:

- Başvuru Formu⁹⁹,

- Aile kütüğüne tescili talep edilen usûlüne göre onaylanmış kararın aslı ile noter veya dış temsilcilik tarafından onaylanmış veya ilgili ülkenin yetkili makamı tarafından Apostil şerhi¹⁰⁰ tatbik edilerek onaylanmış Türkçe tercümesi,

- Adlî veya idarî makam kararında kesinleşme şerhi yok ise kararın verildiği ülke kanunlarına göre kesinleştiğine dair onaylanmış belge veya yazının aslı ile noter

⁹⁹ Başvuru formu örneği için bkz. Ek 1.

¹⁰⁰ Apostil şerhi Türkiye’nin de taraf olduğu Yabancı Resmî Belgelerin Tasdiki Mecburiyetinin Kaldırılmasına İlişkin 1961 Tarihli La Haye Sözleşmesi ile düzenlenmiştir. Sözleşmeye göre 1. maddede sayılan resmi belgeler, 3. maddenin 1. fıkrasında öngörülen onay şerhini (Apostil) taşıdığı takdirde kendi ülkesinde kullanılacak olan belgeleri onay işleminden bağımsız tutacaktır. Bu şerhle imzanın doğruluğu, belgeyi imzalayan kişinin sıfatı ve gerektiğinde, bu belge üzerindeki mühür veya damganın aslı ile aynı olduğu teyit edilmiş olacaktır (m.3/1). Sözleşmeye taraf devletler şu şekildedir: Sözleşmeye taraf devletler şöyledir: ABD, Almanya, Andora, Antigua and Barbuda, Arjantin, Arnavutluk, Avustralya, Avusturya, Azerbaycan, Bahamalar, Bahreyn, Barbados, Belarus, Belçika, Belize, Bolivya, Bosna-Hersek, Botswana, Brezilya, Brunei Sultanlığı, Bulgaristan, Burundi, Büyük Britanya Birleşik Krallığı ve Kuzey İrlanda, Cape Verde, Cook Adaları, Çekya, Çin (Makao ve Hong Kong Özerk Bölgelerinde), Danimarka, Dominik Cumhuriyeti, Dominik, Ekvador, El Salvador, Ermenistan, Estonya, Fas, Fiji, Filipinler, Finlandiya, Fransa, Grenada, Guetamala, Guyana, Güney Afrika, Gürcistan, Hırvatistan, Hindistan, Hollanda, Honduras, İrlanda, İspanya, İsraill, İsveç, İsviçre, İtalya, İzlanda, Japonya, Karadağ, Kazakistan, Kıbrıs, Kırgızistan, Kolombiya, Kore Cumhuriyeti, Kosova, Kosta Rika, Lesotho, Letonya, Liberya, Liechtenstein, Litvanya, Lüksemburg, Macaristan, Makedonya, Malavi, Malta, Marshall Adaları, Mauritius, Meksika, Moğolistan, Moldova, Monako, Namibya, Nikaragua, Niue, Norveç, Özbekistan, Panama, Paraguay, Peru, Polonya, Portekiz, Romanya, Rusya, Saint Kitts ve Nevis, Saint Lucia, Saint Vincent and the Grenadines, Samoa, San Marino, Sao Tome ve Principe, Seyşeller, Sırbistan, Slovakya, Slovenya, Surinam, Svaziland, Şili, Tacikistan, Tonga, Trinidad ve Tobago, Tunus, Türkiye, Ukrayna, Umman, Uruguay, Vanuatu, Venezüella, Yeni Zelanda, Yunanistan.

<https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/?cid=41> (Çevrimiçi). Apostil şerhi örneği için bkz. Ek 2.

veya dış temsilcilik tarafından onaylanmış veya ilgili ülkenin yetkili makamı tarafından Apostil şerhi tatbik edilerek onaylanmış Türkçe tercümesi,

- Kimlik veya pasaport fotokopileri, taraflardan biri yabancı ise kimlik veya pasaportların noter tasdikli Türkçe tercümeleri,

- Vekil aracılığı ile yapılacak müracaatlarda noter tarafından düzenlenen fotoğraflı özel vekâletnamenin aslı veya onaylanmış aslına uygun örneği,

- Yabancı ülke adlî veya idarî makamlarınca verilen kararlarla ilgili daha önce Türk mahkemelerinde açılmış ve halen görülmekte olan dava dosyası bilgileri ile varsa kararların daha önce Türk mahkemelerince kesin hükme bağlanmış olduğuna ilişkin mahkeme kararının aslı veya fotokopisi ya da Türk mahkemelerinde halen devam eden bir dava yahut tanımanın Türk mahkemelerince evvelce reddedildiğine dair karar bulunmadığı yönünde adlî makamlardan alınan belgelerin

bulunması zorunludur.

a. Başvuru Formu

Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğünün 5 Mayıs 2020 tarihinde yayınlamış olduğu açıklama belgesinin¹⁰¹ ekinde yer alan örnek başvuru formunda¹⁰², başvuru sahiplerinin kimlik bilgilerinin istendiği ve yerleşim yeri, tebligat yapılacak adresleri, başvurunun tek taraflı mı birlikte mi yapılacağına ilişkin bilgilerin istendiği görülmektedir.

Başvuru formunda, ekte yer alması gerekenler kısmında, Yönetmelikte sayılan belgelerden olmayan, yabancı kararın tenfiz hükümlerine ilişkin bilgilendirme formundan¹⁰³ bahsedilmiştir. Bu form Yönetmelik'in 9. maddesi 5. fıkrasında belirtildiği üzere, yabancı ülke adlî veya idarî makamlarınca verilen evliliğin sona ermesine ilişkin kararlarda velâyet, iştirak nafakası, çocuk ile kişisel ilişki kurulması, mal rejimi ve tazminat gibi tenfize konu olan hüküm bulunması halinde; komisyonca

¹⁰¹ NVİ Açıklama Belgesi, s. 13.

¹⁰² Başvuru formu örneği için bkz. Ek 1.

¹⁰³ Tenfize ilişkin bilgilendirme formu örneği için bkz. Ek 3.

yapılacak incelemenin sadece evliliğin sona ermesi kısmına ilişkin olacağı ve yabancı kararlardaki velâyet, iştirak nafakası, çocuk ile kişisel ilişki kurulması, mal rejimi ve tazminat gibi tenfize konu olan hükümler bakımından bir sonuç doğurmayacağı ve bu gibi tenfize konu hükümler için MÖHUK uyarınca tenfiz davası açılması hususunda kişinin bilgilendirildiğini belgelemekten ibarettir. Bunun haricinde ekte yer alması gerekenler kısmında Yönetmelik'in diğer hükümlerinde sayılan ve aşağıda inceleyecek olduğumuz belgelerin başvuru formunun ekinde yer alması gerektiği belirtilmiştir.

b. Kararın Aslı ile Onaylanmış Türkçe Tercümesi

Yönetmelik m.7/1-b'de "*Aile kütüğüne tescili talep edilen usûlüne göre onaylanmış kararın aslı ile noter veya dış temsilcilik tarafından onaylanmış veya ilgili ülkenin yetkili makamı tarafından Apostil şerhi tatbik edilerek onaylanmış Türkçe tercümesi*"nin ibraz edilmesi gerektiği belirtilmiştir. Hüküm lafzı itibariyle net ve doğru bir biçimde kaleme alınmamıştır ve sakıncalar içermektedir. Zira noter veya dış temsilcilik veya Apostil şerhi tatbik ederek verilecek olan onayın, yabancı kararın Türkçe tercümesi için mi yoksa yabancı kararın aslı için mi söz konusu olması gerektiği şeklinde iki farklı anlam akla gelmektedir.

İlk olarak m.7/1-b hükmünde ibraz edilmesi gereken iki ayrı belge öngörüldüğü anlamı çıkmaktadır. İbrazı öngörülen birinci belge "*Aile kütüğüne tescili talep edilen usûlüne göre onaylanmış kararın aslı...*"dır. Bu ifadeden yabancı adli veya idari makam kararının aslının ibraz edilmesi gerektiği anlaşılmaktadır. Madde 7/1-b'de ibrazı öngörülen ikinci belge ise "*noter veya dış temsilcilik tarafından onaylanmış veya ilgili ülkenin yetkili makamı tarafından Apostil şerhi tatbik edilerek onaylanmış Türkçe tercümesi*"dir. Bu iki ayrı belge ifade edilirken "ile¹⁰⁴" bağlacı ile bağlantı kurulmuştur. "ile" kelimesi burada "birliktelik" ifade etmektedir. Yani hükümdeki

¹⁰⁴ TDK'de "ile" kelimesinin tanımı şu şekilde yapılmıştır: 1. (Edat) Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, beraberlik, araç, neden veya durum anlatan cümleler yapmaya yarayan bir söz, 2. (Edat) Bazı soyut adlara getirildiğinde "... olarak, ... bir biçimde" anlamında durum zarfları oluşturan bir söz, 3. (Bağlaç) Cümle içinde aynı görevde bulunan iki ögeyi birbirine bağlamaya yarayan bir söz. Bkz. Türk Dil Kurumu Sözlükler, - Güncel Türkçe Sözlük (Çevrimiçi) <https://sozluk.gov.tr/>

“ile” bağlacından önce belirtildiği üzere yabancı kararın “aslı” ibraz edilmesi gereken ilk belgedir. Hükümdeki “ile” bağlacından sonra belirtilen “*noter veya dış temsilcilik tarafından onaylanmış veya Apostil şerhi tatbik edilerek onaylanmış Türkçe tercümesi*” de kararın aslı ile birlikte ibraz edilmesi gereken bir diğer belgedir. Buna göre hükmün lafzından Türkçe tercümenin, noter, dış temsilcilik veya Apostil şerhi tatbik edilmek suretiyle ilgili ülkenin yetkili makamınca olmak üzere, üç makamdandan biri tarafından onaylanması gerektiği anlaşılmaktadır ki bu düzenleme aşağıda inceleyeceğimiz üzere hatalar içermektedir.

İkinci olarak ise MÖHUK çerçevesinde tanıma ve tenfizde gerekli belgeleri düzenleyen MÖHUK m.53 düzenlemesi de göz önünde bulundurarak, kanun koyucunun hükmün lâfzı haricinde bir amaç güttüğü ileri sürülebilir. MÖHUK m.53/1-a uyarınca, tanıma ve tenfiz dilekçesine “*Yabancı mahkeme ilâmının o ülke makamlarınca usûlen onanmış aslı veya ilâmı veren yargı organı tarafından onanmış örneği ve onanmış tercümesi*”nin eklenmesi gerekmektedir. Yani yabancı mahkeme ilâmının aslının veya bunun yerine yine ilâmı veren yargı organı tarafından onanmış bir “*suretinin*” ibrazı gerekmektedir. Yani MÖHUK m.53/1-A’ya göre ilâmın aslının ibrazı şart değildir. Verilen yargı organı tarafından onanmış suretinin ibrazı da mümkündür. Buna ek olarak da onanmış tercümesinin ibraz edilmesi gerekmektedir. NHK m.27/A Yönetmeliği m.7/1-b hükmünde de, MÖHUK’a benzer şekilde, yabancı adlî veya idarî makam “*kararının aslı*” veya bunun yerine “*noter veya dış temsilcilik veya ilgili ülkenin yetkili makamı tarafından Apostil şerhi tatbik edilerek onanmış*” bir suretinin ibrazının mümkün olacağı söylenebilir. Buna ek olarak da onanmış Türkçe tercümesinin ibrazı gereklidir. Açıkladığımız bu ikinci ihtimalde, noterin yabancı adlî veya idarî makam kararını onayacak olması anlamına gelecektir ve aşağıda açıklayacağımız üzere noterin görev ve yetkisini aşacak olması dolayısıyla böyle bir ihtimal mümkün değildir.

Kanaatimizce Yönetmelik m.7/1-b hükmü, MÖHUK m.53 hükmüne benzer bir düzenleme yapma amacıyla hazırlanmış olsa da lâfzı gereği açıkladığımız ilk anlama gelmektedir ve birkaç açıdan sorunlu bir düzenleme olmuştur.

İlk olarak hükmün net olmaması uygulayıcıların yukarıda bahsettiğimiz üzere farklı şekilde yorumlayarak farklı uygulamasına sebebiyet verecektir. Her ne kadar bağlayıcı bir belge olmasa da, NVİ Açıklama Belgesi'nde de bu hususa bir açıklama getirilmemesi yeknesak bir uygulama sağlanamamasına neden olacaktır. Sorun teşkil eden ikinci nokta ise tescili talep edilen yabancı adlî veya idarî makam kararının aslının ibrazının zorunlu kılınmasıdır. Zira kararın aslının, Türk makamlarına ibraz etmek için ilgili yabancı makamdan alınması oldukça zordur. Hatta bu nedenle MÖHUK m.53/1-a hükmünde tanıma ve tenfiz davalarında kararın onaylanmış bir suretinin de kabul edileceği düzenlenmiştir. Bu açıdan başvurucular için zorluğa sebep olacak bir düzenleme olmuştur. Son olarak ise kararın “*Apostil şerhi tatbik edilerek onaylanmış Türkçe tercümesi*”nden bahsedilmesi hatalı olmuştur. Zira apostil şerhi, Yabancı Resmi Belgelerin Tasdiki Mecburiyetinin Kaldırılmasına İlişkin 1961 Tarihli La Haye Sözleşmesi'nin¹⁰⁵ 1. maddesi uyarınca, sözleşmeye taraf yabancı devletin makamlarınca hazırlanan belgelere uygulanır. Türkçe tercümenin Apostil edilerek onaylanması söz konusu olmaz.

Kanaatimizce Yönetmelik m.7/1-b hükmünün daha net bir ifadeyle ve MÖHUK m.53/1-a hükmünde olduğu gibi düzenlenmesi gerekmektedir. Buna göre Yönetmelik m.7/1-b bendinin “*Aile kütüğüne tescili talep edilen usûlüne göre onaylanmış kararın aslı veya verildiği makam tarafından ve dış temsilcilik tarafından veya ilgili ülkenin yetkili makamı tarafından Apostil şerhi tatbik edilerek onaylanmış bir sureti ile onaylanmış Türkçe tercümesi*”nin ibraz edilmesi şeklinde yeniden ele alınması yerinde olacaktır. Önerimiz doğrultusunda, “noter” makamının yabancı bir makamın kararının usûlüne göre onaylanmış olduğunu denetlemesi görev ve yetkisini aşacak nitelikte olduğundan Yönetmelik hükmünden çıkarılmalıdır. Yabancı resmi belgelerin durumu HMK'nin 224. maddesinde düzenlenmiştir ve noterlere bu belgeleri onaylama yetkisi verilmemiştir. Bu yetki konsolosluklara verilmiş ve milletlerarası sözleşme hükümlerinin saklı olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla yabancı devlet makamlarınca hazırlanan resmî belgelerin, Türkiye'de bu vasfı taşıması, konsolosluk

¹⁰⁵ RG. 16.09.1984/18517. Buradan itibaren “Apostil Sözleşmesi” olarak anılacaktır.

onayı ya da Apostil Sözleşmesi uyarınca belgenin verildiği devletin yetkili makamlarınca verilen tasdik şerhi ile mümkün olmaktadır.

c. Kararda Kesinleşme Şerhi Yok ise Kesinleştiğinde Dair belge ve Türkçe Tercümesi

Yönetmelik madde 7/1-c hükmünde yabancı kararda *“kesinleşme şerhi yok ise kararın kesinleştiğine dair onaylanmış belge veya yazının aslı”* ve bununla birlikte *“noter veya dış temsilcilik tarafından onaylanmış veya ilgili ülkenin yetkili makamı tarafından Apostil şerhi tatbik edilerek onaylanmış Türkçe tercümesi”*nin ibraz edilmesi gerektiği belirtilmiştir. Kullanılan ifadelerin aynı olması nedeniyle yukarıda Yönetmelik m.7/1-b hükmü için açıkladığımız sakıncaların aynısı bu hüküm içinde geçerlidir¹⁰⁶. Hükümün net olmaması karışıklığa sebebiyet verecek niteliktedir ve *“Apostil şerhi tatbik edilerek onaylanmış Türkçe tercümesi”*nden bahsedilmesi hatalı olmuştur.

Kanaatimizce *“Adlî veya idarî makam kararında kesinleşme şerhi yok ise kararın verildiği ülke kanunlarına göre kesinleştiğine dair onaylanmış belge veya yazının aslı veya verildiği makam tarafından ve dış temsilcilik tarafından veya ilgili ülkenin yetkili makamı tarafından Apostil şerhi tatbik edilerek onaylanmış bir sureti ile onaylanmış Türkçe tercümesi”*nin ibrazı şeklinde bir düzenleme sakıncaları giderecektir.

d. Diğer Belgeler

NHK m.27/A hükmüne göre tarafların *“bizzat veya vekilleri aracılığıyla”* başvuruda bulunması mümkündür. Yönetmelik m. 7/1-d’ye göre *“vekil ile yapılacak başvurularda noter tarafından düzenlenen fotoğraflı özel vekâletnamenin aslı veya onaylanmış”* suretinin ibraz edilmesi gerekmektedir.

¹⁰⁶ Bkz. İkinci Bölüm, B., 3., b.

Yönetmelik’e göre başvuruda gerekli diğer bir belge kimlik veya pasaport fotokopileri ve eğer taraflardan biri yabancı ise kimlik veya pasaportların noter tasdikli Türkçe tercümesidir.

Belirtmemiz gerekir ki bu belgelerdeki noter tasdiki yabancı ülkelerdeki Türk konsolosluklarınca da verilebilir. Zira Türk konsoloslukları yabancı ülkelerde noterlik görevini yerine getirdiğinden, konsolosluktaki görevli memur tarafından onaylanmış belgeler noter belgeleri gibidir¹⁰⁷.

Son olarak da Yönetmelik m.7/2 hükmünde, tescili talep edilen kararla ilgili Türk mahkemelerinde görülmekte olan veya kesin hükme bağlanmış bir dava bulunup bulunmadığının belgelenmesi gerektiği öngörülmüştür¹⁰⁸. Uygulamada bu belgeye ihtiyaç duyulmadığı, il nüfus ve vatandaşlık müdürlüklerinin UYAP üzerinden yetkili memurca sorgulama yapıldığı ve Türkiye’de derdest bir tanıma davası olup olmadığının bu şekilde tespit edildiği belirtilmiştir¹⁰⁹.

4. Başvuru Yapılabilecek Merciler

NHK m.27/A hükmünün ikinci fıkrasında tescil işlemlerinin yurt dışında temsilcilikler, yurt içinde Bakanlık tarafından belirlenen nüfus müdürlüklerince yapılacağı öngörülmüştür. Bu maddeye paralel olarak Yönetmelik’in 5. maddesinde; yurtdışında başvuruların kararın verildiği ülkedeki dış temsilciliklere, yurt içinde ise taraflardan birinin yerleşim yeri nüfus il müdürlüğüne yapılabileceği belirtilmiştir. Nüfus il müdürlüğü, illerde valilikler nezdinde görevini sürdüren il nüfus ve vatandaşlık işleri müdürlüğünü ifade etmektedir. Yönetmelik m.4/1-ç hükmüne göre dış temsilcilik ise “*Türkiye Cumhuriyetinin kararın verildiği yabancı ülkelerde bulunan büyükelçiliğini, başkonsoloslughunu veya konsolosluk ajanlığını*” ifade etmektedir.

¹⁰⁷ Pekcanıtez / Atalay / Özekes, **a.g.e.**, s. 367.

¹⁰⁸ Yönetmelik m.7/2 hükmünde öngörülen tescili talep edilen kararla ilgili Türk mahkemelerinde görülmekte olan veya reddedilmiş bir dava bulunmaması şartı aşağıda detaylı olarak incelenecektir. Bkz. 2. Bölüm, C., 6.

¹⁰⁹ Duygu Kaynakçıoğlu, **Evliliğin Sona Ermesine İlişkin Yabancı Adli ve İdari Kararların Nüfus Kütüğüne Doğrudan Tescili**, Ankara, Seçkin, 2021, s. 146, 197, 198; NVİ Açıklama Belgesi, s. 6.

Yönetmelik m. 5'te, Türkiye'de yerleşim yeri bulunmayanların Adana, Ankara, Antalya, Bursa, Diyarbakır, Erzurum, Gaziantep, İstanbul, İzmir, Kayseri, Konya, Kahramanmaraş, Samsun, Siirt, Sivas, Trabzon, Şanlıurfa ve Van nüfus il müdürlüklerinden birine başvuru yapılabileceği belirtilmiştir. Bu düzenleme ile iki tarafın da Türkiye'de yerleşim yeri bulunamaması durumunda, Türkiye'de başvuru yapılabilecek bir mercii bulundurulması amaçlanmıştır. Zira, aksi takdirde tarafların yerleşim yerinin Türkiye'de olmaması ve tarafların yerleşim yerinin kararın verildiği ülkede de bulunmaması halinde, yetkili bir başvuru merciinden bahsedilemeyecektir¹¹⁰. Böyle bir halde, taraflar Adana, Ankara, Antalya, Bursa, Diyarbakır, Erzurum, Gaziantep, İstanbul, İzmir, Kayseri, Konya, Kahramanmaraş, Samsun, Siirt, Sivas, Trabzon, Şanlıurfa ve Van nüfus il müdürlüklerinden birine başvuru yapılabilecektir.

5. Başvurunun Kayda Alınması ve Ön İnceleme

NHK m.27/A hükmü ile getirilen imkândan faydalanmak üzere başvuruda bulunanların başvuruları, mükerrer başvuru olup olmadığının tespitini yapmak ve önüne geçmek adına MERNİS¹¹¹ ve e-Konsolosluk.Net¹¹² sistemleri üzerinden sorgulanır. Aynı başvurunun daha önce yapılmış olduğunun tespiti halinde talep reddedilir¹¹³.

Başvuruda gerekli belgelerin eksiksiz olması durumunda başvuru kabul edilir ve kayıt işlemi il nüfus ve vatandaşlık müdürlüklerinde e-icisileri¹¹⁴, dış

¹¹⁰ Ayhan - İzmirli, **a.g.m.**, s. 113.

¹¹¹ Nüfus kayıtlarının ve nüfusa ilişkin diğer işlemlerin çevrimiçi ortamda tutulduğu ve takip edilebildiği Merkezî Nüfus İdare Sistemi (MERNİS) hakkında detaylı bilgi için bkz. <https://www.icisleri.gov.tr/merkez-nufus-idare-sistemi-mernis> (Çevrimiçi).

¹¹² Türkiye Cumhuriyeti konsolosluk işlemlerinin çevrimiçi ortamda yapıldığı ve takip edildiği sistem. Bkz. (Çevrimiçi).<https://www.konsolosluk.gov.tr/>

¹¹³ NVİ Açıklama Belgesi s. 8.

¹¹⁴ İçişleri Bakanlığı merkez birimlerinin, bütün Valilikler, Kaymakamlıklar ve İl Özel İdarelerinin yürütmekte olduğu iş ve işlemlerini elektronik ortamda yapmasını sağlamak üzere kullanılmakta olan çevrimiçi sistem hakkında detaylı bilgi için bkz. (Çevrimiçi) <https://www.icisleri.gov.tr/bilgiteknolojileri/e-icisleri-projesi>.

temsilciliklerde ise e-Konsolosluk.Net sistemine işlenir¹¹⁵. Sonrasında Yönetmelik m.7/3 uyarınca “başvurunun alındığına dair tarih ve sayı içeren bir belge verilir.”¹¹⁶.

Kayda alınan başvurular en geç beş gün içinde incelenir. Başvuru belgelerinin eksiksiz ve usûlüne uygun olduğunun tespit edilmesi durumunda başvuru karar verilmek üzere komisyona iletilir. Başvuruda gerekli belgelerde eksiklik bulunması durumunda ise Yönetmelik m.7/4 gereği “*belgedeki bu eksikliklerin tamamlanması için doksan günlük süre verilir.*”. Verilen süre içerisinde eksik belgelerin tamamlanmaması halinde başvuru reddedilir.

6. Başvuru İnceleme Komisyonu

a. Komisyonun Oluşturulması

NHK m.27/A f.2 hükmünde “Nüfus kütüğüne yapılacak tescil işlemleri, yurt dışında kararın verildiği ülkedeki dış temsilcilikler, yurt içinde ise Bakanlık tarafından belirlenen nüfus müdürlükleri tarafından” yapılacağı düzenlenmiştir. Yönetmeliğin 8. maddesinde ise yabancı ülke adlî veya idarî makamlarınca verilen kararların aile kütüğüne tescil işlemlerini yapmak üzere, dış temsilciliklerde ve Bakanlıkça belirlenen il müdürlüklerinde komisyonlar oluşturulacağı belirtilmiştir. Bu komisyonların il müdürlüklerinde; il nüfus müdürü, iki ilçe nüfus müdürü ve hukuk formasyonuna sahip kamu görevlisinden oluşacağı öngörülmüştür (Yönetmelik m.8/2). Dış temsilciliklerde ise ilgili büyükelçilik veya başkonsolosluk tarafından oluşturulacağı, komisyonun başında misyon şefi¹¹⁷ bulunmak kaydıyla komisyonu oluşturacak kişi sayısı ve unvanları misyon şefinin takdir edeceği ve misyon şefinin komisyona başkanlık etme yetkisini bir kariyer memuruna devredebileceği düzenlenmiştir (Yönetmelik m.8/3).

¹¹⁵ NVİ Açıklama Belgesi s. 8.

¹¹⁶ Adlî veya İdari Makam Kararı Teslim Fişi için bkz. Ek 4.

¹¹⁷ Diplomatik Temsilciliklerde Diplomatik Statüyü, Konsolosluklarda Konsolosluk Memuru Statüsünü Haiz Personel İle İlgili Protokol Esasları Hakkında Yönetmelik’in 5. maddesine göre misyon şefi “*Misyon Şefi, diplomatik temsilciliklerin Büyükelçi, Daimi Temsilci, Temsilci, Elçi veya Maslahatgüzar ünvanlarından birini taşıyan en üst yöneticisidir.*”.

Yönetmelik'in 8. maddesinden anlaşıldığı üzere il nüfus müdürlükleri nezdinde kurulan başvuru inceleme komisyonlarında hukuk formasyonuna sahip bir görevli bulunacaktır. Ancak dış temsilciliklerde bu misyon şefinin takdirine bırakılmıştır. Yaptığımız görüşmelerden ulaştığımız neticeye göre uygulamada, dış temsilciliklerde kurulan her başvuru inceleme komisyonunda hukukçu üye bulunmamaktadır. Misyon şefliğinde hukuk danışmanı bulunması durumunda, misyon şefinin takdiri ile ilgili hukuk danışmanı üye olarak görevlendirilmektedir¹¹⁸.

b. Çalışma Usûl ve Esasları

Başvuru inceleme komisyonunun çalışma usûl ve esasları Yönetmeliğin 9. maddesinde düzenlenmiştir. Yönetmelik m.9/3 uyarınca “Komisyon gündem olması halinde en geç on beş gün içinde toplanır ve komisyonun toplanacağı tarihler, komisyon başkanınca iş yoğunluğuna göre belirlenir. Komisyon toplantılarını başkan tarafından yürütülür.”.

Yönetmelik m.9/2'ye göre komisyonda kararlar oy çokluğuyla alınır. Oyların eşit olması durumunda başkanın taraf olduğu oy dikkate alınır. Oylamada usûl açık oylamadır. Kabul ya da ret oyu kullanılabilir ve ret oyu veren komisyon üyelerinin ret gerekçelerinin komisyon kararında yazılı olarak belirtmeleri gerekmektedir.

Komisyonca yapılan işlem neticesinde tescil edilmesi istenen kararda veya başvuru evrakında NHK m.27/A hükmündeki tescil şartlarını sağlamayan bir durum söz konusu ise başvuru reddedilerek kararın tescil edilmeyeceği belirtilir. Başvurunun reddedilmesi durumunda taraflara MÖHUK hükümleri uyarınca yetkili Türk mahkemelerinde tanıma ve tenfiz davası açabilecekleri yönünde yazılı bir bildirimde bulunulur.

¹¹⁸ Türkiye Cumhuriyeti Berlin Başkonsolosluğu yetkilisi ile 05.08.2021 tarihinde ve 10.13 saatinde yapmış olduğumuz telefon görüşmesi.

C. NÜFUS HİZMETLERİ KANUNU MADDE 27/A KAPSAMINDA YAPILACAK BAŞVURUDA ARANAN KOŞULLAR

NHK m.27/A hükmünde; boşanmaya, evliliğin butlanına, iptaline veya mevcut olup olmadığının tespitine ilişkin olarak verilen yabancı adlî veya idarî kararların nüfus kütüğüne tescil edilmesi için kanunda ve Yönetmelikte bazı şartlar öngörülmüştür. Sayılan konularda mahkemeye başvuru zorunluluğunu kaldıran m.27/A hükmü uyarınca başvurunun;

-Kararın yabancı adlî veya idarî makam tarafından verilmiş olması,

-Kararın boşanmaya, evliliğin butlanına, iptaline veya mevcut olup olmadığının tespitine ilişkin olması,

-Tarafların bizzat veya vekilleri ile başvurması ya da taraflardan birinin ölmüş yahut yabancı olması durumunda, Türk vatandaşı olan tarafın (veya vekilinin) tek başına başvurması,

-Kararın veren yabancı adlî veya idarî makamın verildiği devlet kanuna göre yetkili olması,

-Kararın verildiği ülke devlet kanuna göre usûlen kesinleşmiş olması,

-Kararın Türk kamu düzenine açıkça aykırı bulunmaması

şartlarını taşıması gerekmektedir.

Yönetmelik m.9/6 hükmü uyarınca ise;

-Tanınması talep edilen kararla ilgili Türk mahkemelerinde görülmekte olan veya reddedilmiş bir dava bulunmaması gerekmektedir.

1. Kararın Boşanmaya, Evliliğin Butlanına, İptaline veya Mevcut Olup Olmadığının Tespitine İlişkin Olması

NHK m. 27/A düzenlemesinde “...boşanmaya, evliliğin butlanına, iptaline veya mevcut olup olmadığının tespitine ilişkin olarak verilen kararlar...” ifadesi ile bir konu şartı da getirilmiştir. Buna göre yabancı adlî veya idarî makamlarca verilen kararların evliliğin butlanına, iptaline veya mevcut olup olmadığının tespitine ilişkin kararlar olması gerekmektedir¹¹⁹. Her ne kadar madde başlığı “boşanma kararlarının nüfus kütüğüne tescili” ifadesini içeriyor olsa da madde metninde bu kapsam evliliğin sona ermesine ilişkin kararları içine alacak şekilde düzenlenmiştir. Bu bakımdan esasen mevzuat hazırlama tekniğine uygun olmamıştır¹²⁰.

Belirtmek gerekir ki m. 27/A hükmü, sadece evliliği sona erdiren halleri kapsıyor olup evliliğin sona ermesine ilişkin fer’i sonuçlar ve ayrılık kararları maddenin kapsamı dışında kalmaktadır¹²¹. Esasen ayrılık kararlarının nüfus siciline tescili mümkün olmadığından evliliğin sona ermesine ilişkin kararların daha kolay bir usûlle nüfus kütüğüne tescilini öngören NHK m. 27/A’nın ayrılık kararlarını kapsamaması yerindedir. Nitekim NHK m.27/A hükmü çerçevesinde yapılacak olan özel usûllü tanıma sonucu, ilgili yabancı karar nüfus kütüğüne tescil edilecektir. Ve dolayısıyla nüfus kütüğüne tescili mümkün olmayan ayrılık kararı gibi kararların NHK m.27/A çerçevesinde tanınması mümkün değildir¹²².

Yabancı Ülke Adlî veya İdarî Makamlarınca Verilen Kararların Nüfus Kütüğüne Tescili Hakkında Yönetmelik m.9/5 hükmünde yabancı ülke adlî veya idarî makamlarca verilen kararlarda, velâyet, iştirak nafakası, çocuk ile kişisel ilişki kurulması, mal rejimi ve tazminat gibi tenfize konu olan hükümler bulunması halinde; yabancı kararın boşanma, evliliğin butlanı, iptali ve mevcut olup olmadığının tespiti

¹¹⁹ Feriha Bilge Tanrıbilir, “Türk Hukukunda Yabancı Makamlarca Verilen Boşanma Kararlarının Tanınmasına İlişkin Gelişmeler”, **Milletlerarası Özel Hukukta Güncel Meseleler Sempozyumu**, Ed. Vahit Doğan, Alper Çağrı Yılmaz, Lale Ayhan İzmirli, Ankara, Savaş, 2019, s. 380.

¹²⁰ Ayhan - İzmirli, **a.g.m.**, s. 88.

¹²¹ Rifat Erten, **Türklerin Kişi Hallerine İlişkin Davalarda Türk Mahkemelerinin Milletlerarası Yetkisi**, Ankara, Yetkin, 2017, s. 194; Huysal, “NHK”, s. 484.

¹²² Ayhan - İzmirli, **a.g.m.**, s. 88.

yönünde kabul edileceği ve bu doğrultuda karar verileceği belirtilmiştir. Daha net bir ifadeyle; yabancı kararın, evliliğin sona ermesinin yanı sıra, nafakaya, velâyete, mal rejimine ve tazminata ilişkin hükümleri de içermesi durumunda; evliliğin sona ermesine ilişkin kısmı NHK m.27/A çerçevesinde tanınması mümkün olacak, evliliğin sona ermesi dışında kalan tüm diğer kısımlar MÖHUK çerçevesinde tanınıp tenfiz edilebilecektir¹²³.

2. Kararın Yabancı Adlî veya İdarî Makam Tarafından Verilmiş Olması

NHK m.27/A uyarınca “*Yabancı ülke adlî veya idarî makamlarınca... verilen kararlar...*” nüfus kütüğüne tescil edilebilmektedir. Kararın “Yabancı ülke adlî veya idarî makamlarınca” verilmiş olması şartı iki anlama gelmektedir. İlki kararın adlî veya idarî bir makam tarafından verilmiş olması gerektiğidir. İkinci olarak ise kararı veren adlî veya idarî makamın yabancı bir devletin makamı olması gerektiği anlamına gelmektedir¹²⁴.

Kararın yabancı adlî veya idarî makam tarafından verilmiş olması ifadesinden anlaşıldığı üzere, MÖHUK’tan farklı olarak yabancı idarî makamlarca verilen evliliğin sona ermesine ilişkin kararların da tanınması mümkün kılınmıştır. Nitekim yukarıda bahsettiğimiz üzere, bazı milletlerarası anlaşmalar, NHK m.30 ve Mavi Kartlılar Kütüğü ve Beyan Edilen Nüfus Olaylarının Tutulması Hakkında Yönerge’deki istisnâî düzenlemeler hariç, Türk hukukunda yabancı idarî makam kararlarının tanınması mümkün değildi.

a. Kararın Adlî veya İdari Bir Makam Tarafından Verilmesi

Devletin herhangi bir makamının katılımı olmaksızın, evliliğin kanun gereğince kendiliğinden sona erdiği hallerde ve yine yalnızca karşılıklı anlaşma ile boşanmaya imkân veren ülkelerde, bu şekilde yapılan boşanmalar NHK m.27/A

¹²³ Şanlı/Esen/Ataman-Figanmeşe, **a.g.e.**, s. 673.

¹²⁴ Huysal, “**NHK**”, s. 485.

çerçevesinde tanınamayacaktır. Örneğin bazı ülke hukuk sistemlerinde, ömür boyu hapis cezası, din değiştirme ve yeni evlilik yapmanın evliliği kanun gereğince kendiliğinden sona erdireceği düzenlenmiştir¹²⁵. İşte kanun gereği evliliklerin bu şekilde sona ermesi durumunda NHK m.27/A kapsamına girmesi mümkün olmayacaktır. İlaveten, gaiplik ve ölmüş sayılma hallerinin evliliğin kendiliğinden sona erdireceği öngörülmüş ise ve gaiplik ve ölmüş sayılma kararı evliliğin sona ermesine ilişkin bir karar da içermiyorsa yine NHK kapsamının dışında kalacaktır¹²⁶. Yine benzer şekilde Yahudi hukukunda, eşlerin anlaşmasına bağlı olarak veya kadının zinası nedeniyle erkeğin, kadına boşanma belgesi vermesi (“Get”¹²⁷) ve kadının kabulü ile gerçekleşmesi ve İslam hukukundaki talak yoluyla evliliğin sona erdirilmesi durumlarında, bir makam kararı yer almadığından NHK m.27/A kapsamına girmeyecektir¹²⁸. Netice itibarıyla evliliğin devletin bir makamının kararı olmadan sona ermesi durumunda NHK m.27/A hükmü çerçevesinde tanınması mümkün değildir. Mutlaka devlete tâbi adlî veya idarî bir makamın katılımı gerekmektedir¹²⁹.

Yukarıda da belirttiğimiz üzere; doktrinde, yabancı bir idarî makam kararının, söz konusu ülkenin mahkemesi tarafından onaylanması durumunda, MÖHUK hükümlerine göre açılan bir tanıma davasına konu edilebileceği ifade edilmiştir¹³⁰. Aksi yöndeki bir görüşte ise kararı veren makamın yargı makamı olmaması dolayısıyla MÖHUK sistemi içerisinde Türkiye’de tanınmasın mümkün olmayacağı belirtilmiştir¹³¹. İlk görüşe paralel şekilde, yabancı bir adlî veya idarî makam kararına

¹²⁵ Ayfer Uyanık Çavuşoğlu, **Türk Milletlerarası Özel Hukukunda Boşanma**, İstanbul, Beta Basım, 2006, s. 19,20; Nomer, **DHH**, s. 259; Huysal, “NHK”, s. 484.

¹²⁶ Nomer, **DHH**, s. 256 vd.

¹²⁷ “Get” Yahudi hukukuna göre tarafların boşanması için erkeğin tek taraflı olarak karısına teslim ettiği bir boşanma belgesidir. Detaylı bilgi için bkz. Jonathan Reiss, “Jewish Divorce and the Role of Beit Din”, **Jewish Action The Magazine of The Orthodox Union**, S.60, C.2, 1999, s.4 (Çevrimiçi) <http://ou.org.s3.amazonaws.com/publications/ja/5760winter/biet%20din.pdf>; Joseph Karo, **Shulchan Arukh**, 1563, Bölüm 3 - s. 119 vd. (Çevrimiçi) https://www.sefaria.org/Shulchan_Aruk,_Even_HaEzer

¹²⁸ Nuray Ekşi, **Milletlerarası Özel Hukukta Medeni olmayan Evliliklerin ve Adli Olmayan Boşanmaların Tanınması**, İstanbul, Beta Basım, 2012, s. 39, 40; Nomer, **DHH**, s. 256, 259; Ayhan - İzmirli, **a.g.m.**, s. 91.

¹²⁹ Huysal, “NHK”, s. 485, Ayhan - İzmirli, **a.g.m.**, s. 91.

¹³⁰ Ekşi, **Tanım Tenfiz**, s. 576; Doğan, **a.g.e.**, s. 112.

¹³¹ Şanlı / Esen / Ataman – Fıganmeşe, **a.g.e.**, s. 635, dn. 392.

dayanmayan evliliğin sona ermesine ilişkin bir kararın, söz konusu ülkenin adlî veya idarî bir makamı tarafından onaylanması halinde, NHK m.27/A hükmü çerçevesinde tanınmasının mümkün olabileceğini ifade edilmiştir¹³². Biz bu görüşe katılmamaktayız. Tıpkı MÖHUK'ta düzenlenen tanımada kararı veren yabancı makamın bir mahkeme olması arandığı gibi NHK m.27/A hükmünde de kararı veren yabancı makamın adlî veya idarî bir makam olması aranmıştır. Bu nedenle kararı veren yabancı devlet makamının, yine o devlet kanunlarına göre bir mahkeme niteliğinde veya idarî makam niteliğinde olması gerekmektedir. Bu nedenle yabancı devletin adlî veya idarî makam kararına dayanmayan bir işlemin NHK m.27/A kapsamına girmesi mümkün değildir.

b. Kararı Veren Makamın “Yabancı” Bir Makam Olması

Kararın yabancı adlî veya idarî makam tarafından verilmesi şartı, bu kararın “yabancı” bir makam tarafından verilmesi gerekliliğini de kapsar. “Yabancı adlî veya idarî makam ifadesi”, Türk makamları dışındaki makamları kapsar¹³³.

Kararı veren makam bir mahkeme ise, yabancı bir hakimiyet adına hüküm veren, Türk milleti adına hüküm vermeyen bir mahkeme yabancı bir mahkeme olarak nitelendirilecektir¹³⁴. Bu noktada önem arz eden husus, kararı veren mahkemenin egemen bir devlet adına hareket etmiş olması gerektiğidir¹³⁵.

Kararı veren makamın idarî bir makam olması durumunda farklı bir değerlendirme yapmak gerekir. Ülkelerin diplomatik temsilcilikleri aracılığıyla, yabancı ülkelerde idarî işlem yapmaları mümkün olduğundan Türkiye Cumhuriyeti

¹³² Ayhan - İzmirli, **a.g.m.**, s. 91.

¹³³ Ekşi, **Tanıma Tenfiz**, s. 119.

¹³⁴ Şanlı / Esen / Ataman – Figanmeşe, **a.g.e.**, s. 634; Çelikel / Erdem, **a.g.e.**, s. 711; Ceyda Süral, **Avrupa Birliğinde Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi**, İzmir, Güncel, 2007, s. 5.

¹³⁵ Sakmar, **Yabancı İlamlar**, s.16; Ruhi, **a.g.e.**, s. 58; İnci Ataman – Figanmeşe, **Milletlerarası Usûl Hukukunda Delillerin Temini**, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2005, s. 23 (Çevrimiçi).

https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=Za9bLieN7sR5OJY67cB9Ew&no=WNnz_nyDVCN0nkSfRFQMdQ

sınırları içerisinde “yabancı” bir idarî makam kararı verilmesi söz konusu olabilir¹³⁶. Bu noktada Türkiye’de yabancı diplomatik temsilciliklerce verilen ve idarî karar niteliğinde olan “boşanmaya, evliliğin butlanına, iptaline veya mevcut olup olmadığının tespitine” ilişkin kararların, NHK m.27/A kapsamında girip girmeyeceği hususunu gündeme gelmektedir.

Boşanmanın Türkiye’de bulunan yabancı ülke diplomatik temsilciliklerince gerçekleşip gerçekleşmeyeceği hususunda doktrinde farklı görüşler belirtilmiştir.

Bir görüşe¹³⁷ göre Türk hukukunda boşanma, Alman hukukunda olduğu gibi ancak mahkeme hükmü ile gerçekleştirilebilir. Bu görüşe MÖHUK’un boşanmayı düzenleyen kanunlar ihtilafı kuralında açıkça ifade edilmese dahi, boşanmak isteyen kişinin mahkemeye başvurması gerekliliği ve boşanma kararlarının sadece Türk adli makamlarınca verilmesi Türk hukukunda boşanmanın mahkeme hükmü ile gerçekleştiğini göstermektedir. Hatta 743 sayılı Mülga Türk Kanunu Medenisi m.94/2 hükmünde, “gaiplik kararı verilip de nüfusa tescil edilmiş ise nüfus idaresine müracaat ile evliliğin feshi” ifadesi ile evliliğin idarî bir işlemle sona ermesine yer verilmişken; 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu’nun gerekçesinde¹³⁸ de belirtildiği üzere, bu hüküm, kanunun evliliğin ya ölümle kendiliğinden ya da mahkeme kararıyla sona ermesi prensibiyle uyuşmadığı gerekçesiyle kaldırılmıştır. Bu görüşe göre Türk hukukunda boşanma ancak bir mahkeme kararı ile verilebildiğinden Türkiye’deki, yabancı diplomatik temsilcilik tarafından boşanmanın gerçekleştirilmesi geçerli bir boşanma olarak kabul edilmez¹³⁹.

İkinci görüşe¹⁴⁰ göre ise Türk hukukunda, Alman hukukunda olduğu gibi ancak mahkeme kararı ile boşanılabileceğine ilişkin bir kuralın varlığı ileri sürülemez. Türkiye’de yapılan evliliklerin Türk hukukunun şekil şartlarına tabi tutan bir hükmün boşanmalar için mevcut olmaması dolayısıyla boşanma ve ayrılığa ilişkin kanunlar

¹³⁶ Huysal, “NHK”, s. 486.

¹³⁷ Uyanık - Çavuşoğlu, **a.g.e.**, s. 26, 27.

¹³⁸ 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu Madde 131 Gerekçesi (Çevrimiçi)

https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem21/yil01/ss723_Madde_Gerekceleri_1.pdf

¹³⁹ Uyanık - Çavuşoğlu, **a.g.e.**, s. 26, 27.

¹⁴⁰ Nomer, **DHH**, s. 545.

ihtilafı kuralını düzenleyen MÖHUK m.14'e uyarınca uygulanması gereken hukuka uygun bulunduğu takdirde, kamu düzeni müdahalesi saklı kalmak kaydıyla, Türkiye'de mahkeme dışında gerçekleşen bir boşanmanın tanınması mümkündür. Ancak taraflardan en az birinin Türk vatandaşı olması durumunda, Türkiye'de boşanmanın sadece Türk mahkemeleri tarafından gerçekleştirilebilmesi Türk hukuk sisteminin temel hukuk anlayışına dayanan kamu düzenini ilgilendirmektedir¹⁴¹.

Diğer bir görüşte¹⁴² ise mesele MÖHUK m.6 çerçevesinde doğrudan uygulanan kural kapsamında değerlendirilmiştir. Buna göre TMK'nin 167. ve 170. maddelerinin Türkiye'de mahkeme dışı bir boşanmaya müsaade edip etmediğinin ele alınması gerektiği ifade edilmiştir. Boşanma davalarında mahkemenin ailenin korunmasına ve aile birliğinin sona ermesi aşamasında belirli bir düzen korunarak sosyal devlet ilkesinin gerçekleştirilmesi ilkelerine hizmet ettiği ifade edilmiştir. Bu nedenle TMK m.167 ve m.170 uyarınca boşanmanın sadece mahkeme kararı ile gerçekleşebileceğini düzenleyen hükümler MÖHUK m.6 çerçevesinde bir doğrudan uygulanan kural olup Türkiye'de gerçekleşecek boşanmalar bakımından tarafların vatandaşlığı dikkate alınmaksızın uygulanması gerekmektedir. Dolayısıyla Türkiye'de gerçekleşen boşanmalar, esasa uygulanacak hukuka göre mümkün olsa dahi mahkeme dışında gerçekleştirilemeyecektir¹⁴³.

Türkiye'de diplomatik temsilciliklerde geçerli bir boşanma yapıp yapılamayacağı hususunda ikinci görüşe katılmaktayız. Gerçekten de Türk hukukunda Alman hukukunda¹⁴⁴ olduğu gibi ancak mahkeme kararı ile boşanabileceğine ilişkin bir kural mevcut değildir. Ayrıca evlilikte olduğu gibi boşanmada da Türk hukukunun şekline uygun yapılması gerektiği yönünde bir düzenleme yoktur. Bu nedenle MÖHUK'ta boşanmayı düzenleyen kanunlar ihtilafı kuralı olan m.14 ve hukukî

¹⁴¹ Nomer, **DHH**, s.260.

¹⁴² Burak Huysal / Begüm Süzen, "Yabancılık Unsuru Taşıyan Boşanmaların Şekli", **Public and Private International Law Bulletin**, 2020, C40, S. 2, , s. 1213.

¹⁴³ Huysal / Süzen, **a.g.m.**, s. 1213.

¹⁴⁴ Alman hukukunda BGB m.1564 ve EGBGB m.17 III hükümleri uyarınca bir evlilik mahkeme tarafından verilecek boşanma kararı ile sona erdirilebilir. Bkz. EGBGB m. 17 III (çevrimiçi) https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_bgb/englisch_bgb.html#p0100I; Bkz. BGB m.1564 (Çevrimiçi) https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_bgb/englisch_bgb.html#p5364

işlemlerde şekli düzenleyen m.7 hükmü birlikte değerlendirildiğinde, uygulanması gereken hukuka uygun olduğu takdirde Türkiye’de mahkeme dışında geçerli bir boşanma yapılabileceğini söylemek mümkün olacaktır. Kanaatimizce kanun koyucu, Türkiye’de mahkeme dışı bir boşanmanın hiçbir şekilde mümkün olmaması iradesinde olsaydı açık bir şekilde Alman hukukunda olduğu gibi Türkiye’de ancak mahkeme kararı ile boşanabileceği şeklinde bir hüküm getirebilirdi. Bunun haricinde taraflardan en az birinin Türk vatandaşı olması durumunda, yukarıdaki ikinci görüşte de belirtildiği üzere kamu düzeni müdahalesi devreye girecektir¹⁴⁵. Netice itibarıyla diplomatik temsilciliklerde Türk vatandaşı bir tarafın bulunduğu boşanma geçerli olmayacaktır. Bu nedenle NHK m.27/A hükmü çerçevesinde Türkiye’de bulunan diplomatik temsilciliğin bir kararına etki tanınmak üzere başvuruda bulunmak söz konusu olmayacaktır.

3. Kararı Veren Yabancı Adli veya İdarî Makamın Verildiği Devlet Kanuna Göre Yetkili Olması

NHK m.27/A hükmüne göre yabancı kararın tanınabilmesi için kararın verildiği devlet kanunlarına göre konusunda yetkili adli veya idarî makam tarafından verilmiş olması gerekmektedir.

Kararın verildiği makamın yetkili olması hususunda iki nokta önem arz etmektedir. İlk olarak, “yetkili adli veya idarî makam” ifadesi ile ne kastedildiğidir. İkinci olarak Türk idarî makamınca yabancı adli veya idarî makamın yetkili olup olmadığının denetlenmesinin yerindelidir. Nitekim NHK m.27/A çerçevesinde bir tanıma talep edildiğinde, kanunun getirdiği şartların yerine getirilip getirilmediğini denetleyecek olan makam, aşağıda detaylı olarak inceleneceği üzere, Yönetmeliğin 8. maddesinde düzenlenmiş olan başvuru inceleme komisyonları, yani Türk idarî makamlarıdır. Bu bağlamda MÖHUK m. 54/1-b hükmünün incelenerek birlikte bir değerlendirme yapılabilmesi mümkündür.

¹⁴⁵ Nomer, **DHH**, s. 260.

NHK m.27/A hükmünde yer alan “yetkili adlî veya idarî makam” ifadesi ile ne kastedildiği önem arz etmektedir. Doktrinde bu hükümle ilgili olarak, ilgili makamın yer itibariyle yetkisinin mi yoksa ilgili makamın karar verme bakımından yetkili olmasının mı kastedildiğinin net olmadığı şeklinde bir sorun bulunduğu ifade edilmiştir¹⁴⁶. Katıldığımız görüşe¹⁴⁷ göre kararı veren makamın yetkili olması ile kastedilen, adlî veya idarî makamın evliliğin sona ermesine ilişkin kararı vermeye yetkili olması gerekliliğidir. Bu yetki kararın verildiği devlet kanununa göre belirlenecektir. Nitekim yabancı adlî veya idarî makamın yer itibariyle yetkili olup olmadığının Türk makamınca değerlendirilmesi ve evliliği sona erdiren ilgili yabancı kararın buna göre tanınması pek anlam ifade etmeyecek ve uygulanabilir olmayacaktır. İncelemekte olduğumuz NHK hükmü ile bir kıyaslama yapmak için MÖHUK’un ilgili düzenlemesine bakacak olduğumuzda; MÖHUK m.54/1-b hükmünde MÖHUK çerçevesinde talep edilen tanıma için, kararın Türk mahkemelerinin münhasır yetkisine giren bir konuda verilmiş olmaması ve davalının itiraz etmesi şartıyla, yabancı mahkemenin kendisine “aşırı yetki”¹⁴⁸ tesis ederek verilmiş bir karar olmaması şeklinde iki şart düzenlenmiştir. Yani MÖHUK çerçevesindeki bir tanıma ya da tenfiz davasında hâkim; yetkilendirilen yabancı mahkemenin yetkisini, Türk mahkemelerinin münhasır yetkisine girmediği ve kendisine aşırı yetki tesis eden bir mahkeme olmadığı sürece, incelemeyecektir¹⁴⁹. Kaldı ki yabancı mahkemenin aşırı yetkili olup olmadığının incelenmesi de ancak davalının itiraz etmesi durumunda söz konusu olacaktır. Yani itiraz olmadığı takdirde aşırı yetki tesis edilip edilmediği de incelenmeyecektir. Mahkemelerin bile yetki denetimi yapması böylesine sınırlı tutulmuştur. Netice itibariyle kanaatimizce NHK m.27/A hükmü çerçevesinde Türk makamı, kararı veren yabancı adlî veya idarî makamın, evliliği sona erdirebilme yetkisine sahip olup olmadığını gözeteyecektir.

¹⁴⁶ Huysal, “NHK”, s. 489; Kaynakçıoğlu, **a.g.e.**, s. 108.

¹⁴⁷ Huysal, “NHK”, s.490; Ayhan - İzmirli, **a.g.m.**, s. 92; Ecemiş, **a.g.m.**, s. 382, Kaynakçıoğlu, **a.g.e.**, s. 110.

¹⁴⁸ Ekşi, **Türk Mahkemelerinin Milletlerarası Yetkisi**, s. 49. Ayrıca aşırı yetki kuralı hakkında bkz. Birinci Bölüm, C. 2, b.

¹⁴⁹ Çelikel/Erdem, **a.g.e.**, s. 641-642; Şanlı/Esen/Ataman-Fıganmeşe, **a.g.e.**, s. 588, Ekşi, **Tanımaya Tenfiz**, s. 250.

Bu şarta ilişkin değinilmesi gereken diğer bir husus yabancı adlî veya idarî makamın, evliliği sona erdirebilme yetkisine sahip olup olmadığını hangi Türk makamının yapacağıdır. Yukarıda da incelediğimiz üzere, NHK m.27/A hükmü çerçevesindeki şartları ve dolayısıyla yabancı adlî veya idarî makamın yetkili olup olmadığını inceleyecek olan, maddenin ikinci bendinde belirtildiği üzere yurt dışında kararın verildiği ülkedeki dış temsilcilikler yurt içinde ise nüfus müdürlükleri nezdinde kurulan başvuru inceleme komisyonlarıdır. Yani Türk idarî makamlarıdır. Bu özellikle yabancı kararın adlî bir makam tarafından verildiği hallerde sorun teşkil edebilecektir. Kararın yabancı bir devlet mahkemesi tarafından verildiği hallerde yabancı mahkeme kararını, bir Türk idarî makamının denetlemesi söz konusu olacaktır. Bu noktada idarî makamının bir mahkemeyi denetlemesi genel hukuk ilkeleri bakımından sakıncalı olacaktır¹⁵⁰. Zira denetleme ve yargılama görevi aslen mahkemelere aittir¹⁵¹. Hatta idarî makamların işlemleri de genel olarak bir mahkeme denetimine tâbidir. Dolayısıyla bir idarî makamın mahkemeyi denetlemesi, bu makamların konumları ve görevleri açısından yerinde olmayacaktır ve sağlıklı bir şekilde işlemeyecektir. Kaldı ki mahkemeler idarî makamların aksine, yabancı bir devletin yetkisini denetlemede birçok olanağa sahiptir. Türk idarî makamları ancak Adalet Bakanlığı, Dış İşleri Bakanlığı veya dış temsilciliklere başvurabilir. Mahkemeler ise bunların yanı sıra bilirkişi ve uzman görüşünden faydalanabilir. Ayrıca çeşitli iki taraflı ve çok taraflı milletlerarası sözleşmeler uyarınca bilgi talep edilebilmesi de mümkündür. Bu konuda uygulamada en çok başvurulanan sözleşmelerden olan Yabancı Hukuk Hakkında Bilgi Edinilmesine Dair Avrupa Sözleşmesi'ne¹⁵² Türkiye taraftır. Ancak sözleşmenin “*Bilgi İstemeye Yetkili Merciiiler*” başlıklı 3. maddesi uyarınca bilgi talepleri, adlî bir makamca düzenlenmemiş olsa bile mutlaka adlî bir makam tarafından talep edilmesi

¹⁵⁰ Huysal, **NHK**, s. 490.

¹⁵¹ Pekcanıtez / Atalay / Özkes, **a.g.e.**, s. 37.

¹⁵² 1968 yılında imzalanan Yabancı Hukuk Hakkında Bilgi Edinilmesine Dair Avrupa Sözleşmesi, Türkiye tarafından Yabancı Hukuk Hakkında Bilgi Edinilmesine Dair Avrupa Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna İlişkin Kanun (RG. 29.05.1975/15249) ile 1975 yılında onaylanmış ve Türkiye’de 1976 yılında yürürlüğe girmiştir.

ve bilgi talebinin görülmekte olan bir davaya ilişkin olması gerekmektedir¹⁵³. Yani bir idarî makam bu imkândan faydalanamaz.

Belirtmemiz gerekir ki İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü tarafından 05.05.2020 tarihinde; yabancı ülkelerde boşanmaya, evliliğin butlanına, iptaline veya mevcut olup olmadığının tespitine ilişkin kararları veren adlî ve idarî makamların listesi yayınlanmıştır¹⁵⁴. Bu sayede başvuru inceleme komisyonları yabancı adlî veya idarî makamın evliliğin sona ermesine ilişkin kararı vermeye yetkili olup olmadığını oldukça pratik bir şekilde tespit edebilecektir.

4. Kararın Kesinleşmiş Olması

a. Genel Olarak

NHK m.27/A hükmünde aranan diğer bir şart, kararın usûlen kesinleşmiş olmasıdır. Kanun koyucu, verildiği ülkede kesin hüküm niteliği kazanmamış olan yabancı bir kararın Türkiye’de bir etkiye sahip olmasını engelleme iradesi göstermiştir. Zira verildiği ülkede kesinleşmemiş bir yabancı karara Türkiye’de etki tanınması hukukî güvenlik açısından sakıncalıdır¹⁵⁵. Zira kesinleşmemiş bir yabancı karara etki tanınması belirsizliğe neden olacaktır ve değişim riski taşıyacaktır.

b. Maddi Kesinleşme – Şekli Kesinleşme

Kararın kesinleşmiş olması şartına yukarıda da incelemiş olduğumuz üzere MÖHUK’ta da yer verilmiştir. MÖHUK m.50’ye göre yabancı mahkeme kararlarının tanınması için tanınması istenen kararın kesinleşmiş olması gerekmektedir. Yukarıda da değindiğimiz üzere burada maddî anlamda mı yoksa şeklî anlamda mı bir kesinlik

¹⁵³ Adalet Bakanlığı Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü’nün “Yabancı Hukuk Hakkında Bilgi Edinilmesine Dair Avrupa Sözleşmesinin Uygulanması” başlıklı, 01.03.2008 tarihli ve 67/1 sayılı Genelgesi, Üçüncü Bölüm, I. Sözleşmenin Kapsamı, Fıkra 2 (Çevrimiçi) <https://diabgm.adalet.gov.tr/Resimler/Dokuman/48202010461467.1.pdf>; Huysal, “NHK”, s. 491.

¹⁵⁴ Yabancı ülkelerde boşanmaya, evliliğin butlanına, iptaline veya mevcut olup olmadığının tespitine ilişkin kararları veren adlî ve idarî makamların listesi için bkz. Ek 9.

¹⁵⁵ Banu Şit, “Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizinde Kesinleşme Şartı”, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 15, S. 1, Ankara, 2011, s. 63; Huysal, “NHK”, s. 492.

gerektiği hususu kanunda açık şekilde ifade edilmemiştir ve doktrinde bu konuda farklı görüşler ileri sürülmüştür¹⁵⁶.

NHK m.27/A hükmünde, MÖHUK'tan farklı olarak yabancı adli veya idari makam kararlarının “usûlen kesinleşmiş” olması şeklinde bir ifade kullanılmıştır. Başkaca bir kanun hükmünde geçmeyen bu ifade ile yine kanun koyucunun maddi anlamda mı yoksa şekli anlamda mı bir kesinlik aradığı hususu açık şekilde ortaya koyulmamıştır¹⁵⁷.

NHK m.27/A hükmünün boşanmaya, evliliğin butlanına, iptaline veya mevcut olup olmadığının tespitine ilişkin verilen kararları kapsadığını belirtmiştik. Boşanmaya, evliliğin butlanına, iptaline veya mevcut olup olmadığının tespitine ilişkin verilen bu kararlar inşaî nitelikte kararlardır. Doktrinde bu kararların inşaî nitelikte olmalarından dolayı, şekli anlamda kesinleşmelerinden itibaren sonuç doğuracağı ve ayrıca inşaî nitelikteki bir kararla birlikte, taraflar için maddi hukuktan kaynaklanan hakların da tükeneyeceği belirtilmiştir¹⁵⁸. Dolayısıyla bu görüşe göre, NHK m.27/A hükmünde geçen “usûlen kesinleşme” şartı, kararın şekli anlamda kesinleşmiş olması şeklinde incelenmelidir¹⁵⁹. Kanaatimizce NHK m.27'ye konu kararlar nitelikleri itibariyle şekli anlamda kesinleşmeyi barındırdıkları gibi maddi anlamda kesinleşmeyi de barındırmaktadır. Bu nedenle NHK m.27/A hükmü çerçevesinde bir talebe konu olacak yabancı kararın kesinleşmesi hem maddi hem şekli anlamda olacaktır.

MÖHUK hükümleri çerçevesinde yapılacak bir tanıma davasında, tanımaya konu yabancı kararın kesinleşip kesinleşmediğinin yargılama usûlüne ait bir konu olduğu ifade edilmiştir. Bu nedenle kararın kesinleşip kesinleşmediği kararın verildiği ülke hukukuna tâbidir¹⁶⁰. Benzer şekilde NHK m.27/A hükmü çerçevesinde talep

¹⁵⁶ Bkz. Birinci Bölüm, A., 1., c.

¹⁵⁷ Huysal, “NHK”, s. 423.

¹⁵⁸ Ergun Önen, **İnşai Dava**, Ankara, Olgaç Matbaası, 1981, s. 175; Sakmar, **Boşanma**, s.234; Huysal, “NHK”, s. 493.

¹⁵⁹ Huysal, “NHK”, s. 493; Kaynakçıoğlu, **a.g.e.**, s. 121-122; Ayhan - İzmirli, **a.g.m.**, s. 96; Tütüncübaşı, **a.g.e.**, s. 118.

¹⁶⁰ Şanlı / Esen / Ataman – Fıganmeşe, **a.g.e.**, s. 644; Çelikel / Erdem, **a.g.e.**, s. 721; Ruhi, **a.g.e.**, s. 62.

edilen tanımada da kararın kesinleşip kesinleşmediği, kararın verildiği devlet kanunlarına göre belirlenecektir.

Yabancı adlî veya idarî makam kararının kesinleşmiş olduğunun nasıl tespit edileceği hususu Yönetmelikte belirtilmiştir. Yönetmeliğin 7. maddesi 1. fıkrası (c) bendinde, MÖHUK m.53'teki düzenlemeye benzer bir uygulama öngörülmüştür. Buna göre kararda kesinleşme şerhi bulunması gerektiği, şayet kesinleşme şerhi yoksa kararın verildiği ülke hukukuna göre kesinleştiğine dair onaylanmış belge veya yazının aslı ile noter veya dış temsilcilik tarafından onaylanmış veya ilgili ülkenin yetkili makamı tarafından Apostil şerhi ile tatbik edilmiş olması gerektiği belirtilmiştir.

c. Kesinleşme Anı

i) Kararın Yetkili Makama Başvurmadan Önce Kesinleşmesi

NHK m.27/A'de öngörülen kesinleşme şartının, hangi anda sağlandığı önem arz etmektedir. İlgili Türk makamına müracaat anında sağlanmadığı durumda ne olacaktır? Yönetmelik'e bakıldığında da m.7/4 hükmünde başvurudaki belgelerde eksiklik tespit edildiğinde, eksikliklerin tamamlanması için doksan günlük süre verileceği öngörülmüştür. Bir görüşe göre başvuru esnasında yabancı adlî veya idarî makam kararı henüz kesinleşmemiş olması, ancak belgelerin tamamlanması için verilen süre içerisinde kesinleşmesi halinde kesinleşme şartı yerine getirilmiş olacaktır¹⁶¹.

Kanaatimizce ise Yönetmelik'te öngörülen doksan günlük süre belgelerdeki eksikliğin giderilmesi içindir. Yani kesinleşme şartının değil, kesinleşme şartının gerçekleştiğini gösteren belgenin tamamlanması için öngörülmüş bir süredir. Nitekim "Kesinleşme" kanunun öngördüğü bir şarttır. Başvuru esnasında bulunması gerekmektedir. Bununla birlikte başvuru esnasında yabancı adlî veya idarî makam kararının henüz kesinleşmemiş olması ancak belgelerin tamamlanması için verilen süre içerisinde kesinleşmesi halinde; başvuru esnasında şart sağlanmadığı gerekçesiyle

¹⁶¹ Ayhan - İzmirli, **a.g.m.**, s. 97.

talebin reddedildiği varsayımında, NHK m.27/A'nın sağladığı imkândan faydalanmak isteyen başvurucunun tekrar bir başvuruda bulunması gerekecektir.

Yabancı adlî veya idarî makam kararı henüz kesinleşmemiş olması, ancak belgelerin tamamlanması için verilen süre içerisinde kesinleşmesi halinde; kanunun öngördüğü kesinleşme şartı sonradan sağlanmış olacağından; verilen ek süre içerisinde kararın kesinleştiğini gösteren belgenin teslim edilme anının yeni bir başvuru olarak kabul edilmesi gerektiği kanaatindeyiz.

ii) Kararın Her İki Eşin de Hayatta Olduğu Sırada Kesinleşme Gerekliği

Bir önceki başlıkta incelediğimiz üzere, NHK m.27/A'da düzenlenen kesinleşme şartının sağlanması için, yetkili makama başvurmadan önce evliliğin sona ermesine ilişkin yabancı adli veya idari makam kararının kesinleşmiş olması gerekmektedir. Bu noktada eşlerden birinin karar kesinleşmeden ölmüş olması ihtimalinde yabancı adli veya idari makam kararının kesinleşme anı önem arz edecektir.

Eşlerden birinin karar kesinleşmeden ölmesi halinde, sonrasında yapılan başvuruların reddedilmesi gerekecektir. Zira kanunun öngördüğü kesinleşme şartı sağlanmadan bir ölüm gerçekleşmiş olacaktır ve ölüm olayının aile kütüğüne tescili gerekecektir. NHK m.14 uyarınca ölüm üzerine kişinin nüfus kaydı kapatılır. Ölümle birlikte evlilik de sona ermiş olur.

5. Kararın Türk Kamu Düzenine Açıkça Aykırı Bulunmaması

a. Kamu Düzeni Şartı

MÖHUK m.54/1-c hükmünde kabul edildiği şekilde, NHK m.27/A düzenlemesinde de yabancı adlî veya idarî makamca verilen kararın Türk kamu düzenine açıkça aykırı bulunmaması şartı öngörülmüştür. Yönetmeliğin 9. maddesi 7. fıkrasında da Türk kamu düzenine açıkça aykırı olan kararların, gerekçesi belirtilmek suretiyle reddedileceği öngörülmüştür.

Türk kamu düzenine açıkça aykırı bulunmama şartının ne şekilde inceleneceği hususu önem arz etmektedir. NHK’da ve Yönetmelik’te net bir kapsam belirlenmemiştir. Bu şartın yorumlanmasında doktrinde belirtildiği üzere, aynı şartı içeren MÖHUK çerçevesinde yapılan tanımadaki kamu düzenine aykırı olmama şartı değerlendirilerek kıyasen NHK m.27/A çerçevesinde yapılan tanıma da uygulanması kanaatimizce yerinde olur¹⁶².

MÖHUK hükümleri çerçevesinde yapılacak tanımada Türk kamu düzenine açıkça aykırı olmama şartının nasıl değerlendirileceği ve kapsamının ne olduğu yukarıda da incelendiği üzere doktrin ve Yargıtay kararları¹⁶³ ile belirlenmiştir¹⁶⁴. Bu konuda en genel hatlarıyla kamu düzeni kavramının kapsamına, Anayasanın ve hukuk düzeninin temel ilkeleri, insan haklarına ilişkin sözleşmelerle teminat altına alınan temel hak ver hürriyetler, Türk toplumunun ahlâk anlayışı ve vazgeçilemez ilkelerinin gireceğini söylemek mümkündür¹⁶⁵. Bu noktada kategorik bir yaklaşım doğru bulunmamaktadır. Hâkimin, her somut olayda, tanınması talep edilen kararın Türk toplumu üzerindeki sonuçlarını belirtilen esaslar çerçevesinde değerlendirerek, yabancı mahkeme kararının hüküm kısmının Türk kamu düzene aykırı olup olmadığını takdir etmesi gerekmektedir¹⁶⁶. NHK m.27/A hükmünde düzenlenen kamu düzeni şartı da bu kapsamda incelenebilir. Buna göre NHK m.27/A hükmünde düzenlenen imkândan yararlanmak üzere konu edilen yabancı adlî veya idarî makam kararının, hüküm kısmının Türk kamu düzenine aykırı olması halinde gerekçesi belirtilmek suretiyle ret kararı verilmesi gerekir.

Netice itibariyle, NHK m.27/A hükmünde de düzenlenen bir şart olması dolayısıyla, başvuru inceleme komisyonunca¹⁶⁷, yabancı adlî veya idarî makam

¹⁶² Ayhan - İzmirli, **a.g.m.**, s. 107.

¹⁶³ Bkz. Yargıtay 3.Hukuk Dairesi, T.17.10.2018, E. 2016/22608 K. 2018/10127; Yargıtay 2.Hukuk Dairesi, T. 04.12.2017, E. 2016/18674 K. 2017/13800; Yargıtay 3.Hukuk Dairesi. T. 24.11.2015, E. 2015/9241 K. 2015/18734; Yargıtay Hukuk Genel Kurulu., T. 04.03.2015, E. 2013/1628 K. 2015/894 (Çevrimiçi) www.lexpera.com.tr

¹⁶⁴ Bkz. Birinci Bölüm, C, 2, c.

¹⁶⁵ Nomer, **DHH**, s. 527; Ekşi, **Tanıma Tenfiz**, s. 294, 295; Şanlı/ Esen / Ataman-Fıganmeşe, **a.g.e.**, s. 597; Çelikel /Erdem, **a.g.e.**, s. 750; Doğan, **a.g.e.**, s. 131.

¹⁶⁶ Sakmar, **Yabancı İlamlar**, s.77; Çelikel, **Tenfiz Şartları**, s. 10.

¹⁶⁷ Kamu düzeni incelemesinin komisyonca yapılacak olmasına ilişkin değerlendirmemiz bir sonraki başlık altında ele alınacaktır.

kararının Türk kamu düzenine açıkça aykırı olup olmadığının incelenmesi ve aykırı olması halinde gerekçesi belirtilmek suretiyle reddedilmesi gerekmektedir.

b. Kamu Düzenine İlişkin Şartın Başvuru İnceleme Komisyonu Tarafından İncelenmesinin Yerindeliği

NHK m.27/A hükmü ile getirilen en önemli yeniliklerden biri de yukarıda bahsettiğimiz üzere başvuruyu idarî bir makam olan başvuru inceleme komisyonlarının değerlendirecek olmasıdır¹⁶⁸. Yönetmelik m.8 uyarınca oluşturulan başvuru inceleme komisyonları NHK m.27/A’da ve Yönetmelik’te öngörülen şartların sağlanıp sağlanmadığını inceler.

Doktrinde¹⁶⁹ NHK m.27/A hükmü çerçevesindeki başvurular için sayılan şartları inceleyecek olan makamın bir idarî makam olmasının sakıncalar doğuracağı belirtilmiştir ve özellikle “kararın kamu düzenine açıkça aykırı olmaması” gibi milletlerarası özel hukukun en tartışmalı ve teknik alanlarına temas eden bir şartın idarî makamlarca gerektiği şekilde denetlenemeyeceği ifade edilmiştir. Gerçekten de NHK m.27/A hükmündeki, MÖHUK çerçevesinde yapılan tanımada da yer alan, kamu düzeni şartının mahkemelerce bile tespiti ve yorumu oldukça zordur. Her ne kadar Yönetmelik m.8/2 uyarınca başvuru inceleme komisyonlarında hukuk formasyonuna sahip üye bulunsa dahi sakıncaların bertaraf edilemeyeceği, kararların komisyonda oy çokluğu ile alınıyor olması dolayısıyla hukuk formasyonuna sahip üyenin etkin olamayacağı belirtilmiştir¹⁷⁰. Sakıncaların giderilmesi adına, oy çokluğunu sağlayabilecek sayıda milletlerarası özel hukuk alanında uzman hukukçulardan oluşan bir komisyon kurulmasına imkân tanınması gerektiği ileri sürülmüştür¹⁷¹.

İlave olarak, idarenin vereceği karara karşı idarî yargı yoluna başvurulabileceği, tescil talebinin reddi halinde ayrıca MÖHUK çerçevesinde tanıma talebinde bulunabileceği ve bu şekilde bahsi geçen sakıncanın bertaraf edeceği

¹⁶⁸ Yukarıda bkz. İkinci Bölüm, B. 4.

¹⁶⁹ Huysal, “NHK”, s. 495, Ayhan - İzmirli, **a.g.m.**, s. 108; Ecemiş, **a.g.m.**, s. 386.

¹⁷⁰ Ecemiş, **a.g.m.**, s. 392.

¹⁷¹ Ecemiş, **a.g.m.**, s. 392.

belirtilmiştir¹⁷². Aksi yöndeki görüşte ise, bu durumun da sakıncalı olduğu, milletlerarası özel hukuka hâkim olmayan idare hâkimlerinin kamu düzeni kavramını daha farklı yorumlamalarının söz konusu olabileceği ifade edilmiştir¹⁷³.

Gerçekten de MÖHUK hükümleri çerçevesinde görülen tanıma davalarında, yıllarca süren içtihat birikimine rağmen mahkemelerin dahi kamu düzenine aykırılık şartını tespitinin yerindeliği tartışmaya açıkken; NHK m.27/A çerçevesinde “kamu düzenine” ilişkin şartın idarî makamlarca ne derece sağlıklı değerlendirilebileceği kuşkuludur. Doktrinde de ifade edildiği üzere¹⁷⁴ başvuru inceleme komisyonunda her ne kadar “hukuk formasyonuna sahip kamu görevlisi” bulunması gerektiği belirtilmiş ise de konunun uzmanı olmayan makamlarca böylesine değişken ve soyut bir şartın sağlıklı bir şekilde denetlenebilmesi pek mümkün olmayacaktır. Kaldı ki yukarıda da ifade ettiğimiz üzere¹⁷⁵, Yönetmelik m.8/3 hükmünde takdir misyon şeflerine bırakıldığından, uygulamada dış temsilciliklerde hukuk formasyonuna sahip üye bulunmayan başvuru inceleme komisyonları oluşturulabilmektedir. Bu noktada Yönetmelik hükmünde geçen “*hukuk formasyonu üye*” ifadesi ile kimlerin kastedildiği de belirsizdir. Bu ifade ile hukuk fakültesi mezunları mı, yoksa hukuk dersleri ve bir şekilde hukuk eğitimi almış kişiler mi kastedilmektedir? Örneğin hukuk fakültesi dışında siyasal bilimler, kamu yönetimi gibi farklı bölümlerde de hukuk dersleri verildiği bilinmektedir. Bu kişilerin de hukuk formasyonu almış olduğu kabul edilmekte midir? Bu noktada hükümde bir açıklık yoktur. Uygulamada farklı yorumlanacağını ve farklı uygulamalar açığa çıkacağını düşünmekteyiz. Bu nedenle hükümdeki “*hukuk formasyonuna sahip üye*” ifadesinin daha net ve yerinde bir ifadeyle “*hukuk fakültesi mezunu veya milletlerarası özel hukuk alanında çalışması bulunan üye*” şeklinde düzeltilmesi gerektiği kanaatindeyiz.

İl nüfus müdürlükleri nezdinde kurulan komisyonlarda hukuk formasyonuna sahip bir üyenin bulunmasının yine de olumlu yönde bir düzenleme olduğu

¹⁷² Şensöz - Malkoç, **a.g.e.**, s. 244.

¹⁷³ Ecemiş, **a.g.m.**, s. 387; Başvuru inceleme komisyonunun kararına karşı idarî yargıda açılacak iptal davalarında idare hakimlerinin kamu düzenine ilişkin bu şartı değerlendirmesi hakkındaki değerlendirmelerimiz için bkz. Üçüncü Bölüm, C., 2.

¹⁷⁴ Huysal, “**NHK**”, s. 495, Ayhan - İzmirli, **a.g.m.**, s. 108; Ecemiş, **a.g.m.**, s. 386.

¹⁷⁵ Bkz. İkinci Bölüm, B. 4.

kanaatindeyiz. Ancak kesinlikle yeterli değildir. Sakıncaları gidermek adına hukuk formasyonuna sahip üye sayısının artırılması gerekmektedir. İl nüfus müdürlüğü nezdinde kurulan başvuru inceleme komisyonu ile aynı şartları değerlendirecek olan dış temsilcilikler nezdinde kurulan başvuru inceleme komisyonlarında hiç hukuk formasyonuna sahip üye bulunmaması oldukça hatalı bir düzenleme olmuştur. Hukuk formasyonuna sahip üye şartı dış temsilcilikler nezdinde kurulan başvuru inceleme komisyonları için de öngörülmelidir ve sayıları arttırılmalıdır. Eğer misyon şefliğinde hukuk formasyonuna sahip bir görevli yoksa, NHK m.27/A kapsamında başvuruları inceleyecek bir komisyon kurulamamalıdır.

6. Tescili Talep Edilen Kararla İlgili Türk Mahkemelerinde Görülmekte Olan veya Reddedilmiş Bir Dava Bulunmaması

Yönetmelik'in m.9/6 hükmünde NHK m.27/A hükmünde öngörülmeyen bir şart düzenlenmiştir. Yönetmelik m.9/6 hükmü uyarınca *“Yabancı ülke adli veya idari makamlarınca verilen kararla ilgili Türkiye’de açılmış ve halen devam eden veya reddedilmiş dava bulunuyorsa başvuru reddedilir.”*. Buna göre yabancı ülke adli veya idari makamlarınca verilen kararlarla ilgili Türkiye’de açılmış ve halen devam eden veya reddedilmiş bir dava bulunması halinde, NHK m.27/A hükmü çerçevesinde tescil yapılmayacaktır.

Böyle bir şartın kanunda yer almayıp, yönetmelik ile düzenlenmesinin yerinde olmadığı, normlar hiyerarşisine aykırı olduğu belirtilmektedir¹⁷⁶. Gerçekten de Yönetmelik'in *“Komisyonun çalışma usûl ve esasları”* başlıklı maddesi altında, kanunda öngörülmemiş bir şart getirilmesi yerinde olmayıp kanun hazırlama tekniği bakımından uygun olmamıştır.

İlgili Yönetmelik maddesinde kastedilenin, kararla ilgili olarak Türkiye’de açılmış ve halen devam eden veya reddedilmiş bir tanıma davası mı yoksa Türkiye’de açılmış ve halen devam eden veya reddedilmiş evliliğin sona ermesine ilişkin bir dava mı olduğu sorusu akla gelmektedir. Zira yabancı ülke adli veya idari makamı

¹⁷⁶ Ayhan - İzmirli, **a.g.m.**, s. 109. Ecemiş, **a.g.m.**, s. 388.

tarafından verilmiş bulunan kararın tanınması için Türk mahkemelerinde açılmış olan veya reddedilen bir tanıma davası söz konusu olabileceği gibi; Türk mahkemelerinde açılmış olan ve bu yabancı kararla, tarafları, konusu ve sebebi aynı olan bir evliliğin sona ermesine ilişkin dava da söz konusu olabilir¹⁷⁷.

NHK m.27/A düzenlemesinin hukukî niteliğine bakılacak olursa; madde, yabancı ülke adlî veya idarî makamınca verilmiş olan bir kararın nüfus kütüğüne tescilini sağlar niteliktedir. Bu anlamda Yönetmelik maddesi ile NHK m.27/A hükmü birlikte değerlendirildiğinde; kanun koyucunun, yabancı kararın tescil yoluyla Türkiye’de bir etkiye kavuşacağı ve dolayısıyla MÖHUK çerçevesinde açılmış ve halen devam eden veya reddedilmiş olan bir tanıma davası bulunması durumunda, NHK m.27/A çerçevesinde getirilen imkana başvurulamayacağı arzusunda olduğu sonucuna varılabilir. Kanaatimizce Yönetmelik m.9/6 hükmünün lafzından, yabancı adlî veya idarî makam tarafından verilmiş kararla ilgili Türk mahkemelerinde açılmış ve halen devam eden veya reddedilmiş bir tanıma davasının bulunmaması anlamı çıkmaktadır. Nitekim aynı yönde açılmış tarafları konusu ve sebebi aynı olan evliliğin sona ermesine ilişkin bir dava kastedilmiş olsaydı, “yabancı adlî veya idarî makam tarafından verilen kararla ilgili” ifadesi yerine, “karara konu olay”ı belirtecek bir ifade kullanılabilirdi¹⁷⁸.

NHK m.27/A hükmü çerçevesinde bir tescil talep edildiğinde, tescili talep edilen yabancı karara konu olayla ilgili daha önce Türkiye’de açılmış ve reddedilmiş bir evliliğin sona ermesine ilişkin dava olması durumunda MÖHUK çerçevesindeki tanımada olduğu gibi, kamu düzeni şartı yönünden incelenebileceği belirtilmiştir¹⁷⁹. Gerçekten de MÖHUK çerçevesinde tanınması talep edilmiş yabancı mahkeme kararıyla tarafları, konusu ve sebebi aynı olan, Türk mahkemelerince verilmiş başkaca bir karar bulunurken, bu kararla bağdaşmayan yabancı mahkeme kararının tanınması

¹⁷⁷ Ayhan - İzmirli, **a.g.m.**, s. 109; Ecemiş, **a.g.m.**, s. 389.

¹⁷⁸ Ayhan - İzmirli, **a.g.m.**, s. 110.

¹⁷⁹ Kanunda açıkça yer almamakla birlikte bir yabancı mahkeme kararının, Türk hukukunda aynı taraflar, aynı sebep ve aynı konuda verilmiş bulunan ve kesin hüküm teşkil eden bir mahkeme kararı bulunurken tanınması ve tenfizi, kamu düzenine açıkça aykırılık teşkil etmesi nedeniyle mümkün değildir. Ayhan - İzmirli, **a.g.m.**, s. 110; Çelikel / Erdem, **a.g.e.**, s. 767.

kamu düzenine aykırılık teşkil edeceğinden talebin reddi gerekir¹⁸⁰. Buna paralel şekilde, NHK m.27/A hükmü çerçevesinde idarî yoldan tanınması talep edilen kararın, Türk mahkemelerinden verilen başka bir kararla bağdaşmaması halinde kamu düzeni nedeniyle reddedilmesi gerekecektir¹⁸¹.

Değnilmesi gereken diğer bir nokta ise, NHK m.27/A hükmü çerçevesinde bir tescil talep edildiği esnada halihazırda görülmekte olan bir evliliğin sona ermesine ilişkin davanın mevcut olması ve tarafların taleplerinin kabul edilmesidir. Böyle bir durumda evliliğin sona ermesine ilişkin dava konusuz kalacağından, karar vermeye yer olmadığı yönünde karar verilmesi gerekecektir¹⁸².

Yönetmelik m.9/6 hükmünün, uygulamada ne şekilde anlaşıldığına bakacak olursak başvuruları inceleyen komisyonlarca farklı yorumlar getirildiği görülmektedir. Nitekim İzmir Nüfus ve Vatandaşlık Müdürlüğü'ne ait bir cevap yazısında “yabancı ülke adli veya idarî makamlarınca verilen kararlarla ilgili Türk Mahkemelerinde söz konusu dava türlerinde dava veya karar bulunup bulunmadığına” bakıldığı ifade edilmiştir¹⁸³. “Söz konusu dava türlerinde dava” ifadesinden komisyonun boşanmaya, evliliğin butlanına, iptaline veya mevcut olup olmadığının tespitine ilişkin Türkiye’de açılmış veya halen görülmekte olan bir dava bulunup bulunmadığını dikkate aldığını göstermektedir. Yine benzer şekilde Karaman Nüfus ve Vatandaşlık Müdürlüğü’nün tarafımıza ilettiği cevaba ilişkin belgede, halihazırda Türk Mahkemelerinde boşanmaya, evliliğin butlanına, iptaline veya mevcut olup olmadığının tespitine ilişkin olarak açılmış ve halen devam eden veya reddedilmiş bir dava bulunması durumunda tescil talebinin reddi için gerekçe olarak kabul edildiğini bildirmiştir¹⁸⁴. Türkiye Cumhuriyeti Berlin Başkonsolosluğu’ndan edindiğimiz bilgiye göre ise, boşanmaya,

¹⁸⁰ Çelikel/Erdem, **a.g.e.**, s. 758; Sakmar, **Yabancı İlamlar**, s. 80; Demir Gökyayla, **a.g.e.**, s. 261; Nomer, **DHH**, s. 535; Ruhi, **a.g.e.**, s. 88. Daha önce verilen bir boşanma kararı bulunması halinin HMK m.114/1-i hükmünde yer alan dava şartının, tanıma davalarında da uygulanması ve dava şartı yokluğu nedeniyle ret verilmesi gerektiği yönünde bkz. Şanlı / Esen / Ataman-Fıganmeşe s., **a.g.e.**, s. 680.

¹⁸¹ Ayhan - İzmirli, **a.g.m.**, s. 110; Ecemiş, **a.g.m.**, s. 389.

¹⁸² Şensöz - Malkoç, **a.g.e.**, s. 243; Ayhan - İzmirli, **a.g.m.**, s. 111, Ecemiş, **a.g.m.**, s. 389.

¹⁸³ İzmir İl Nüfus ve Vatandaşlık Müdürlüğü 17.11.2020 tarih ve E-35955338-100-43027 sayılı yazısı, bkz. Kaynakçıoğlu, **a.g.e.**, s.198.

¹⁸⁴ Karaman İl Nüfus ve Vatandaşlık Müdürlüğü, 06.08.2021 tarihli mail ile iletilen cevap belgesi.

evliliğin butlanına, iptaline veya mevcut olup olmadığının tespitine ilişkin Türkiye’de açılmış ve halen devam eden veya reddedilmiş bir dava bulunmasına değil; yabancı adlî veya idarî makamlarca verilen karar için Türkiye’de bir tanıma veya tenfiz davası açılmış ve halen devam eden veya reddedilmiş bir tanıma veya tenfiz davası bulunması durumunda talepler reddedilmektedir¹⁸⁵. Netice itibariyle ilgili yönetmelik hükmünün uygulayıcılarca yeknesak şekilde yorumlanmadığı ve farklı uygulamaların söz konusu olabileceği görülmektedir. Bu hususa Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğünün 5 Mayıs 2020 tarihinde yayınlamış olduğu açıklama belgesinde de açıklık getirilmemiştir¹⁸⁶. Yönetmelik maddesi tekrar etmekle yetinilmiştir. Kanaatimizce, Yönetmelik m.9/6 hükmü, “Türkiye’de açılmış ve halen devam eden veya reddedilmiş bir tanıma veya tenfiz davası bulunuyorsa” başvurunun reddedileceği şeklinde daha açık bir ifade ile kaleme alınarak farklı uygulamalara engel olunması yerinde olacaktır.

¹⁸⁵ Türkiye Cumhuriyeti Berlin Başkonsolosluğu yetkilisi ile 05.08.2021 tarihinde ve 10.13 saatinde yapmış olduğumuz telefon görüşmesi.

¹⁸⁶ https://www.nvi.gov.tr/kurumlar/nvi.gov.tr/mevzuat/nufusmevzuat/talimat/nufusislemeleri/07052020-Yabanci_ulke_Adlî_veya_idarî_Makamlarinca_verilen_Kararlarin_Tescili2020_2.pdf

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

NÜFUS HİZMETLERİ KANUNU MADDE 27/A HÜKMÜ

ÇERÇEVESİNDE VERİLECEK KARAR,

KARARIN HUKUKİ NİTELİĞİ VE KANUN YOLU

A. GENEL OLARAK

NHK m. 27/A hükmü çerçevesinde yapılan başvuru neticesinde; yabancı adlî veya idarî makamca verilen kararın NHK m.27/A hükmünde sayılan şartları taşıyıp taşımadığı dış temsilciliklerde ve Bakanlıkça belirlenen il müdürlüklerinde oluşturulan başvuru inceleme komisyonlarınca incelenir. Başvuru inceleme komisyonunun yapacağı inceleme yalnızca yukarıda belirtilen şartların sağlanıp sağlanmadığından ibarettir¹⁸⁷. Şartları taşıdığı tespit edilen yabancı adlî veya idarî makam kararlarının nüfus kütüğüne tescili sağlanır. Şartların sağlanmadığına kanaat getirildiği hallerde ise talep reddedilir¹⁸⁸.

Yabancı adlî veya idarî makam kararının tesciline karar verildiği takdirde hangi andan itibaren hüküm teşkil edeceği Yönetmeliğin 10. maddesinde düzenlenmiştir.

¹⁸⁷ Şartlar için bkz. Bölüm 2

¹⁸⁸ Tütüncübaşı, **a.g.m.**, s. 120; Ayhan - İzmirli, **a.g.m.**, s. 114.

İlgili hükme göre yabancı adlî veya idarî makamlarınca verilen kararların tesciline karar verilmesi halinde; boşanma, evliliğin butlanı, iptali veya mevcut olup olmadığı kararlarının tarihi, kesinleşme tarihi olarak kabul edilir (Yönetmelik m.10/2). Bu düzenleme ile MÖHUK yabancı mahkeme kararının kesin hüküm ve kesin delil etkisinin yabancı mahkeme kararının kesinleştiği andan itibaren hüküm ifade edeceğini düzenleyen MÖHUK m.59 hükmü ile paralellik sağlanmıştır. Netice itibariyle yabancı adlî veya idarî makam kararı, Türk hukukunda, geriye etkili olarak verildiği ülkede hüküm doğurmaya başladığı andan itibaren etki doğuracaktır¹⁸⁹.

NHK m.27/A'ya göre başvuru inceleme komisyonu, şartların sağlandığını tespit edip kararın nüfus kütüğüne tesciline karar verir. Bu durumda verilen bu kararın hangi nitelikte olacağı gündeme gelmektedir. Verilen bu karar bir tanıma kararı gibi teşkil edecek midir? Aşağıda detaylı olarak ele alınacağı üzere bu hususta farklı görüşler ileri sürülmüştür.

Bu bölüm altında ele alınacak diğer husus başvuru inceleme komisyonu tarafından verilen kabul ya da ret kararına karşı tarafların başvurabileceği bir yol olup olmadığıdır. Taraflar verilen karara itiraz etmek isterse başvurabilecekleri üç yol gündeme gelmektedir. İlk olarak verilen karar bir idarî makam kararı olduğundan ve Anayasanın 125. maddesi uyarınca idarenin her türlü eylem ve işlemine karşı yargı yolu açık olduğundan iptal davası gündeme gelir. İkinci olarak ise Yönetmelik m. 13 ve NHK hükümleri çerçevesinde verilebilecek olan düzeltme karardır. Son olarak da tescil talebinin reddi halinde, evliliğin sona ermesine ilişkin bu kararın MÖHUK çerçevesinde tanınıp tanınamayacağı meselesi gündeme gelir. Nitekim NHK m.27/A f.3 hükmü ile talebi reddedilen evliliğin sona ermesine ilişkin yabancı kararlar için MÖHUK çerçevesinde tanıma davası açılabilirliği belirtilmiştir. Ancak ilgili yabancı karar adlî bir makam kararı olabileceği gibi idarî bir makam kararı da olabilir. Böyle bir ihtimalde, bir idarî makam kararı MÖHUK çerçevesinde tanınabilecek midir ve MÖHUK'taki şartlar mı yoksa NHK m. 27/A hükmünde öngörülen şartlar mı aranacaktır? Tüm bu sorular aşağıda incelenecektir.

¹⁸⁹ Ayhan - İzmirli, **a.g.m.**, s. 114.

B. BAŞVURU NETİCESİNDE VERİLECEK KARAR

1. Talebin Kabulü

a. Kabul Kararı

NHK m.27/A hükmü çerçevesinde yapılan başvuru üzerine, evliliğin sona ermesine ilişkin yabancı adlî veya idarî makam kararının komisyonca kanunda öngörülen şartları taşıdığı tespit edildiği takdirde kararın tesciline karar verilir¹⁹⁰. Bunun üzerine evliliğin sona ermesine ilişkin yabancı adlî veya idarî makam kararları dış temsilcilikler veya il müdürlüklerince yedi gün içinde aile kütüğüne tescil edilir (Yönetmelik m.10/1).

Tescil ile birlikte taraflar arasındaki evlilik birliği sona ermiş olur. Diğer bir ifadeyle verildiği ülkede evliliğin sona erdiğine ilişkin sonuç Türk hukuku bakımından da kabul edilmiş olur¹⁹¹.

Yabancı adlî veya idarî bir makamın evliliğin sona ermesine ilişkin verdiği kararın, evliliğin sona ermesine dışında hükümler de içermesi söz konusu olabilir. Kararın velâyet, iştirak nafakası, çocuk ile kişisel ilişki kurulması, mal rejimi ve tazminat gibi tenfize konu olan hükümleri il nüfus ve vatandaşlık müdürlükleri ve dış temsilciliklerce oluşturulan komisyonlarca değerlendirmeye alınmaz. Komisyon yabancı adlî veya idarî makam kararının yalnızca evliliğin sona ermesine ilişkin hükmünü inceleyerek için bir karar verir ve komisyon kararı yabancı ülke adlî veya idarî makamlarınca verilen kararlardaki velâyet, iştirak nafakası, çocuk ile kişisel ilişki kurulması, mal rejimi ve tazminat gibi tenfize konu olan hükümler bakımından bir sonuç doğurmaz (Yönetmelik m.9/5). Yönetmeliğin 9. maddesi 5. fıkrası son cümlesinde, yabancı ülke adlî veya idarî makamlarınca verilen kararlardaki velâyet, iştirak nafakası, çocuk ile kişisel ilişki kurulması, mal rejimi ve tazminat gibi tenfize

¹⁹⁰ Kabule ilişkin karar örnekleri için bkz. Ek 5.

¹⁹¹ Huysal, “NHK”, s. 498; Cemil Güner, "Türk Hukukunda Yabancı Boşanma Kararlarının Tanıma Kararı Alınmaksızın Tescili", *Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 9, S. 2, Antalya, 2019, s. 319.

konu olan hükümler için taraflarca MÖHUK uyarınca görevli ve yetkili mahkemelerde tanıma veya tenfiz davası açılabilceğı belirtilmiştir. Dolayısıyla tenfize ilişkin hükümler için MÖHUK çerçevesinde bir dava açılması gerekmekte olup NHK m.27/A hükmü çerçevesinde gerçekten de tescil ile yabancı kararın bu yönleri bakımından bir sonuç doğması söz konusu değildir. Burada yabancı makamın idarî bir makam kararı olması ihtimali de vardır. Nitekim NHK m.27/A hükmü idarî makam kararlarını da kapsamaktadır. Ancak MÖHUK uyarınca yabancı idarî makam kararlarının tanınması ve tenfizi söz konusu değildir. Sonuç olarak kararı veren yabancı makamın, adli bir makam olmayıp idarî bir makam olması durumunda, yabancı kararın evliliğin sona ermesine ilişkin hükümlerinin tenfiz edilmesi mümkün olmayacaktır.

b. Talebin Kabulüne Yönelik Verilen Kararın Hukukî Niteliğı

NHK m.27/A uyarınca “*Yabancı ülke adli veya idarî makamlarınca boşanmaya, evliliğin butlanına, iptaline veya mevcut olup olmadığının tespitine ilişkin olarak verilen kararlar... .. nüfus kütüğüne tescil edilir.*”. Madde hükmü, MÖHUK’un düzenlediğı şekilde bir tanıma davası görülmesine gerek kalmaksızın evliliğin sona ermesine ilişkin yabancı adli veya idarî makam kararının, sayılan şartları sağladığı takdirde, nüfus kütüğüne tescili imkânını sağlamaktadır. Bir başka deyişle evliliğin sona ermesine ilişkin yabancı adli veya idarî kararlar, gerekli şartları taşıdığına mahkemelerce kontrol edilmeksizin nüfus kütüğüne tescil edilerek Türkiye’de sonuç doğurması mümkün olacaktır.

NHK m.27/A hükmü çerçevesinde yapılan işlemin niteliğı hususunda doktrinde çeşitli görüşler mevcuttur. Bu görüşler temel olarak dört başlık altında toplanabilir.

Bir görüşe¹⁹² göre NHK m.27/A kapsamında düzenlenen imkân, bazı milletlerarası sözleşmeler kapsamında da kabul edilmiş olan ve Türk kamu düzenine uygun kararların etkilerinin Türkiye’de derhal ve kendiliğinden kabul edilmesini sağlayan “doğrudan tanıma usûlü”dür. Doğrudan tanıma, yabancı kararın kesin hüküm ve kesin delil etkisinin bir tanıma karar verilmesine gerek olmaksızın doğrudan kabul

¹⁹² Şensöz - Malkoç, a.g.e., s. 238-239.

edilmesi olarak ifade edilmiştir¹⁹³. Bu görüşe göre NHK m.27/A hükmünde de, maddede belirlenen kapsamda sınırlı olarak doğrudan tanıma usulü kabul edilmiştir ve maddede öngörülen şartların sağlanması halinde, yabancı makam kararları doğrudan tanınarak nüfus kütüğüne tescil edilebilecektir¹⁹⁴.

Diğer bir görüşte¹⁹⁵, NHK m.27/A hükmünde benimsenen usûlün, MÖHUK'ta düzenlenen tanımadan farklı, idarî bir tanıma olduğu belirtilmektedir. NHK m.27/A ile getirilen bu alternatif yol, her ne kadar “*yabancı ülke adlî veya idarî makamlarınca verilen boşanma kararlarının nüfus kütüğüne tescili*” başlığını taşısa da Milletlerarası Usul Hukuku anlamında yabancı makamlar tarafından verilen evliliğin sona ermesine ilişkin kararların idarî bir makam kararı ile tanınmasına olanak sağlamaktadır¹⁹⁶. Zira tescil başvurusu mahkemeler yerine, bir idarî makam tarafından incelenecektir ve bu inceleme neticesinde kanunda sayılan şartların sağlanıp sağlanmamasına göre kabul veya ret kararı verilecektir¹⁹⁷.

Üçüncü görüş¹⁹⁸ ise, söz konusu düzenleme ile MÖHUK'un öngördüğü tanıma dışında, evliliğin sona ermesine ilişkin kararlar için ayrı bir tanıma usûlü benimsendiği yönündedir. Bu görüşte NHK m.27/A hükmü ile getirilen imkân bir idarî tanıma olarak nitelendirilmeyip, yalnızca MÖHUK'ta düzenlenen tanımadan farklı bir tanıma usûlü söz konusu olduğu belirtilmiştir.

Nihayet saptadığımız son farklı görüşte¹⁹⁹ ise NHK m.27/A hükmü ile yapılan düzenleme bir tanıma değil, mahkemeleri bertaraf eden tescil niteliğindedir. Bu görüşe

¹⁹³ “Doğrudan tanıma” hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Şensöz - Malkoç, **a.g.e.**, s. 127 vd. “Doğrudan tanıma” usulü halihazırda birçok milletlerarası sözleşme uyarınca uygulanan bir usuldür. Türkiye’nin tarafı olduğu ve doğrudan tanıma imkanı getiren milletlerarası sözleşmeler için bkz. Ebru, Şensöz, “Türkiye’nin Tarafı Olduğu Bazı Milletlerarası Sözleşmeler Çerçevesinde Doğrudan Tanıma Usulü”, **İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 10. Yıl’a Armağan**, C. 11, S. 22, 2012, s. 402, 403.

¹⁹⁴ Şensöz - Malkoç, **a.g.e.**, s. 238, 239.

¹⁹⁵ Ayhan - İzmirli, **a.g.m.**, s. 65; Çelikel / Erdem, **a.g.e.**, s. 802, 803; Doğan **a.g.e.**, s. 152; Ecemiş, **a.g.m.**, s. 381.

¹⁹⁶ Çelikel / Erdem, **a.g.e.**, s. 802, 803.

¹⁹⁷ Ayhan - İzmirli, **a.g.m.**, s. 86.

¹⁹⁸ Erten, **a.g.e.**, s. 194.

¹⁹⁹ Huysal, “NHK”, s. 482; Gürhan Sezen, **Türk Hukukunda Yabancı Boşanma Kararlarının Tanınması ve Tescili**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çankaya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2019, s. 89; Kaynakçıoğlu, **a.g.e.**, s. 88.

göre NHK m. 27/A kapsamında tescil işlemi için iptal davası açılabilme ve tescil talebinin reddi halinde MÖHUK kapsamında yeniden tanıma talebinde bulunulması mümkündür. Yani NHK m.27/A hükmü çerçevesinde verilen karar, tanımanın asıl işlevi olan yabancı kararın kesin hüküm ve kesin delil etkisinin ülkede kabulünü sağlamamaktadır. Bu açıdan NHK m.27/A uyarınca yapılan tescil, “tanıma” işlevine sahip değildir. Dolayısıyla NHK m.27/A’da kabul edilen bu kural özel bir doğrudan tescil niteliğindedir²⁰⁰.

Kanaatimizce düzenlemenin amacı ve sonuçları dikkate alındığında, NHK m.27/A hükmü çerçevesinde yapılan işlemin bir “tanıma” olduğunu söylemek zordur.

Öncelikle kanun hükmünün lafzı dikkate alınarak bir yorum yapılabilir. Kanun hükmünde, sayılan şartları sağlayan yabancı adlî veya idarî makam kararlarının nüfus kütüğüne “tescil” edileceği ifade edilmiştir. Yani, kanun koyucu yabancı ülke adlî veya idarî makamları tarafından verilen bir kararın, ayrıca Türk mahkemelerinden bir tanıma kararı alınmasına gerek olmaksızın doğrudan nüfus kütüğüne tescil edilmesini istemiştir. Bu sayede tarafların “*kararların Türkiye’de tanınması sürecinde karşılaştıkları zorluklar*”²⁰¹ bertaraf edilecektir. Her ne kadar bu tescil işlemi için kanunda şartlar öngörülmüş ve bu şartları başvuru inceleme komisyonlarının inceleyeceği belirtilmişse de bu, işlemin tescil olma niteliğini ortadan kaldırmaz. Yapılacak işlem yine bir tescil işlemidir ancak sakıncalara sebep olmamak adına bu tescil işleminin yapılması için sayılan şartların yerine getirilmesi gerekmektedir. Sonuç olarak kanun koyucu bu düzenlemede; evliliğin sona ermesine ilişkin yabancı kararların nüfus kütüğüne direkt olarak tescil edilmesini amaçlamıştır. Kaldı ki Yönetmelik m.10’da, başvuru inceleme komisyonlarının NHK m.27/A çerçevesinde yapılan başvurular bakımından verilecek kararlarda “tescile yönelik karar” olarak bahsedilmiştir. Yani NHK m.27/A düzenlemesinde; MÖHUK’ta olduğu gibi bir tanıma kararı sonucu yapılacak tescil işlemi değil, doğrudan “*tescile yönelik verilen*” tescil kararı söz konusudur. Ayrıca belirtmemiz gerekir NHK m.27/A hükmü çerçevesinde yapılan başvurunun reddedilmesi halinde bu karar, bir “tanımanın reddi”

²⁰⁰ Huysal, “**NHK**”, s. 482, 483.

²⁰¹ “Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname m. 4 Gerekçesi (çevrimiçi) <https://www2.tbmm.gov.tr/d26/1/1-0836.pdf>

kararı teşkil etmeyecektir. Zira bu ret kararı sonrası, NHK m.27/A f.3 hükmü uyarınca MÖHUK hükümlerine başvurularak bir tanıma kararı alınabileceği öngörülmüştür.

Öte yandan yabancı adlî veya idarî makam kararının NHK m.27/A kapsamında tescil edilmesi halinde doğuracağı sonuç, bir “tanıma” kararı ile ortaya çıkan sonuçtan farklıdır. NHK m.27/A hükmü çerçevesinde yapılan talebin kabulü ve ardından kararın tescil edilmesi ile, sadece yabancı adlî veya idarî makam kararının evliliğin sona ermesine ilişkin sonucunun Türkiye’de kabul edilmesi şeklinde bir etkisi olacaktır. MÖHUK çerçevesinde yapılan tanımada olduğu gibi kesin hüküm ve kesil delil niteliğinde bir etkisi söz konusu olmayacaktır²⁰². Aksi ihtimalde, yani MÖHUK’ta düzenlenen tanımada olduğu gibi kesin hüküm etkisi kazanacağı kabul edilecek olursa, yabancı makamın adlî bir makam olmayıp idarî bir makam olduğu durumlarda; Türkiye’de, bu karara kararın verildiği ülkeden çok daha güçlü nitelik verilmiş olacaktır. Yabancı idarî bir makamca verilmiş karara, Türk mahkemesince verilmiş karar gücü tanınmış olacaktır. Yani karara verildiği ülkeden daha geniş bir etki tanınması anlamına gelecektir. Netice itibarıyla, NHK m.27/A hükmü çerçevesinde verilen bir kararla yapılan tescil işlemi yalnızca evliliğin sona ermesine ilişkin medeni hal değişikliğinin kabul edilmesi şeklinde bir etkiye sahiptir²⁰³. Bu bakımdan, NHK m.27/A hükmü çerçevesinde yapılacak tescilin etkisi ile, bir tanıma kararı ile sağlanan etki farklıdır. Dolayısıyla NHK m.27/A hükmü çerçevesinde yapılacak tescil işlemi, bir “tanıma” niteliğinde değildir.

Açıkladığımız nedenlerle NHK m.27/A hükmü çerçevesinde başvuru inceleme komisyonunun vereceği bir tescil işlemi olduğu görüşüne katılmaktayız.

²⁰² Tütüncübaşı **a.g.m.**, s. 121, Ayhan, **a.g.m.**, s. 114; Kaynakçıoğlu, **a.g.e.**, s. 159, Güner, **a.g.m.**, s. 320.

²⁰³ Güner, **a.g.m.**, s. 320.

2. Talebin Reddi

Yukarıda ele aldığımız NHK m.27/A hükmünde düzenlenen şartların sağlanmadığı il nüfus ve vatandaşlık müdürlüğü veya dış temsilciliklerce oluşturulan komisyonca tespit edilmesi durumunda başvurunun reddine yönelik karar verilir²⁰⁴.

NHK m.27/A çerçevesinde yapılan başvuru komisyonca reddedilecek olsa dahi bu durum, yabancı kararın tescilini isteyen tarafın elinde başka bir başvuru yolu kalmadığı anlamına gelmemektedir. Hemen aşağıdaki başlık altında talebi reddedilen veya haksız olarak kabul edilen kararlara karşı başvurulabilecek yollar üzerinde durulacaktır.

C. KARARA KARŞI BAŞVURU YOLLARI

1. Genel Olarak

NHK m.27/A düzenlemesinde öngörülen yabancı adlî veya idarî makam kararının tescil edilmesi için nüfus müdürlükleri ve dış temsilcilikler yetkilendirilmiştir. Nüfus müdürlükleri veya dış temsilcilikler nezdinde kurulacak olan komisyonlar, yapılan başvuruları inceleyerek NHK m.27/A hükmünde öngörülen şartların sağlanıp sağlanmadığını ve usûlüne uygun bir başvuru olup olmadığını değerlendirecektir. Komisyonun şartların sağlanmasına rağmen talebin reddine yönelik bir karar vermesi ya da şartları sağlamayan bir başvuru için talebin kabulü ile yabancı kararın tesciline karar vermesi gibi hatalı kararları söz konusu olabilecektir²⁰⁵. Bu durumda komisyonun kararına karşı hangi yollara başvurulabileceği gündeme gelmektedir.

NHK m.27/A f.3'te tescil talebi reddedilen kararların tanınmasının MÖHUK çerçevesinde yapılacağı belirtilmiştir. Yönetmelik m.11'de de benzeri bir düzenleme yapılmıştır. Şu halde talebin “reddedilmesi” durumunda MÖHUK çerçevesinde tanıma yoluna başvurulabileceği kuşkusuzdur. Ancak diğer yandan gözden

²⁰⁴ Ret sebeplerine ve redde ilişkin karar örnekleri için bkz. Ek 6.

²⁰⁵ Ayhan - İzmirli, **a.g.m.**, s. 115.

kaçırılmamalıdır ki komisyonun ret kararı bir idari karardır. Bu noktada komisyonun kararına karşı idari yargı yoluna da başvuru mümkün müdür sorusu karşımıza çıkmaktadır. Üstelik sadece talebin reddi değil, talebin kabulü de halinde de idari yargı yollarına başvuru ihtiyacı söz konusu olabilir. Bunların haricinde komisyonun vermiş olduğu kararda “maddi hata” bulunması halinde Yönetmelik m.13 uyarınca talep üzerine veya resen düzeltme kararı verilmesi mümkün olabilmektedir.

Aşağıda başvuru inceleme komisyonu kararı sonrası başvurulabilecek yollar olan Yönetmelik m.11 uyarınca tereddütsüz olan MÖHUK’a başvuru ve tereddüt uyandırmaya elverişli idari yargı yoluna başvuru hususlarını ele alacağız. Son olarak da verilen kararda “maddi hata” bulunması halinde Yönetmelik m.13’e göre verilebilecek düzeltme kararı incelenecektir.

2. İdari Yargı Yolu

Nüfus müdürlükleri ve dış temsilcilikler nezdinde kurulan komisyonların, idarenin bir parçası olması nedeniyle yaptıkları işlemleri de idarî nitelikte işlemlerdir. Anayasamızın 125. maddesi uyarınca ise “*İdarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolu açıktır.*”. Bu nedenle nüfus müdürlükleri ve dış temsilcilikler nezdinde kurulan başvuru inceleme komisyonlarının, talebin kabulü veya reddi kararına karşı idarî yargı yoluna başvurulabilecektir.

2577 sayılı İdari Yargılama Usûlü Kanunu²⁰⁶ m.2/1 hükmünde idarî dava türleri sayılmıştır. Madde 2/1-a hükmüne göre “*İdarî işlemler hakkında yetki, şekil, sebep, konu ve maksat yönlerinden biri ile hukuka aykırı olduklarından dolayı iptalleri için menfaatleri ihlâl edilenler tarafından açılan*” davalar iptal davalarıdır. NHK m.27/A hükmünde öngörülen koşulların hatalı şekilde değerlendirildiği ve menfaatin ihlâl edildiği düşünülüyor ise komisyon kararına karşı işlemin iptali davası açılabilir²⁰⁷.

²⁰⁶ RG. 20.01.1982/17580. Buradan itibaren İYUK olarak anılacaktır.

²⁰⁷ Huysal, “**NHK**”, s. 502; Ayhan - İzmirli, **a.g.m.**, s. 115.

İptal davalarında görevli mahkeme 2576 sayılı Bölge İdare Mahkemeleri, İdare Mahkemeleri ve Vergi Mahkemelerinin Kuruluşu ve Görevleri Hakkında Kanun²⁰⁸ m.5 uyarınca idare mahkemeleridir. İptal davalarında genel yetkili mahkeme ise İYUK m.32'ye göre “...konusu olan idarî işlemi veya idarî sözleşmeyi yapan idarî merciin bulunduğu yerdeki idare mahkemesidir.”. NHK m.27/A hükmü çerçevesinde başvuru inceleme komisyonunun vereceği karara karşı nüfus kütüğünün bulunduğu yer idare mahkemesinde dava açılabilir.

İptal davalarında dava açma süresi İYUK m.7/1 uyarınca, özel kanunlarda ayrı süre gösterilmeyen hallerde, altmış gün olarak öngörülmüştür. Bu sürenin ne zaman başlayacağı bireysel işlemlerde ve düzenleyici işlemlerde ayrı düzenlenmiştir. İYUK m.7/1-a hükmü uyarınca bireysel işlemlerde yazılı bildirimin yapıldığı tarihi izleyen günden itibaren dava açma süresi işlemeye başlar²⁰⁹. NHK m.27/A hükmü çerçevesindeki bir başvuruya verilecek karar bireysel bir işlem niteliğindedir. Başvuru inceleme komisyonunun kararının taraflara bildirmesinin ardından altmış günlük bir süre içerisinde iptal davası açılabilmesi mümkündür.

Kanun koyucu ilgililere kolaylık olması için dava ve cevap dilekçeleri ile diğer belgelerin ait olduğu mahkeme dışında başka yerlere de verilebilmesini mümkün kılmıştır²¹⁰. Buna göre İptal davalarında İYUK m.4 uyarınca “*Dilekçeler ve savunmalar ile davalara ilişkin her türlü evrak, Danıştay veya ait olduğu mahkeme başkanlıklarına veya bunlara gönderilmek üzere idare veya vergi mahkemesi başkanlıklarına, idare veya vergi mahkemesi bulunmayan yerlerde büyükşehir belediyesi sınırları içerisinde kalıp kalmadığına bakılmaksızın asliye hukuk hakimliklerine veya yabancı memleketlerde Türk konsolosluklarına verilebilir.*”. Netice itibariyle dava ve cevap dilekçeleri idare mahkemelerine, asliye hukuk hakimliklerine ve Türk konsolosluklarına verilebilecektir. Bu açıdan yurtdışında yaşayan Türk vatandaşları için de kolaylık sağlanmıştır. NHK m.27/A çerçevesinde verilecek bir karara karşı iptal davası açmak isteyen ve yurtdışında yaşayan Türk

²⁰⁸ RG. 20.01.1982/17580

²⁰⁹ Ramazan Çağlayan, **İdari Yargılama Hukuku**, 12. Basım, Ankara, Seçkin, 2020, s. 303- 304

²¹⁰ Gürsel Kaplan, “İdari Yargılama Hukukunda Dava Açmanın Sonuçları”, **İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 10, S. 2, 2019, s. 661.

vatandaşları, iptal davasına ilişkin dilekçelerini konsolosluklar vasıtasıyla idare mahkemelerine gönderebilecektir.

Bu noktada, iptal davasını inceleyecek olan idare mahkemelerinin, uzmanlık alanlarına girmeyen milletlerarası özel hukuk alanında değerlendirme yapacak olmaları sorunlara yol açabileceği nedeniyle doktrinde eleştirilmiştir²¹¹. Gerçekten de NHK m.27/A hükmü çerçevesinde, yabancı bir adlî veya idarî makam kararının, öngörülen şartları taşıyıp taşımadığının tespiti milletlerarası özel hukuk alanında uzmanlık gerektirmektedir. Nitekim kamu düzeni gibi, doktrinde ve içtihatlarda tartışmalara neden olan bir şartın da incelenmesi gerekecektir. Ancak NHK m.27/A düzenlemesi ile, tüm bu şartların incelenmesi, Yönetmelik m.8/2 uyarınca üyeler arasında hukuk formasyonuna sahip kamu görevlisi bulunması şart olsa dahi, çoğunluğu hukukçulardan oluşmayan komisyon tarafından yapılacaktır. Kanun koyucu, NHK m.27/A hükmü çerçevesindeki başvuruları incelemek üzere milletlerarası özel hukukta ve hatta genelinin hukuk alanında dahi uzmanlığı bulunmayan üyelerden oluştuğu idarî bir makama, komisyonlara, yetki vermiştir. Hal böyle iken, idare mahkemesi yargıçlarının, idarenin bu işlemlerini denetlemesinde bizce sakınca bulunmamaktadır. Ancak belirtmek gerekir ki, bu konuda adlî yargı ve idarî yargıda oluşan içtihatlar, farklı yargı kollarında neticelendirilmiş olmaları nedeniyle yeknesaklıktan oldukça uzak kalabilecektir. Örneğin; NHK m.27/A hükmü çerçevesinde verilen ret kararına ilişkin bir iptal davasında, idarenin/komisyonun işlemini incelemek suretiyle idarî yargı kolunun müdâhil olması söz konusu olabilecektir. Diğer yönden ise yine aynı şekilde idarece/komisyonca, NHK m.27/A hükmü çerçevesinde verilen bir ret kararı sonrası, MÖHUK uyarınca açılacak olan tanıma davası adlî yargıda görülecektir. Bu sakıncanın giderilmesi için doktrinde getirilen önerilerden biri de Avrupa Birliği müktesebatının bir parçası olan Brüksel II

²¹¹ Huysal, “NHK”, s. 503; Güner, **a.g.m.**, s. 321.

Bis Tüzüğü'nün²¹² öngördüğüne benzer şekilde Türkiye'de aile mahkemelerinde "tanımama davası" açılması yönündedir²¹³.

Son olarak belirtmemiz gerekir ki uygulamada ilgililerin idarî yargı yoluna başvurarak başvuru inceleme komisyonu kararına karşı iptal davası açmasıyla pek karşılaşılmamaktadır. İletişime geçtiğimiz Afyonkarahisar İl Nüfus ve Vatandaşlık Müdürlüğü²¹⁴, Karaman İl Nüfus ve Vatandaşlık Müdürlüğü²¹⁵ ve Türkiye Cumhuriyeti Berlin Konsoloslugu²¹⁶ nezdinde, NHK m.27/A hükmü uyarınca verilen tescil kararlarına karşı açılmış bir iptal davası bulunmamaktadır.

3. MÖHUK Uyarınca Tanıma Davası

a. Genel Olarak

NHK m. 27/A f. 3 hükmünde, NHK m.27/A'da sayılan şartların sağlanmadığı gerekçesiyle tescil talebi reddedilen kararların tanınmasının MÖHUK çerçevesinde yapılacağı belirtilmiştir. Yönetmelik m.11'de de yabancı ülke yetkili adlî veya idarî makamlarınca verilen kararların tesciline ilişkin başvurunun komisyonca reddedilmesi halinde MÖHUK uyarınca aile mahkemelerinde kararın tanınması ve tenfiz istemiyle dava açılabileceği öngörülmüştür²¹⁷.

²¹² 27.11.2003 tarihli ve EC 2201/2003 sayılı Evliliğe ve Ebeveyn Sorumluluğuna İlişkin Konularda Milletlerarası Yetki ve Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi Hakkında Brüksel II Bis Tüzüğü'nün m.21/2 hükmü ile Avrupa Birliği hukukunda aile hukukuna ilişkin kararların özel bir prosedür gerekmesizin üye devletler arasında tanınacağını düzenlenmiştir. Madde 21/3 hükmünde ise ilgililerin kararın tanınması veya tanınmaması için dava açabilecekleri öngörülmüştür. Brüksel II Bis Tüzüğü İngilizce metni için bkz.

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32003R2201&from=EN>

²¹³ Şensöz - Malkoç, **a.g.e.**, s. 245; Ayhan - İzmirli, **a.g.m.**, s. 116.

²¹⁴ Afyonkarahisar İl Nüfus ve Vatandaşlık Müdürlüğü, 25.08.2021 tarih ve E-20174032-492-7691 sayılı cevap belgesi.

²¹⁵ Karaman İl Nüfus ve Vatandaşlık Müdürlüğü, 06.08.2021 tarihli mail ile iletilen cevap belgesi.

²¹⁶ Türkiye Cumhuriyeti Berlin Başkonsoloslugu yetkilisi ile 05.08.2021 tarihinde ve 10.13 saatinde gerçekleştirmiş olduğumuz telefon görüşmesi.

²¹⁷ Huysal, "**NHK**", s. 502.

NHK m.27/A f.3 hükmü ve Yönetmelik m.11 hükmü değerlendirildiğinde, birbirinden farklı yorumlar yapılabilmektedir. Bu iki hüküm lâfızları itibarıyla çeşitli anlamların çıkmasına müsaittir.

İlk olarak; yabancı ülke adlî veya idarî makamlarınca boşanmaya, evliliğin butlanına, iptaline veya mevcut olup olmadığının tespitine ilişkin olarak verilen kararlar için MÖHUK çerçevesinde bir tanıma davası açabilmek için, öncelikle NHK m.27/A hükmü çerçevesinde bir başvuruda bulunulmuş olması ve bu başvuru neticesinde bir ret kararı alınmış olması gerektiği şeklinde bir yorum yapılabilir²¹⁸.

İkinci olarak ise tescil talebi reddedilen kararların Türkiye’de tanınmasının MÖHUK uyarınca yapılacağı ifadesi, kanun koyucunun, her ne kadar işlem idarî bir işlem olsa da özel hukukla ilişkili olması nedeniyle idarî yargıda değil adlî yargıda karara bağlanmasını amaçladığı şeklinde yorumlanabilir²¹⁹.

Aşağıdaki başlıklar altında bu sorunları ele alacağız.

b. NHK m.27/A Hükmüne Başvurmadan Tanıma Davası Açılıp Açılamayacağı Hususu

Yukarıda incelediğimiz üzere NHK m.27/A hükmü ile yabancı ülke adlî veya idarî makamlarınca boşanmaya, evliliğin butlanına, iptaline veya mevcut olup olmadığının tespitine ilişkin olarak verilen kararların Türkiye’de sonuç doğurması için, sayılan şartlar sağlandığı takdirde Türk mahkemelerinde bir tanıma davası açmak gerekmeksizin, yurt dışında kararın verildiği ülkedeki dış temsilciliklere yurt içinde ise Bakanlık tarafından belirlenen nüfus müdürlüklerine başvuru yapılabilmesi imkânı getirilmiştir. Bu noktada NHK m.27/A hükmüne çerçevesinde bir başvuru yapılmadan, doğrudan MÖHUK çerçevesinde bir tanıma davası açılıp açılamayacağı hususu gündeme gelmektedir.

²¹⁸ Ayhan - İzmirli, **a.g.m.**, s. 116.

²¹⁹ Ayhan - İzmirli, **a.g.m.**, s. 116.

Yönetmelik yayınlanmadan önce yapılan bir değerlendirmede²²⁰ NHK m.27/A hükmü uyarınca bir talepte bulunarak evliliğin sona ermesine ilişkin olarak verilen yabancı kararın Türkiye’de sonuç doğurması sağlanabileceken, bu yola başvurmadan doğrudan Türk mahkemelerinde bir tanıma davası açılmasında tarafların hukukî yararı bulunmayacağı ifade edilmiştir. HMK m.114-h hükmü uyarınca da “davacının, dava açmakta hukukî yararının bulunması” bir dava şartı olduğundan NHK m.27/A hükmü çerçevesinde bir talepte bulunmadan Türk mahkemelerinde bir tanıma davası açılması durumunda dava şartı yokluğu nedeniyle dava reddedilecektir. Bu görüşe göre NHK m.27/A f.3 hükmü, HMK m.114/2 hükmü ile saklı tutulan “*diğer kanunlarda yer alan dava şartlarına ilişkin hükümler*”den sayılabileceğinden; NHK m.27/A çerçevesinde bir ret kararı verilmiş olması halinde Türk mahkemelerinde tanıma davası açılabilir²²¹.

Kanaatimizce bu noktada Yönetmelik hükümleri de göz önünde bulundurularak bir değerlendirme yapılmalıdır. Başvuruda gerekli belgeleri düzenleyen Yönetmelik m.7/2 uyarınca, başvuruda “*Yabancı ülke adli veya idari makamlarınca verilen kararlarla ilgili daha önce Türk mahkemelerinde açılmış ve halen görülmekte olan dava dosyası bilgileri ile varsa kararların daha önce Türk mahkemelerince kesin hükme bağlanmış olduğuna ilişkin mahkeme kararının aslı veya fotokopisi ya da Türk mahkemelerinde halen devam eden bir dava yahut tanımanın Türk mahkemelerince evvelce reddedildiğine dair karar bulunmadığı yönünde adli makamlardan alınan belge*”nin de ibrazı gerekir. Bu hükümle başvuru esnasında, yabancı adli veya idari makam kararına ilişkin Türk mahkemelerinde açılmış ve halen görülmekte olan bir dava varsa bunların bildirilmesi istenmiştir²²². Zira Yönetmelik m.9/6 hükmü uyarınca “*Yabancı ülke adli veya idari makamlarınca verilen kararlarla ilgili Türkiye’de açılmış ve halen devam eden veya reddedilmiş dava bulunuyorsa başvuru reddedilir.*”. Bu iki hüküm birlikte incelendiğinde kanun koyucunun, yabancı ülke adli veya idari makamlarınca verilen kararlarla ilgili Türkiye’de açılmış ve halen devam eden veya reddedilmiş dava olmasının muhtemel olduğu yönünde bir iradesi

²²⁰ Huysal, “**NHK**”, s. 501.

²²¹ Huysal, “**NHK**”, s. 501.

²²² Kaynakçıoğlu, **a.g.e.**, s. 165.

olduğu söylenebilir. Yani böyle bir dava açılması mümkündür ve böyle bir dava söz konusu ise NHK m.27/A çerçevesinde bir talepte bulunulması kanun koyucu tarafından engellenmek istenmektedir. Dolayısıyla NHK m.27/A hükmü çerçevesinde bir talepte bulunmaksızın MÖHUK uyarınca Türk mahkemelerinde bir tanıma davası açılabilmesi mümkün olduğu kanaatindeyiz. Böyle bir dava “hukukî yarar” şartı sağlandığı sürece her zaman açılacaktır.

c. Ret Kararına Karşı İptal Davası Açılıp Açılmayacağı Hususu

Bizim de katıldığımız görüşe göre başvuru inceleme komisyonunun ret kararına karşı iptal davası açılacaktır. NHK m.27/A f.3 hükmü idarî yargıya başvurulamayacağına ilişkin değildir²²³. Zira Anayasanın 125. maddesi 1. Fıkrası uyarınca idarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolu açıktır²²⁴. Bu bağlamda idarî yargı merciinin yapacağı denetim, idarenin kararın çerçevesindeki işlemin iptaline ilişkin olacakken; NHK m.27/A f.3’te belirtildiği üzere MÖHUK çerçevesinde tanıma veya tenfiz davasında mahkemenin yapacağı inceleme yabancı kararın tanınmasına ilişkin olacaktır²²⁵. Yine NHK m.27/A f.3 hükmü ile; MÖHUK çerçevesinde bir tanıma davası açabilmek için, öncelikle NHK m.27/A hükmü çerçevesinde bir başvuruda bulunulmuş olması ve bu başvuru neticesinde bir ret kararı alınmış olması gerektiği şeklinde yorum da yerinde olmayacaktır. Bu hükümle; kanaatimizce NHK m.27/A çerçevesindeki talebin başvuru inceleme komisyonunca reddedilmesi durumunda, tarafların bu ret kararına rağmen MÖHUK çerçevesinde bir tanıma için mahkemeye başvurarak yabancı kararın tanınmasını talep edilebileceğinin mümkün olduğu hususu açıklığa kavuşturulmak istenmiştir²²⁶.

4. Düzeltme Kararı

Yönetmelik m. 13 hükmünde başvuru inceleme komisyonu tarafından “*verilen kararlarda veya tescil işlemlerinde maddî hata bulunduğu sonradan anlaşılması*

²²³ Huysal, “NHK”, s. 502; Ayhan - İzmirli, **a.g.m.**, s. 117.

²²⁴ Kaynakçıoğlu, **a.g.e.**, s. 171.

²²⁵ Ayhan - İzmirli, **a.g.m.**, s.117.

²²⁶ Ayhan - İzmirli, **a.g.m.**, s. 117.

halinde... komisyonca düzeltme kararı” alınacağı belirtilmiştir. Bu kararın ilgililerin talebi üzerine veya re’sen kararı veren başvuru inceleme komisyonu tarafından alınabileceği düzenlenmiştir.

Hükümde geçen “*maddî hata*” ifadesinden ne anlaşılması gerektiği önem arz etmektedir. “*maddî hata*”nın ne tür hatalar olduğu gerek Yönetmelik’te gerekse NVİ Açıklama Belgesi’nde açıklığa kavuşturulmamıştır. “*maddî hata*” teriminin kapsamının tespit edilebilmesi için NHK’de yer alan maddî hataların düzeltilmesine ilişkin hüküm göz önüne alınabilir. NHK m.38’de maddî hataların bir tanımı yapılmıştır. Buna göre “*aile kütüklerine tescil edilmesi gereken bilgilerden; dayanak belgesinde bulunduğu halde nüfus kütüklerine hatalı veya eksik olarak tescil edilen ya da hiç yazılmayan bilgiler veya mükerrer kayıtlar*”ın maddî hata olarak değerlendirileceği belirtilmiştir. Uygulamada ise Yargıtay, maddî hatayı “*olayların aile kütüklerine tescili esnasında yapılan*²²⁷” hatalar olarak yorumlamaktadır. Yani tescili sağlayan bilgi ve belgelerin, tescile neden olan olayın, olduğundan hatalı olarak nüfus kütüğüne işlenmesi halinde maddî hatanın varlığından söz edilmektedir.

Yönetmelik m.13 hükmünde “*komisyonca verilen kararlar veya tescil işlemleri*”ndeki maddî hatadan bahsedilmiştir. NHK m.38 hükmündeki tanımla birlikte yorumlandığında Yönetmelik m.13 hükmüne göre iki halde düzeltme kararı verilebilecektir.

İlk olarak komisyon tarafından verilen kararda maddî hata olduğunda bir düzeltme kararı verilebilir. Yani bildirilen bilgi ve belgelerde hata olmasına rağmen, göz ardı edilerek bir tescil kararı verilmesi halinde yahut bildirilen bilgi ve belgeler tescili sağlayacakken hatalı şekilde ret kararı verilmesi halinde, bir düzeltme kararı verilebilir. Örneğin tek başına başvurunun yeterli olmadığı bir halde taraflar ayrı ayrı başvuruda bulunup Yönetmelik m.6/1’de öngörülen doksan günlük süreyi geçirmiş olmaları halinde, bu gözden kaçırılarak başvurunun kabulüne karar verildiyse yahut verildiği devlet kanununa göre kesinleşmemiş bir yabancı kararın tesciline karar verildiyse, bu maddî hata teşkil edecektir ve tarafların talebi halinde ya da re’sen düzeltme kararı verilebilecektir. Bunun haricinde kamu düzeni şartına ilişkin hatalı bir

²²⁷ Yargıtay 8. HD., E. 2020/1160, K. 2020/5196, T. 21.9.2020 <https://www.lexpera.com.tr/> (Çevrimiçi)

değerlendirme kanaatimizce maddî hata kapsamına girmez. Zira kamu düzeni şartının hatalı şekilde değerlendirilmesi, bildirilen bilgi ve belgelerin hatalı olmasından kaynaklanmamaktadır. Burada komisyonun inceleyerek kendince bir kanaate ulaşması söz konusudur.

Yönetmelik m.13 hükmüne göre ikinci olarak düzeltme kararı verilebilecek hâl ise; komisyonun kararında bir hata söz konusu olmamasına rağmen, bu kararın kütüğe yanlış işlenmesi hâlidir. Komisyon tarafından yalnızca evliliğin sona ermesine ilişkin kararın tesciline karar verdiğinden, yapılacak işlem yalnızca evlilik birliğinin sona erdiğinin işlenmesidir. Örneğin komisyonun tescile ilişkin bu kararı ilgisiz üçüncü bir kişi adına işlenirse, tarafların talebi ya da re'sen fark edilmesi üzerine bu hatanın düzeltilmesine ilişkin karar verilebilecektir.

SONUÇ

Bu çalışmada incelenen NHK m.27/A hükmü, yurtdışında yaşayan Türk vatandaşlarının, yabancı ülkelerde almış oldukları evliliğin sona ermesine ilişkin kararlara Türkiye’de daha hızlı ve basit bir yol ile etki tanınabilmesi amacıyla getirilmiş bir hükümdür. Gerçekten de NHK m.27/A hükmü ile MÖHUK uyarınca Türk mahkemelerinde tanıma kararı alınmasına göre birçok açıdan daha hızlı ve pratik bir imkân getirilmiştir. Sağlanan bu imkânla evliliğin sona ermesine ilişkin kararlara Türk mahkemelerinde tanıma davası açılmaksızın etki tanınabilmektedir. Buna göre illerde nüfus müdürlükleri, yurt dışında ise dış temsilcilikler nezdinde kurulacak olan başvuru inceleme komisyonları evliliğin sona ermesine ilişkin yabancı adlî veya idarî makam kararlarının pratik bir başvuru sonrası tescilini sağlayabilecektir.

Bilindiği üzere Türk mahkemelerinin iş yükü dolayısıyla dava süreçleri uzayabilmektedir. Bunun aksine NHK m.27/A hükmü kapsamındaki başvuruları inceleyen başvuru inceleme komisyonları on beş gün içerisinde toplanarak karar vermektedir. Bu açıdan NHK m.27/A düzenlemesi ile, MÖHUK çerçevesinde bir tanıma davasına göre daha hızlı bir yol sağlanmasının yanı sıra Türk mahkemelerinin iş yükünün azaltıldığını da söylemek mümkündür. Örneğin Türkiye Cumhuriyeti Berlin Başkonsolosluğu’ndan edindiğimiz bilgiye göre, konsolosluğa 2018 yılının sonundan itibaren 937 adet tescil başvurusu yapılmıştır ve Yönetmelik’te öngörüldüğü üzere en geç 15 gün içerisinde sonuçlandırılmıştır²²⁸. Bu başvurular bir tanıma davası olarak Türk mahkemeleri önüne gelmek yerine konsolosluk nezdinde kurulun komisyonca karara bağlanmıştır.

Öte yandan özellikle taraflardan birinin yabancı olması halinde ilgilinin yurtdışındaki adresinin tespitinin zor olması ve dolayısıyla yurtdışına tebligat

²²⁸ Türkiye Cumhuriyeti Berlin Başkonsolosluğu yetkilisi ile 05.08.2021 tarihinde ve 10.13 saatinde gerçekleştirmiş olduğumuz telefon görüşmesi.

işleminin aksaması tanıma kararı alınması sürecini geciktirmektedir. Yabancı kararın NHK m.27/A hükmü ile tescili yoluna bir başvurulduğunda ise; hem tebligat kaynaklı muhtemel aksaklıklar aşılmış olacak hem de diğer eşin ölmüş ya da yabancı olması durumunda, Türk taraf, tek başına bir başvuruda bulunarak oldukça basit bir yol ile yabancı ülkede almış olduğu evliliğin sona ermesine ilişkin kararın Türkiye’de tescil edilmesini sağlayabilecektir.

NHK m. 27/A düzenlemesinin sağladığı bir diğer imkân da evliliğin sona ermesine ilişkin yabancı adlî makam kararlarının tescili yanında yabancı idarî makam kararlarının da tescilinin mümkün olmasıdır. Nitekim günümüzde Avrupa başta olmak üzere birçok ülkede, evlilik idarî makam kararı ile sona erdirilmektedir. Bu bakımdan yurtdışında yaşayan Türk vatandaşı sayısı da dikkate alındığında, sağlanan tüm bu imkânlar birçok açıdan ihtiyaca hizmet eden bir düzenleme olmuştur. Türkiye Cumhuriyeti Dış İşleri Bakanlığı tarafından yayınlanan 2021 Yılı Performans Programına²²⁹ göre 2019 yılında yurtdışında yaşayan Türk vatandaşı sayısı altı milyon yedi yüz on dört bindir. 2020 yılında ise yaklaşık olarak altı milyon sekiz yüz bin Türk vatandaşının yurt dışında yaşadığı belirtilmiştir. Bu düzenleme ile birlikte yurtdışında yaşayan Türk vatandaşları, evliliğin sona ermesine ilişkin yabancı ülkelerin hem adlî hem idarî makamlarından almış oldukları kararların, yaşadıkları ülkede bulunan Türkiye Cumhuriyeti temsilciliğine başvurarak Türkiye’de sonuç doğurmasını sağlayabilecektir. Ayrıca bir hukukî yardım olarak Türk mahkemelerinde bir tanıma davası açmaları ve bu dava sürecini takip etmeleri gerekmeyecektir.

NHK m.27/A hükmü ile getirilen bu yenilik, tüm bu sayılan faydaların yanı sıra bazı sakıncalar da içermektedir. Bu sakıncaların giderilmesi adına bazı düzenlemeler yapılması ve açığa kavuşturulması gereken birkaç nokta vardır.

Öncelikle mahkemelerin dahi tespit ve denetiminde zorluk çektiği, soyut bir kavram olan “kamu düzeni” şartı gibi bir şartı idarî makam olan başvuru inceleme komisyonlarının incelemesi uygun görünmemektedir. Bu sakıncanın giderilmesi için, yukarıda da ifade ettiğimiz başvuru inceleme komisyonunda yer alan hukuk formasyonuna sahip üye sayısının arttırılmasını önerisine katılmaktayız. Dış

²²⁹ Bkz. Ek 9.

temsilcilikler nezdinde kurulan başvuru inceleme komisyonları için de hukuk formasyonuna sahip üye bulundurulması zorunlu kılınmalıdır.

İkinci sorunlu nokta ise başvuruda gerekli belgeleri düzenleyen Yönetmelik m.7/1-b ve m.7/1-c hükümleridir. Bu iki hüküm hatalı olarak düzenlenmiştir. Bu iki hükümde yabancı kararın “*Apostil şerhi tatbik edilerek onaylanmış Türkçe tercümesi*”nden bahsedilmesi yerinde olmamıştır. Zira Türkçe tercümenin Apostil şerhi ile tasdik edilmesi söz konusu olmaz. Madde 7/1-b hükmünde uyarınca, yabancı kararın aslının ibrazının zorunlu olması da, kararın aslının Türk makamlarına ibraz etmek için ilgili yabancı makamdan alınması oldukça zor olacağından NHK m.27/A düzenlemesinin amacına aykırı olmuştur. Bu hükümlerin yukarıda bahsettiğimiz şekilde MÖHUK m.53 hükmüne paralel şekilde yeniden ele alınması gerekmektedir.

Bir diğer sakınca da Yönetmelik’in m.9/6 hükmünde yer almaktadır. Buna göre m. 9/6 hükmünde öngörülmüş olan “*tanınması talep edilen kararla ilgili Türk mahkemelerinde görülmekte olan veya reddedilmiş bir dava bulunmaması*” şartının daha net bir ifade kullanılarak açıklığa kavuşturulması gerekmektedir. Zira yukarıda da bahsettiğimiz üzere bu hüküm uygulamada farklı makamlarca farklı yorumlanmaktadır. Hükmün doğru uygulanması ve farklı uygulayıcılar arasında yeknesaklığın sağlanması adına; “*tanınması talep edilen kararla ilgili Türk mahkemelerinde görülmekte olan veya reddedilmiş bir tanıma veya tenfiz davası bulunmaması*” şeklinde gerekli düzenlemenin yapılması yerinde olacaktır. Ayrıca bu şart, Yönetmelik yerine kanun hükmüyle düzenlenmelidir. Bu sayede normlar hiyerarşisine ve kanun yapma tekniğine uygun bir düzenleme olacaktır.

NVİ’nin 2020 yılında yayınlamış olduğu Yabancı Ülke Adli Veya İdari Makamlarınca Verilen Kararların Tesciline Yönelik Açıklama Belgesi’nde de kanaatimizce hatalı açıklamalar yer almaktadır. Yukarıda da incelediğimiz üzere, bir idari makam kararıyla nüfus il müdürlüklerine gönderilen “açıklama belgesi” ile kanunda öngörülmeyen bazı sınırlamalar ve uygulamalar öngörülmüştür. Kanaatimizce uygulamada yaşanacak sakıncaları gidermek adına Yabancı Ülke Adli veya İdarî Makamlarınca Verilen Kararların Tesciline Yönelik Açıklama Belgesi’nin,

NHK m.27/A ve Yönetmelik hükümlerinin çizdiği çerçeve içerisinde yeniden düzenlenmesi gerekmektedir.

Son olarak değinilmesi gereken bir nokta ise evliliğin sona ermesine ilişkin yabancı idarî makam kararlarının, bu hüküm çerçevesinde tescil taleplerinin reddi halinde MÖHUK uyarınca açılacak tanıma davasına konu edilemiyor oluşudur. Oysaki evliliğin sona ermesine ilişkin yabancı adli makam kararları NHK m.27/A hükmü çerçevesinde tescili reddedildiğinde, tanıma davasına konu edilebilmektedir. Zira MÖHUK m.50 uyarınca tanınması talep edilen karar ilâm niteliğinde olmalıdır. Kanaatimizce, evliliğin sona ermesine ilişkin kararın, “idarî bir makam” tarafından verilebildiği ülke sayısı giderek arttığından, evliliğin sona ermesine ilişkin yabancı idarî makam kararlarının da MÖHUK uyarınca açılacak tanıma davasına konu edilebileceği yönünde bir düzenleme yapılması yerinde olacaktır.

KAYNAKÇA

- Arat, Tuğrul: “Yabancı Mahkeme İlamlarının Tanınması ve Tenfizi”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 21, S. 1-4, 1964, s. 421-527, (Çevrimiçi) www.dergiler.ankara.edu.tr
- Arslan, Ramazan;
Yılmaz, Ejder;
Taşpınar – Ayvaz,
Sema; Hanağası,
Emel: **Medeni Usul Hukuku**, 6. bs., Ankara, Yetkin Yayınları, 2020.
- Ataman –
Figanmeşe, İnci: **Milletlerarası Ticarî Uyuşmazlıklara ilişkin Mahkeme ve Tahkim Yargılamasında Takas**, İstanbul, Vedat, 2015.
- Ataman –
Figanmeşe, İnci: **Milletlerarası Usûl Hukukunda Delillerin Temini**, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2005 (Çevrimiçi)
https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=Za9bLieN7sR5OJY67cB9Ew&no=WNnz_nyDVCN0nkSfRFQMdQ
- Ayhan İzmirli, Lale: “Nüfus Hizmetleri Kanunu Madde 27/A Çerçevesinde Yabancı Ülkelerde Verilen Boşanma Kararlarının İdarî Yoldan Tanınması”, **Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 22, S. 4, 2018, s. 67-126.
- Budak, Ali Cem;
Karaaslan, Varol: **Medenî Usûl Hukuku**, 2. bs., Ankara, Ankara, Adalet Yayınevi, 2018.
- Çağlayan, Ramazan: **İdari Yargılama Hukuku**, 12. Basım, Ankara, Seçkin, 2020.

- Çelikel, Aysel: “Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Müktesep Haklar Nazariyesi”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, C. 1-2, S. 39, 1963, s. 240 – 260, (Çevrimiçi) www.dergipark.gov.tr
- Çelikel, Aysel: “Yeni Kanuna Göre Yabancı Mahkeme Kararlarının Tenfiz Şartları”, **Milletlerarası Hukuk Bülteni**, C. 2, S. 2, 1982, s. 7-13, (Çevrimiçi) www.dergipark.gov.tr
- Çelikel, Aysel; Erdem, B. Bahadır: **Milletlerarası Özel Hukuk**, 17. Basım, İstanbul, Beta Basım, 2021.
- Demir-Gökyayla, Cemile: **Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizde Kamu Düzeni**, Ankara, Seçkin, 2001.
- Doğan, Vahit: **Milletlerarası Özel Hukuk**, 7. Basım, Ankara, Savaş, 2021.
- Ecemiş, Sercan: “MÖHUK Dışında Düzenlenen Tanıma ve Tenfiz Kuralları”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 22, S. 1, 2020, s. 357-395.
- Ekşi, Nuray: **Milletlerarası Özel Hukukta Medeni olmayan Evliliklerin ve Adli Olmayan Boşanmaların Tanınması**, İstanbul, Beta Basım, 2012.
- Ekşi Nuray: **Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi**, 2.Basım, İstanbul, Beta Basım, 2020.
- Ekşi, Nuray: “Yabancı Mahkemenin Aşırı Yetkisinin Tenfiz Mahkemesi Tarafından Denetlenmesi” (5718 Sayılı MÖHUK m. 54/b),

İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 9, S. 2, 2010, 25-70 (Çevrimiçi) <https://jurix.com.tr/article/3955>

Ekşi, Nuray: **Türk Mahkemelerinin Milletlerarası Yetkisi**, 2. Basım, İstanbul, Beta Basım, 2000.

Ekşi, Nuray: **Milletlerarası Özel Hukuk I Pratik Çalışma Kitabı**, 5. Basım, İstanbul, Beta Basım, 2020.

Ertaş, Şeref: “Yabancı İlamların Tanınması ve Tenfizi”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Prof. Dr. Kudret Ayiter Armağanı**, C. 3, S. 1-4, 1987, s. 365-438, (Çevrimiçi) www.hukuk.deu.edu.tr

Erten, Rifat: **Türklerin Kişi Hallerine ilişkin İlişkin Davalarda Türk Mahkemelerinin Milletlerarası Yetkisi**, Ankara, Yetkin, 2017.

Güner, Cemil: “Türk Hukukunda Yabancı Boşanma Kararlarının Tanıma Kararı Alınmaksızın Tescili”, **Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.9, S.2, Antalya, 2019.

Gürhan Sezen: **Türk Hukukunda Yabancı Boşanma Kararlarının Tanınması ve Tescili**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çankaya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2019.

Giray, Faruk Kerem: “Tenfize İlişkin Üç Soru: Tenfize Konu Yabancı İlâmın Hukuk Devletinden Sadır Olması Gerekir Mi? Arabuluculuk Neticesinde Yapılan Sulh Anlaşması Tenfiz Edilebilir Mi? Yabancı Mahkemeden Sadır Ödeme Emri Kararı Tenfiz Edilebilir Mi?”, **Public and Private International Law Bulletin**, C. 39, S. 2, 2019, s. 609 – 643.

- Halpern, Joseph: "Exorbitant Jurisdiction" and the Brussels Convention: Toward a Theory of Restraint", **The Yale Journal of World Public Order**, Vol. 9, 1983, s.369-387 (Çevrimiçi) digitalcommons.law.yale.edu
- Huysal, Burak: "6100 Sayılı Hukuku Muhakemeleri Kanunu ile Getirilen Yenilikler Işığında Yabancı Mahkeme Kararlarını Tanınması ve Tenfizi Konusunda Bazı Tespitler", **Milletlerarası Hukuk Bülteni**, C. 32, S. 1, İstanbul, 2012, s. 72-101, (Çevrimiçi) www.dergipark.gov.tr
- Huysal, Burak: "Nüfus Hizmetleri Kanunu Kapsamında Yabancı Boşanma Kararlarının Doğrudan Tescili", **Milletlerarası Hukuk Bülteni**, C. 37, S. 2, s. 473-507.
- Huysal Burak, Süzen Begüm: "Yabancılık Unsuru Taşıyan Boşanmaların Şekli", **Public and Private International Law Bulletin**, 2020, C40, S.2, s.1199 – 1221.
- Karo, Joseph **Shulchan Arukh**, 1563, (Çevrimiçi) https://www.sefaria.org/Shulchan_Arukh,_Even_HaEzer
- Kaplan, Gürsel: "İdari Yargılama Hukukunda Dava Açmanın Sonuçları", **İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.10, S.2, 2019, s. 660-676.
- Kaynakçioğlu, Duygu: **Evliliğin Sona Ermesine İlişkin Yabancı Adli ve İdarî Kararların Nüfus Kütüğüne Doğrudan Tescili**, Ankara, Seçkin, 2021.

- Nazikoğlu, Işık: “Yabancı Memleket Mahkemelerinden Verilen Kararların Tanınması ve Tenfizi”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 7, S. 3-4, 1950, s. 468-500.
- Nomer, Ergin: “Rızai Boşanma ve Kamu Düzeni” (1984) Cilt 4 Sayı 2, **Milletlerarası Hukuk Bülteni**, s. 94-99.
- Nomer, Ergin: **Devletler Hususi Hukuku**, 22. Basım, İstanbul, Beta Basım, 2017.
- Nomer, Ergin: **Milletlerarası Usûl Hukuku**, 2. Basım, İstanbul, Beta Basım, 2018.
- Nomer, Ergin: “Yabancı Mahkeme Kararlarının Tenfizinde ‘Gerekçe’”, **İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 10, S. 1, İstanbul, 2011, s. 9-16, (Çevrimiçi) www.jurix.com.tr
- Özkan Işıl;
Tütüncübaşı Uğur: **Uluslararası Usul Hukuku**, 2. bs., Ankara, Adalet Yayınevi, 2020.
- Önen, Ergun: **İnşai Dava**, Ankara, Olgaç Matbaası, 1981.
- Özdemir Kocasakal,
Hatice: “Uluslararası Kişi Halleri Komisyonu Tarafından Hazırlanan Türkiye Cumhuriyeti’nin Taraf Olduğu Aile Hukukuna İlişkin Anlaşmalar”, **Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 10, S. 1, 2011, s. 561-607, (Çevrimiçi) <http://hukuk.gsu.edu.tr/tr/kitapliklar-yayinlar/yayinlar>
- Pekcanitez, Hakan;
Atalay, Oğuz;
Özekes, Muhammet: **Medeni Usûl Hukuku Temel Bilgiler**, 8. Basım, Ankara, Yetkin Yayınları, 2014.

- Reiss, Jonathan: “Jewish Divorce and the Role of Beit Din”, **Jewish Action The Magazine of The Orthodox Union**, S.60, C.2, 1999 (çevrimiçi)
<http://ou.org.s3.amazonaws.com/publications/ja/5760winter/biet%20din.pdf>
- Ruhi, Ahmet Cemal: **Türk Hukukunda Yabancı Boşanma İlamlarının Tanınması ve Tenfizi**, Ankara, Seçkin, 2013.
- Sakmar, Ata: **Yabancı İlamların Türkiye’deki Sonuçları**, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Yayınları, 1982.
- Sakmar, Ata: **Devletler Hususi Hukukunda Boşanma**, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Yayınları, 1976.
- Sargın, Fügen;
Erten, Rifat: “MÖHUK Hükümleri Dairesinde Tanınmanın Hukukî Niteliği, Usûlü ve Karşılaşılan Bazı Sorunlar”, **UTTDER**, 2014, C.3, S.2.
- Süral, Ceyda: **Avrupa Birliğinde Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi**, İzmir, Güncel Yayınevi, 2007.
- Şanlı, Cemal: **Uluslararası Ticaret Akitlerin Hazırlanması ve Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları**, 7. Bs., İstanbul, Beta Basım, 2019.
- Şanlı, Cemal; Esen,
Emre; Ataman-
Fıganmeşe, İnci: **Milletlerarası Özel Hukuk**, 9. Basım, İstanbul, Beta Basım, 2021.
- Şensöz Malkoç,
Ebru: **Aile Hukukuna İlişkin Yabancı Kararların Tanınması**, İstanbul, On İki Levha, 2017.

- Şensöz Malkoç, Ebru:** “Türkiye’nin Tarafı Olduğu Bazı Milletlerarası Sözleşmeler Çerçevesinde Doğrudan Tanıma Usulü”, İstanbul **Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 10. Yıl’a Armağan**, C. 11, S. 22, 2012, s. 402-403.
- Şit, Banu:** “Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizine Kesinleşme Şartı”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 15, S. 1, Ankara, 2011.
- Tanrıbilir, Feriha Bilge:** “Türk Hukukunda Yabancı Makamlarca Verilen Boşanma Kararlarının Tanınmasına İlişkin Gelişmeler”, **Milletlerarası Özel Hukukta Güncel Meseleler Sempozyumu**, Ed. Vahit Doğan, Alper Çağrı Yılmaz, Lale Ayhan İzmirli, Ankara, Savaş, 2019.
- Tanrıver, Süha:** **Medenî Usûl Hukuku**, 3.bs, C.1, Ankara, Yetkin Yayınları, 2020.
- Tiryakioğlu, Bilgin:** **Yabancı Boşanma Kararlarının Türkiye’de Tanınması ve Tenfizi**, Ankara, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları No: 501, 1996, (Çevrimiçi) www.dergiler.ankara.edu.tr
- Tütüncübaşı, Uğur:** Yabancı Kararların Türk Hukukunda Tanınması Konusunda 690 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname İle Düzenlenen Yenilikler, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 19, S. 2, 2017, s. 103-127.
- Uyanık Çavuşoğlu, Ayfer:** **Türk Milletlerarası Özel Hukukunda Boşanma**, İstanbul, Beta Basım, Şubat 2006.

ELEKTRONİK KAYNAKLAR

<https://www.nvi.gov.tr/>

<https://www.tbmm.gov.tr>

<https://www.mfa.gov.tr>

<https://www.hukukî.net/ictihat>

<https://www.lexpera.com.tr>

<https://eur-lex.europa.eu>

<https://sozluk.gov.tr/>

<https://icisleri.gov.tr>

<https://konsolosluk.gov.tr>

EKLER

EK 1 - BAŞVURU FORMU ÖRNEĞİ²³⁰

T.C. İL NÜFUS VE VATANDAŞLIK MÜDÜRLÜĞÜNE/
BÜYÜKELÇİLİĞİNE/BAŞKONSOLOSLUĞUNA

I. BAŞVURU SAHİPLERİNİN

	KADIN	ERKEK
Adı-Soyadı		
Uyruğu/ Diğer Uyruğu		
T.C. Kimlik/Yabancı Kimlik No Ülkesindeki Vatandaşlık No/ Pasaport		
Doğum Yeri		
Doğum Tarihi	__/__/__	__/__/__
Baba Adı		
Ana Adı		
Kadının Önceki Soyadı		
Türk Vatandaşının Aile Kütüğündeki Kayıtlı Olduğu Yer Yerleşim Yeri Adresi/ Diğer Adresi		
Tebliğat Yapılacak Adresi		
Tek Taraflı Başvuru mu?	Evet ☐	Hayır ☐

II. TESCİL EDİLECEK ADLİ VEYA İDARİ KARAR İLE İLGİLİ BİLGİLER

Kararın Verildiği Ülke	
Kararın Türü *	Adli ☐ İdari ☐
Makamın Adı	
Karar Tarihi	__/__/__
Karar/Dosya Numarası	
Kesinleşme Tarihi	__/__/__
Karara İlişkin Diğer Bilgiler	Karar Eklenmiştir ☐ Karar eklenmemiştir ☐

²³⁰ NVİ Açıklama Belgesi s. 13.

III. ORTAK HÜKÜMLER

	KADIN	ERKEK
Bu kararla ilgili Türk mahkemelerinde halen devam eden bir dava yahut tanınmanın Türk mahkemelerince evvelce reddedildiğine dair karar var mıdır?*	Evet ☐ Hayır ☐	Evet ☐ Hayır ☐

IV. TALEP

Yukarıda yer alan bilgi ve belgelerin doğruluğuna ilişkin sorumluluğun tarafımıza ait olduğunu beyan eder, adli / idari kararın aile kütüğümüze tescilini talep ederiz. Söz konusu kararın aile kütüğümüze/kütüklerimize tescil edilmesi sonrasında ortaya çıkacak tüm hukuki sonuçları kabul ediyorum/ediyoruz. .../.../...

Adı- Soyadı ** İmza	Adı- Soyadı ** İmza

NOT:

- Başvuru üzerine yapılacak işlem yabancı makam kararının tanımaya ilişkin hükmünün aile kütüğüne tescilinden ibarettir.***
- Başvuru formunda diğer uyruğu belirtilen kişilerin nüfus kayıtlarında çok uyrukluluğunun bulunmaması ve yabancı makam kararının diğer uyruğuna göre verilmiş olması halinde, öncelikle kişilerin çok uyrukluluğunun nüfus kayıtlarına tescilinin yapılması sağlanacaktır.
- Taraflar başvurularını aynı anda birlikte veya ayrı zamanlarda yapabilir. Doksan günlük başvuru süresi içerisinde ayrı tarihlerde müracaat edilmesi halinde, taraflar için aynı başvuru formu kullanılacaktır.

EKLER :

- * Adli / idari makam kararı eklenecektir.
- * Kararda kesinleşme şerhi yok ise adli/idari kararın verildiği ülke kanunlarına göre usulen kesinleştiğine dair yazı eklenecektir.
- ** Başvuru vekil tarafından yapılmış ise fotoğraflı özel vekâletname eklenecektir.
- ** Başvuru kanuni temsilci tarafından yapılmış ise vesayet kararı eklenecektir.
- *** Tenfiz hükümlerine ilişkin bilgilendirme formu eklenecektir.

EK 2 – APOSTİL ŞERHİ ÖRNEĞİ²³¹

TASDİK ŞERHİ (5 Ekim 1961 tarihli Lahey Sözleşmesi) APOSTİLLE (Convention de La Haye du 5 Octobre 1961)	
1. Ülke TÜRKİYE - LA TURQUIE	
İşbu resmi belge:	
2. tarafından imzalanmıştır	
3. İmzalayanın sıfatı... dır.	
4.'nin mühür/damgasını taşımaktadır.	
TASDİK	
5. 'da	
6. günü	
7. tarafından	
8. No..... ile tasdik edilmiştir.	
9. Mühür/Damga	10. İmza:
.....	

²³¹ NVİ Açıklama Belgesi s. 20.

EK 3 – TENFİZE İLİŞKİN BİLGİLENDİRME FORMU

BİLGİLENDİRME FORMU

Başvurum üzerine; ibraz ettiğimiz yabancı ülke adli veya idarî makamlarınca verilen karar, boşanma, evliliğin butlanı, iptali ve mevcut olup olmadığının tespiti yönünden inceleneceği ve sonucun tarafımı bildirileceği, ancak kararda bulunan velayet, iştirak nafakası, çocuk ile kişisel ilişki kurulması, mal rejimi ve tazminat gibi tenfize konu olan hükümler için 5718 sayılı Kanun uyarınca görevli ve yetkili mahkemelere kararın tenfizi yönünde dava açılması gerektiği hususunda bilgilendirildim. .../ .../...

Adı- Soyadı

İmza

Adı- Soyadı

İmza

EK 4 - ADLİ VEYA İDARİ MAKAM KARARI TESLİM FİŞİ²³²

Teslim Alan Birim	----- İl Nüfus ve Vatandaşlık Müdürlüğü / Konsoloslugu		
Evrak No			
Evrak Tarihi			
Konu			
Sıra No	Teslim Alınan Belgenin Cinsi	Adedi	
1			
2			
3			
4			
5			
6			
7			
8			
9			
10			

TESLİM EDEN VEYA VEKİLİNİN		TESLİM ALANIN	
Adı Soyadı		Adı Soyadı	
T.C. Kimlik No		Unvanı	
Teslim Tarihi		Teslim Tarihi	
İmzası		İmzası	

²³² NVİ Açıklama Belgesi s. 15.

EK 5 – YABANCI ÜLKE ADLİ VEYA İDARİ MAKAMLARINCA BOŞANMAYA, EVLİLİĞİN BUTLANINI, İPTALİNE VEYA MEVCUT OLUP OLMADIĞININ TESPİTİNE İLİŞKİN OLARAK VERİLEN KARARLARIN KABULÜNE İLİŞKİN KARAR ÖRNEKLERİ²³³

Örnek-1 : “.....Adli Makamının sayılı ve .../.../... tarihli boşanma kararının usulüne göre kesinleştiği, tarafların usulüne göre başvuruda bulunduğu, ibraz edilen belgelerin usulüne göre onaylandığı ve bir eksikliğin bulunmadığı ve kararda kamu düzenine açıkça aykırılık teşkil eden bir duruma rastlanmadığı anlaşıldığından, boşanma kararının aile kütüklerine tesciline karar verilmiştir.”

Örnek-2 : “.....Adli Makamının sayılı ve .../.../... tarihli evliliğin butlanına ilişkin kararının usulüne göre kesinleştiği, tarafların usulüne göre başvuruda bulunduğu, ibraz edilen belgelerin usulüne göre onaylandığı ve bir eksikliğin bulunmadığı ve kararda kamu düzenine açıkça aykırılık teşkil eden bir duruma rastlanmadığı anlaşıldığından, evliliğin butlanına ilişkin kararının aile kütüklerine tesciline karar verilmiştir.”

Örnek-3 : “.....Adli Makamının sayılı ve .../.../... tarihli evliliğin iptaline ilişkin kararının usulüne göre kesinleştiği, tarafların usulüne göre başvuruda bulunduğu, ibraz edilen belgelerin usulüne göre onaylandığı ve bir eksikliğin bulunmadığı ve kararda kamu düzenine açıkça aykırılık teşkil eden bir duruma rastlanmadığı anlaşıldığından, evliliğin iptaline ilişkin kararının aile kütüklerine tesciline karar verilmiştir.”

Örnek-4 : “.....Adli Makamının sayılı ve .../.../... tarihli evliliğin mevcut olup olmadığının tespitine ilişkin kararının usulüne göre kesinleştiği, tarafların usulüne göre başvuruda bulunduğu, ibraz edilen belgelerin usulüne göre onaylandığı ve bir eksikliğin bulunmadığı ve kararda kamu düzenine açıkça aykırılık teşkil eden bir duruma rastlanmadığı anlaşıldığından, evliliğin mevcut olup olmadığının tespitine ilişkin kararının aile kütüklerine tesciline karar verilmiştir.”

Örnek-5 : “.....İdari Makamının sayılı ve .../.../... tarihli boşanma kararının usulüne göre kesinleştiği, tarafların usulüne göre başvuruda bulunduğu, ibraz edilen belgelerin usulüne göre onaylandığı ve bir eksikliğin bulunmadığı ve kararda kamu düzenine açıkça aykırılık teşkil eden bir duruma rastlanmadığı anlaşıldığından, boşanma kararının aile kütüklerine tesciline karar verilmiştir.”

Örnek-6 : “.....İdari Makamının sayılı ve .../.../... tarihli evliliğin butlanına ilişkin kararının usulüne göre kesinleştiği, tarafların usulüne göre başvuruda bulunduğu, ibraz edilen belgelerin usulüne göre onaylandığı ve bir eksikliğin bulunmadığı ve kararda kamu düzenine açıkça aykırılık teşkil eden bir duruma rastlanmadığı anlaşıldığından, evliliğin butlanı ilişkin kararının aile kütüklerine tesciline karar verilmiştir.”

Örnek-7 : “.....İdari Makamının sayılı ve .../.../... tarihli evliliğin iptaline ilişkin kararının usulüne göre kesinleştiği, tarafların usulüne göre başvuruda bulunduğu, ibraz edilen belgelerin usulüne göre onaylandığı ve bir eksikliğin bulunmadığı ve kararda kamu düzenine açıkça aykırılık teşkil eden bir duruma rastlanmadığı anlaşıldığından, evliliğin iptaline ilişkin kararının aile kütüklerine tesciline karar verilmiştir.”

Örnek-8 : “.....İdari Makamının sayılı ve .../.../... tarihli evliliğin mevcut olup olmadığının tespitine ilişkin kararının usulüne göre kesinleştiği, tarafların usulüne göre başvuruda bulunduğu, ibraz edilen belgelerin usulüne göre onaylandığı ve bir eksikliğin bulunmadığı ve kararda kamu düzenine açıkça aykırılık teşkil eden bir duruma rastlanmadığı anlaşıldığından, evliliğin mevcut olup olmadığının tespitine ilişkin kararının aile kütüklerine tesciline karar verilmiştir.”

²³³ NVİ Açıklama Belgesi, s. 17.

EK 6 – YABANCI ÜLKE ADLİ VEYA İDARİ MAKAMLARINCA BOŞANMAYA, EVLİLİĞİN BUTLANINA, İPTALİNE VEYA MEVCUT OLUP OLMADIĞININ TESPİTİNE İLİŞKİN OLARAK VERİLEN KARARLARIN RED SEBEPLERİNE VE REDDE İLİŞKİN KARAR ÖRNEKLERİ²³⁴

Kanuni şartları taşımayan kararların reddedilme sebepleri aşağıda yer almıştır:

- Karar usulüne göre kesinleşmediğinden reddine,
- Kararı veren makamın adli veya idari makam fonksiyonuna sahip olmadığı anlaşıldığından reddine,
- Kararın kamu düzenine açıkça aykırı olduğu anlaşıldığından reddine,
- Yabancı ülke adli veya idari makamlarınca verilen bu kararla ilgili Türkiye’ de halen devam eden dava bulunduğu anlaşıldığından reddine,
- Yabancı ülke adli veya idari makamlarınca verilen bu kararla ilgili Türkiye’ de reddedilmiş tanıma davası bulunduğu anlaşıldığından reddine,

REDDE İLİŞKİN ÖRNEKLER

Örnek-1 : “..... Adli veya idari makamının sayılı ve .../.../... tarihli boşanma/evliliğin butlanına/ iptaline veya mevcut olup olmadığının tespitine ilişkin kararı usulüne göre kesinleşmediğinden reddine karar verilmiştir.”

Örnek-2 : “.....Adli veya idari makamının sayılı ve .../.../... kesinleşme tarihli boşanma/evliliğin butlanına/ iptaline veya mevcut olup olmadığının tespitine ilişkin kararında, kararı veren makamın adli veya idari makam fonksiyonuna sahip olmadığı anlaşıldığından reddine karar verilmiştir.”

Örnek-3 : “.....Adli veya idari makamının sayılı ve .../.../... kesinleşme tarihli boşanma/evliliğin butlanına/ iptaline veya mevcut olup olmadığının tespitine ilişkin kararı, kamu düzenine açıkça olduğu anlaşıldığından reddine karar verilmiştir.”

Örnek-4 : “.....Adli veya idari makamının sayılı ve .../.../... kesinleşme tarihli boşanma/evliliğin butlanına/ iptaline veya mevcut olup olmadığının tespitine ilişkin kararı ile ilgili Türkiye’ de açılmış ve halen devam eden dava bulunduğu anlaşıldığından reddine karar verilmiştir.”

Örnek-5 : “.....Adli veya idari makamının sayılı ve .../.../... kesinleşme tarihli boşanma/evliliğin butlanına/ iptaline veya mevcut olup olmadığının tespitine ilişkin kararı ile ilgili Türkiye’ de reddedilmiş tanıma davası bulunduğu anlaşıldığından reddine karar verilmiştir.”

²³⁴ NVİ Açıklama Belgesi, s. 18.

EK 7 – KARAR TUTANAĞI²³⁵

KARAR KONUSU				
☐ ☐ ☐ ☐		Boşanma Evliliğin Butlanı Evliliğin İptali Evliliğin Mevcut Olup Olmadığının Tespiti		
KARAR METNİ				
EKLER :				
KOMİSYON ÜYELERİ				
		ADI-SOYADI	ÜNVANI	İMZASI
1	BAŞKAN			
2	ÜYE			
3	ÜYE			
4	ÜYE			
5	ÜYE			

²³⁵ NVİ Açıklama Belgesi, s. 16.

EK 8 - YABANCININ UYRUĞU BULUNDUĞU ÜLKE MAKAMINA BİLGİ
VERİLMESİ HUSUSUNDA KARAR BİLDİRİM YAZISI²³⁶

T.C. BÜYÜKELÇİLİĞİNE/BAŞKONSOLOSLUĞUNA

..... T.C. kimlik numaralı 'nın uyruklu kişi ile .../.../... tarihinde adli veya idarî makamları önünde gerçekleşen boşanmasına/ evliliğin butlanına/ iptaline/mevcut olup olmadığının tespitine ilişkin kararı; ilgilinin tek taraflı başvurusu doğrultusunda komisyonu tarafından verilen .../.../... ve ... sayılı karar gereğince nüfus kütüğüne tescil edilmiştir.

Bu kapsamda, 'nın uyruklu olan boşanmasına/ evliliğin butlanına/ iptaline/mevcut olup olmadığının tespitine ilişkin kararın, ilgilinin nüfus kütüğüne tescil edildiğine dair uyruklu eski eşi 'nın uyruğu bulunduğu ülke makamlarına bilgi verilmesi hususunu takdirlerinize arz ederim.

²³⁶ NVİ Açıklama Belgesi, s. 22.

EK 9 – YURTDIŞINDA YAŞAYAN YAKLAŞIK TÜRK VATANDAŞI SAYISI²³⁷

Performans Göstergesi	Ölçü Birimi	2019	2020 Planlanan	2020 YS Gerç. Tahmini	2021 Hedef	2022 Tahmin	2023 Tahmin
3- Yurtdışında yaşayan vatandaşlarımızın sayısı	Sayı	6.714.296	6.800.000	6.800.000	6.900.000	7.000.000	7.000.000

Göstergeye İlişkin Açıklama: Bakanlığımız, ilgili kurumlarla eşgüdüm halinde, yurtdışında yaşayan Türk toplumuna, kültürel bağlarının korunması ve güçlendirilmesi, eğitim, din ve konsolosluk gibi birçok alanda hizmet vermektedir.

Hesaplama Yöntemi: Yurtdışında yaşayan yaklaşık Türk vatandaşı sayısı

Verinin Kaynağı: Dışişleri Bakanlığı

Sorumlu İdare: Dışişleri Bakanlığı

NOT: Genel olarak performans göstergelerinin belirlenmesinde Koronavirüs salgınının tüm dünya ülkeleri üzerinde yaratmış olduğu olumsuz etkileri gözönünde bulundurulmuştur. Bu durum özellikle “2020 Yılsonu Gerçekleşme Tahmini” ile “2021 Hedef” verilerinin tahmininde güçlük yaşanmasına neden olmuştur.

²³⁷Türkiye Cumhuriyeti Dış İşleri Bakanlığı, 2021 Yılı Performans Programı, s. 70. <https://www.mfa.gov.tr/data/BAKANLIK/DB-2021-yili-performans-programi.pdf> (Çevrimiçi).